Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT פּרײַז 30 גראָשען

הײַנט 16 זײַטען.

נײַער פאָלקסבלאַט

אומפּאַרטײאישע פּאָליטיש-געזעלשאַפטליכע טאָג-צײַטונג

Nr. 181/1477	Łódź, Piątek 3 sierpnia 1928 r.	זעקסטער יאָהרגאַנג	לאָדז, פרײַטאָג, י״ז מנחם אב תרפ״ח	Nr. 181/1477

Adres Redakcja i Administracja: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 24-71. ‖ אַדרעס פון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: לאָדז, פּיעטריקאָווער 21, טעל. 24-71

דאַנקזאָגונג.

דערמיט דריקען מיר אויס אונזער הערצליכסטען דאַנק דער פערוואַלטונג ווי אויך דעם פּערסאָנאַל פון „אוזדראָוויסקאַ"

פאַר זייער זאָרגפעלטיגע און גוטע בעהאַנדלונג בעת אונזער אויפענטהאַלט אין „אוזדראָוויסקאַ".

גאַנץ בעזונדערס דאַנקען מיר די באַרמהערציגע שוועסטער פרל. גענינאַ קירשבוים פאַר איהר עדלע בעהאַנדלונג און גוטע אויפזיכט.

די בעזוכער פון „אוזדראָוויסקאַ"

פון V-טען סעזאָן 1928.

תּאָהרט איהר אויף ערהאָלונג געדענקט!

דאָס איהר מוזט איינקויפען אייערע קאָסמעטיק

ווי: פּערפומען, זייפען, געזיכטס-קרעמען, פּודער

נור אין די ביליגסטע קוועלע פון דער ערשטער קאָנקורענץ-פּערפומעריע

S. BUCHWEITZ, PIOTRKOWSKA 22

Telefon Nr. 31-43.

אויפפאָדערונג!

איך בעט אַלע, וואָס זענען געשטאַנען מיט מיין זעליגען מאַן

מיכל איידעלשטיין

אין געשעפטליכע פערבינדונגען, זאָלען גלייך אריין שיקען אויסצוגען פון די קאָנטעס.

יוכבד איידעלשטיין

קאַוועל.

DR. MED.

DONCHIN

ספּעציאַל-אַרצט

פאַר אויגען קראַנקהייטען

צוריקגעקעהרט

קיין פּוילען

נעמט אָן

מאָנטאַג, דינסטאַג, מיטוואָך

און דאָנערשטאַג

פון 10—1 און פון 4—7 נ.מ.

מאָניושקי 1

(Moniuszki) טעל. 9-97.

פאָדערט איבעראַל!

בשר למהדרין מן המהדרין קאַקאָס-פּוטער: בשר למהדרין מן המהדרין

חעמאַ (Chemo)

צום בראָטען און קאָכען

קאָקאָמאַ (Kokoma)

צום באַקען און שמירען

וואָס זוערען אויסגעאַרבייט פון דעם פיינסטען און ריינסטען פלאַנצען-פעטס

עמפּפעהלט די פאַבריק

Einhorn, Fein i S-ka

ŁÓDŹ, Wysoka 9, — tel. 64-56.

די אויסאַרבייטונג פון אונזער קאַקאָס-פּוטער שטעהט אונטער דער השגחה פון פּאַביאַניצער רב הרה״ג ר׳ מענדיל נ״י אַלטער.

פאָדערט איבעראַל!

Dr. med.

Wincenty Łaski

אינערע און קינדער-קראַנקהייטען

נעהמט אָן פון דעם 1-טען יוני 1928 אין

Ciechocinek

וולאַצלאַווסקאַ-גאַס ווילאַ „VICTORIA"

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ווערטען פריינד ה׳

מאָטעל ראַפּאַפּאָרט

מיט פרל.

מיניאַ לעווקאָוויטש

גראַטולירען הערצליך און ווינשען פיל גליק

מאיר קופּערבערג און פרוי.

בחנם

יעדער בעזוכער וואָס וועט בעזוכען די בעוואוסטע פּערפומעריע פון

M. WOLMAN

12 זאַוואַדזקאַ 12

בעקומט אַ אומזיסטע פּרעמיע אַ פּראַכטפולע לוקסוס-בליי.

א חוץ דעם בעקומט יעדער קונה ביים איינקויפען קאָסמעטישע גאַלאַנטעריע אַ ראַבאַט פון 15%

ביים בעזוכען אונזער פּערפומעריע ווערט יעדע דאַמע אומזיסט פּערפומירט מיט׳ן בעריהמטען פּערפום „GERLAINE"

פאַר אַנגראָסיסטען גינסטיגע בעדינגונגען און אויסנאַמס ראַבאַט. קומט און איבערציינט אייך!

יודישער פּראָפ. מאַגאַזין-שניידער-מייסטער-פעראיין

אין לאָדז, אַלעע 1-טער מאַי נומ׳ 2.

אַכטונג, מאַגאַזין-שניידער-פעראיינען פון וואַרשאַ, לאָדז, פּיעטריקאָוו, בזשעזשין, אָזאָרקאָוו און טאַרנאָוו!

צוליב דעם שלעכטען מצב, אין וועלכען דאָס מאַגאַזין-פאַך געפינט זיך און עס איז בעשוועהרט יעדע אַקציע, ווייל בעת אַ שטרייק ווערט די אַרבייט געפיהרט אין שכנ׳ישע שטעט און נאָך אַ רייהע אַנדערע פּראַגען, איז מיט דער בעפרשטענ-דיגונג פון די פאָרשטעהער פון לאָדז, בזשעזשין, אָזאָרקאָוו, בעשלאָסען געוואָרען צו רופען אַ קאָנפערענץ פון די אויבענדערמאָהנטע שטעט, פדי צו שאַפען אַ קאָנטאַקט און צו רעגולירען די אַלע וויכטיגע פּראַגען לטובת דעם מאַגאַזין-פאַך.

די קאָנפערענץ קומט פאָר אין לאָדז, אין שניידער-מייסטער-פעראיין (אַלעע 1. מאַי 2) זונטאָג, דעם 5. אויגוסט, 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג.

די אַלע שטעט ווערען געבעטען אַרויסצושיקען זייערע דעלע-גאַטען (מיט בעפאָלמעכטיגונגען) צו דעם בעשטימטען טערמין.

מיט אַכטונג די אָרגאַניזיר-קאָמיסיע.

747

נאָר ביז מאָנטאָג, דעם 6-טען אויגוסט איינשליסליך! גרויסע פּראַכט גאַ פּרעמיערע!

דאָס געהיימניש פון מאַדאַם S

(דער וועלט-מייסטער) לויט דער ערצעהלונג פון Werner Scheff (דער וועלט-מייסטער)

די הויפּטראָלען קרעאירען די גרויסע פילם-סטאַרס:

XENIA DESNI, OLGA CZECHOWA i FRED SOLM.

אונזער נעכסטע גרויסע פּרעמיערע: „גיהנום פון ליבע", אין די הויפּטראָלען: VIVIAN GIBSON i IWAN PETROWICZ

פּערשטאַרקטער סימף. אָרקעסטער. דער זאַל ווערט מעכאַניש ווענטילירט. אָנהויב פון די סעאַנסען אין געוו. טעג, שבת, זונטאָג, יום-טוב 4 נאָכמ.

קינאָ

ביים קאָאָפּעראַטיוו פון מלוכה קאָמונאַלע און געזעלשאַפט-ליכע בעאַמטע

40 שיענקעוויטשאַ 40

קינאָ אין גאָרטען!

פאַלס פון אונגינסטיגן וועטער אין זאַל

פראַנצויזיש=ענגלישער אָפּמאַך
האָט אויכטיגע פּאָליטישע בעדייטונג.

לאָנדאָן, 2 (ספּ. טעל.) דער פראַנצויזיש־ענגלישער אָפּמאַך וועגען פלאָט און יבשה־מיליטער האָט אַ זעהר גרויסע בעדייטונג, דאָס איז דער בעדייטענדסטער אָפּמאַך פון אַלע דיפּלאָמאַטישע אונטערהאַנדלונגען זייט דער וועלט־מלחמה. דער אָפּמאַך האָט געבראַכט צו דער ענגסטער פעראייניגונג צווישען פראַנקרייך און ענגלאַנד, לויט דער קאָנוועניץ וועט די אָנפיהרונג איבער אַלע מיליטערישע כּוחות אין ביידע לענדער זיך געפונען אין איין האַנד, דער ענגלישער פלאָט וועט בעקומען די גענויעסטע אינפאָרמאַציעס וועגען פראַנצויזישען פלאָט און פערקעהרט, דאָס זעלבע איז נוגע דעם מיליטער אויף דער יבשה.

מיטינגען און דעמאָנסטראַציעס פאַר שלום.

בערלין, 2 (ספּ. טעל.) די סאָציאַליסטישע פּאַרטיי האָט נעכטען איינגעאָרדענט אַ גרויסען מיטינג און דעמאָנסטראַציע געגען מלחמות, בעת דער דעמאָנסטראַציע איז געקומען אויף עטליכע ערטער צו צוזאַמענשטויסען צווישען די דעמאָנסטראַנטען און קאָמוניסטען.

די לעצטע געזעגנונגס-ווערטער
פון צוויי אומגעקומענע לופט=פליהער.

לאָנדאָן, 2 (ספּ. טעל.) אין פּאָרט פּליט ביי די ברעגעס פון צפון־אוועלס האָט מען געפונען אַ פלאַש, אין וועלכער ס'האָט זיך געפונען אַ בריף פון 2 פליהער קאַפּיטאַן הינטשקליף און מיס מאַקעי, וועלכע זענען חורש מערך טראַגיש אומגעקומען, בעת זייער רייזע מיט אַן אַעראָפּלאַן איבערן אָקעאַן. דער אינהאַלט פון בריף איז פאָלגענדער:

„זיים געזונד, מיר זענען אַראָפּגעפאַלען צו־ליב דעם נעפּעל און שטורם, עלנע מאַקעי, קאַפּיטאַן הינטשקליף" דער בריף איז איבערגעגעבען געוואָרען אַ גענויער עקספּערטיזע און ס'איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז ער שטאַמט אָהן ספק פון די אומגליקליכע פליהער.

קעניג אמאַנולאַה
וויל אָנהויבען אַ הייליגע מלחמה.

זימלא 2 (ספּ. טעל.) פון דער אפגאַניסטישער גרעניץ קומען אָן ידיעות, אַז דער קעניג אַמאַנולאַה וויל איצט אָנהויבען אַ הייליגע מלחמה, צו דעם צוועק האָט מען אָנגעהויבען צו ווערביערן 36 טויזענד רעקרוטען.

אַמאַנולאַה האָט אויפגענומען 500 פאָרשטעהער פון פערשידענע שבטים.

אומגליקליכע שטאָט טאָקיאָ
שוין ווידער געליטען פון א נאַטור-קאַטאַסטראָפע.

לאָנדאָן, 2 (אַטע) פון טאָקיאָ ווערט מיטגעטיילט, אַז אין די לעצטע דריי טעג האָט אין דער אומגעגענד פון דער שטאָט געהערשט אַ שרעקליכער שטורם־ווינד, פיל בריקען זענען איבערגעריסען געוואָרען, די שאָדענס בעטרעפען, לויט די ביזאיצטיגע אויסרעכנונגען — 2 מיליאָן פונט שטערלינג, 20 פערזאָן זענען אומגעקומען, אין טאָקיאָ גופא געפינען זיך 000 הייזער אונטערן וואַסער.

פעליקס וואַרבורג און לואי מאַרשאַל
זענען נאָך נישט מסכּים מיט די רעזאָלוציעס פון אקצ.-קאָמיטעט

ניו־יאָרק, 2 (י.ט.א. טעלעגראַפיש) פעליקס וואַרבורג און לואי מאַרשאַל האָבען נאָכ'ן בעקענען זיך מיט'ן טעקסט פון די רעזאָלוציעס, וואָס זענען אָנגענומען געוואָרען דורכ'ן אַקציאָנס־קאָמיטעט, ערקלערט, אַז זיי קענען נאָך דערווייל נישט פאָרמירען עפענטליך זייער שטעלונג. זיי וועלען נאָך אָפּוואַרטען ביז'ן גענויען בעקענען זיך מיט דעם וואָס איז בעשלאָסען געוואָרען און מיט די ווייטערדיגע פּלענער.

ווענען אַ וויזע קיין ארץ=ישראל
פאַר שלום שוואַרצבאַרד.

פּאַריז, 2 (ספּ. טעל.) פון תּל אביב איז מען מודיע, אַז די היגע געזעלשאַפט „זכותנו" האָט בעקומען אַ פולמאַכט פון שלום שוואַרצבאַרד, ווען עס איז מיט איינגע חדשים צוריק אָבגעזאָגט געוואָרען אַנ'איינרייזע וויזע קיין ארץ־ישראל, אָנצונעהמען די נויטיגע שריט, כּדי צו בעקומען פאַר איהם אַ וויזע פון דער פּאַלעסטינער רעגירונג. די דערמאָהנטע געזעלשאַפט האָט שוין אָנגענומען שריט אין דעם ענין דורך איהרע אַדוואָקאַטען ח' פּאַרבשטיין און י. בנימין.

דעלעגאַט פון די פּוילישע יודען אין אמעריקא
קאָנפערירט אין די מיניסטעריומס.

וואַרשאַ, 2. (יט"אַ). דער דעלעגאַט פון די פּוילישע יודען אין אַמעריקאַ ה' טיגעל האָט נעכטען בעזוכט דעם אינערן־מיניסטעריום, אויסערן־מיניסטעריום, האַנדעלס־מיניסטעריום. ער האָט אויך אָפּגעהאַלטען אַ קאָנפערענץ מיט'ן דזשאָינט־פאַרשטעהער.

מאָדנע צוואה פון א מיליאָנער.

ניו־יאָרק, 2 (ספּ. טעל.) דער מיליאָנער אַלעקסאַנדער פּיקאַק, וועלכער איז דאָ לעצטענס געשטאָרבען, האָט איבערגעלאָזען אַ מאָרנע צוואה. ער האָט איבערגעלאָזען אַ פערמעגען פון 3 מיליאָן פונט, אָבער ער זאָגט אָן, אַז זיין ווייב זאָל מען בלויז געבען 20 שילינג, ווייל ער האָט איהר שוין גענוג געגעבען ביי זיין לעבען. זיינע צוויי זיהן און זיינע צוויי טעכטער זאָגט ער אויך בלויז אָב צו 20 פונט יערען. דערפאַר לאָזט ער איבער זיין סעקרעטאַר 2000 פונט און זיין לאָקאַי 500 פונט. פאַר זיינע שוועסטער לאָזט ער אַ הכנסה פון 10 פונט אַ חודש. דאָס גאַנצע איבעריגע פערמעגען לאָזט ער איבער פאַר איין טאָכטער זיינער, זשאַן פּיקאָק.

39 קרבנות
בעת אַ בוי=קאַטאַסטראָפע.

טהאראלר, 2 (אָהרא) בעת דער אַרבייט ביים בוי פון קאַנאַל וועלאנד איז געשעהען אַ קאַטאַסטראָפע 39 אַרבייטער זענען פערשיט געוואָרען אויף טויט, 30 זענען שווער פערוואונדעט געוואָרען.

מוראדיגע שרפה אין איטאַליען
31 מענשען פערברענט געוואָרען אויף קויל.

רוים, 2 (ספּ. טעל.) פערגאַנגענע נאַכט איז אויסגעבראָכען אַ שרפה אין דאָרף קאָנטורעלאַ דאָס גאַנצע דאָרף איז פערברענט געוואָרען, אַלע איינוואוינער זענען שוין געווען פערזונקען אין שלאָף, 31 מענשען זענען פערברענט געוואָרען אויף קויל, עטליכע צעהנדליג פערזאָן זענען שווער אָפּגעבריהט געוואָרען.

א טראַגישע חתונה-רייזע
חתן=כלה דער'הרג'עט געוואָרען.

שטאָקהאָלם, 2 (אַטע) אין מאַלמע איז אַ לאַסט־אויטאָ אַרויפגעפאָהרען אויף אַנ'אויטאָ, אין וועלכען עס זענען געפאָהרען חתן־כלה נאָך דער חופּה, דאָס פּאָרל איז דער'הרג'עט געוואָרען אויפ'ן אָרט.

ערשטער פּרייז פאַר פּאָעזיע אויף דער אָלימפּיאַדע
האָט בעקומען דער פּוילישער פּאָעט קאַזשימיעזש וויעזשינסקי.

אַמסטערדאַם, 2 (ספּ. טעל.) דעם ערשטען פּרייז פאַר פּאָעזיע, וועלכער ווערט יערע פיר יאָהר געגעבען בעת די וועלט־ספּאָרט־פערמעסטונגען האָט דאָס יאָהר בעקומען דער פּוילישער פּאָעט קאַזשימיעזש וויעזשינסקי.

דער ביליגסטער, לייכטסטער און בעסטער מיטעל אָפּצוהיטען זיך פון

שרפות

איז פאָרזיכטיגקייט.

יודישער פּראָפ. מאַגאַזין-שניידער-מייסטער-פעראיין
אַלעע 1=טער מאַי 2.
אַכטונג דאַמען-מאַגאַזין שניידער, מיטגלידער פון פעראיינען און נישט-מיטגלידער
די געמיינזאַמע און פּעראייניגטע פאַך-קאָמיסיע פון דאַמען-מאַגאַזין רופט
אַ דעצידירענדע פערזאַמלונג
אויף מאָנטאַג, דעם 6 ה. ח. 7 אַ זייגער אָוועגד פון גאַנצען דאַמען-פאַך אין לאָדז וועגען אויסבעסערען די לאַגע אין פאַך און אויך וועגען רעגיסטראַציע, כּדי צו רעגולירען די אַרבייטס-פּלעצער.
אין אייער אייגענעם אינטערעס קומט מאַסענווייז.
מיט אַכטונג: פּאַך=קאָמיסיע פון דאַמען=מאַגאַזין
פאָרזיצער: פישער; וויצע: טערקעלטויב.

מודעה והתראה מהראבינאט.

אַזוי ווי מיר הערען, אַז עס געפינען זיך גענזלערס, וואָס שעכטען עופות ביי ווינקעל-שוחטים, וואָס זייער שחיטה איז נבלה וטרפה. מיר אַליין האָבען געזעהן אַ עוף, וואָס דער ווינקעל-שוחט יעקב דוד לענטשיצקי, פּאָלנאָצנאַ 14 האָט געשאָכטען און אַרויסגעגעבען אַלס כשר, און עס איז געווען גע'נבל'ט, זענען מיר מתרה די גענזלערס, אַז ווער עס וועט לאָזען שעכטען אַ עוף ביי אַ ווינקעל-שוחט, וועלען מיר מפרסם זיין, אַז ער איז מכשיל הרבים און מען טאָר נישט ביי איהם קויפען גע'שחט'ענע עופות. און בכלל זענען מיר מתרה די גענזלערס פון די האַלע, וואָלבאָרסקאַ ביי דער שוהל, זיי זאָלען זיך אינטערעסירען מיט די שטרענגסטע מיטלען, אַז אין דער האַלע זאָל נישט אַריין קומען קיין ווינקעל-שחיטה, ווייל אין געגענפאַל וועלען מיר מפרסם זיין, אַז די האַלע איז נישט בהשגחה און עס איז דאָרט גרויסע מכשולים. ליגט אויף די גענזלערס דער חוב דאָס שטרענג אָבצוהיטען.
לאָדזער ראבינאַט.

Dr. med. A. MAZUR
אויערען, נאָז- און האַלז-קראַנקהייטען, שטימע- און שפּראַך-פעהלערען (שטאַמלען א.ז.וו.)
האָט זיך איבערצויגען פון נאַרוטאָוויטש 44
אויף ווסכאָדניאַ 65, טעל. 66-01
(איינגאַנג אויך דורך פּעטריקאָווער 46).
נעהמט אָן פון 11.30 ביז 12.30 און פון 3–5 נאָכמ.

דער בעריהמטער קאַליגראַף
ל. בערמאַן
(דער יונגער) וואוינט אויף זאַוואַדזקאַ 19, 1-טער שטאָק, און לערנט אויס שעהן און שנעל שרייבען און אויך גוט אַ יודישען בריף אין 15 לעקציעס
בעדענקט: זאַוואַדזקאַ 19

Dr. J. Lipszyc
Lipowa 36, tel. 74 94
(róg 6-go Sierpnia)
אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען נעמט אָן פון 10–9 פאַרמיטאָג און פון 5–3 נאָכמיטאָג. 470

Dr. W. ŁAGUNOWSKI
Gdańska 42.
צוריקגעקעהרט.
הויט, ווענערישע קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע נעהמט אָן פון 8.30 ביז 10.30 פאַרמ. און פון 1 ביז 2.45 און פון 8-9 אָוועגד

אַ לעהרערין
אַ גוטע פּעדאַגאָגין ערטיילט אונטערריכט אין יודישער, פּוילישער און דייטשער, שפּראַכען פאַר ערוואַקסענע צו ביליגע פּרייזען 469
לאַסמאַן בזשעזשינער 15

נאָך לאַנגע און שווערע ליידען איז נעכטען געשטאָרבען אין עלטער פון 60 יאָהר מיין ליבער מאַן, אונזער הייסגעליבטער פאָטער, שוויגער-פאָטער, ברודער, שוואָגער און אָנקעל נ"ע
ברוך מרדכי טרעמבאַטש
די לויה קומט פאָר היינט, פרייטאג דעם 3 אויגוסט ד. י. 1 אַ זייגער בייטאָג פון טרויער-הויז פּיעטריקאָווער 58, וועגען וואָס עס טיילען מיט
די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע.

צענטראַלער קליינהענדלער = פעראיין
5 זאַוואַדזקאַ 5.
אַכטונג, פּוטער-הענדלער און מלעטשאַרניעס אין לאָדז
זונטאג, דעם 5-טען אויגוסט ד. י. 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג קומט פאָר אין פעראיינס-לאָקאַל זאַוואַדזקאַ 5
א גרויסע פערזאַמלונג
פון אַלע פּוטער=הענדלער און מלעטשאַרניעס אין לאָדז
וועגען זעהר וויכטיגע לעבענס-פראַגען. בעמ.: ערשיינט מאַסענווייז!
די פערוואַלטונג פון פּוטער=הענדלער און מלעטשאַרניעס אין לאָדז.
פּרעזעס: שמואל געבעראָוויטש, הערשל הערשקאָפּ און רייכמאַן. 771

אַ טיכטיגער
יונגערמאַן
ווי אויך אַ געהילף פון דער קאָנפעקציע-בראַנזשע, ווערען געזוכט פון זאָפּאָרט.
צו ערפאַהרען אין אדמ. צון דער צייטונג. 774

לעכער מאַשינאַוועס
ווערען אָנגענומען אויסצונייען צו ביליגע פּרייזען
ג. נאָרדמאַן צעגעלניאַנאַ 29

זינגער
מענער און קנאַבען
מיט גוטע שטימען. די וואָס האָבען ביז יעצט געזונגען ביי אונז און אַנדערע, וואָס האָבען נאָך נישט געזונגען, דאַרפען זיך מעלדען טעגליך פון 4–6 און פון 8–10 אָווענד אין דער קאַנצעלאַריע פון דער ווילקער-שוהל ביים דיריגענט לייב סאַקאַלאָווסקי.

אַרום אַמנעסטיע-דעקרעט.

ווי מיר גערענקען, איז אין אָנהויב פון פער־גאַנגענעם יאָהר פערעפענטליכט געוואָרען אַ פער־אָרדנונג פון מלוכה־פּרעזירענט וועגען אַ פאַר־טערמינירטע בעפרייאונג פון די פערמשפּטע לויט אורטיילען פון אַלגעמיינע און מיליטערישע גע־ריכטען.

אויף אַ ז די אַלע פערמשפּטע פּערזאָנען, וועל־כע האָבען רעמאָלט גענאָסען פון דער ציטירטער פעראָרדנונג, איז אַ גרעסערע מאָס, ווי עס קומט זיי לויט די פאַרגעזעהענע בעשטימונגען פון דער נאָר וואָס פערעפענטליכער אַמנעסטיע, איז די לעצטע אַמנעסטיע נישט חל.

רעספּעקטיוו שפּרייט זיך די איצטיגע אַמנעסט־יע אויך נישט אויס אויף די פערמשפּטע פּערזאָנען וועלכע זענען ביז אַהער אויף אַ בעזונדערען אופן אַליין איינס, צו לויט זייער אייגענער בקשה, אָדער אויפ'ן סמך פון אַנאַמטליכען פערלאַנג, טיילוויז בעגנעדיגט געוואָרען, סיידען דער דאַמאָלדיגער אַקט פון בעגנעדיגונג האָט זיי געגעבען ווייניגער, וויפיל זיי קומט לויט דער איצטיגער אַמנעסטיע.

רעהאַביליטאַציע.

לויט'ן, פּונקט ב. אַרטיקעל 7 ווערט די אויס־פּאַ־שונג אַרום בעגאַנגענע פערברעכענס, אויף וועלכע ס'איז חל די אַמנעסטיע און פאַר וועלכע לויט דיפּערפּליכטענדע פאַרשריפטען דראָהט העכ־כ:ענג כ"ב 3 חדשים אַרעסט עווענטועל מיט אַנ־עומשפּרעכענדער געלט־שטראָף, גענצליך אָפּגע־שטעלט אַזוי, אַז אין בירגער־קאַטאַסטער ווערט רעגען רעם קיין שום בעמערקונג נישט אַריינגעטראָ־גען, ממילא בלייבט ווייטער דער בעטרעפענדער פער זאָן אַנ'אומבעפלעקטער פול בערעכטיגטער און אומ־בעשטראָפטער בירגער.

פונדעסטוועגען גיט דער אַרטיקעל 15 דער דערמאָהנטער קאַטעגאָריע פּערזאָנען די מעגליכ־קייט זיך צו רעהאַביליטירען, קוים ערקלערען זיי איז משך פון 90 טעג נאָכדעם, ווי ס'איז זיי מיטגעטיילט געוואָרען, אַז די אויספאָרשונג איז אַנולירט געוואָ־רען, אַז זיי ווילען, אַז די אויספאָרשונג זאָל אומבע־דינגט ווייטער פאָרטגעזעצט ווערען און, אַז ס'זאָל בעשטימט ווערען אַ געריכטס־פערהאַנדלונג. אין אַ־אַ פאַל ווערט דאָס אָנווענדען די אַמנעסטיע אָפּגעשאַפט.

וועגען פערלירען די רעכט.

מיר האָבען שוין בײ אַנ'אַנדערע געלעגענהייט אויפמערקזאַם געמאַכט אויף די אַרטיקלען 11 און 12, לויט וועלכע די רעכטליכע בענרעניצונג אַלס פּועל יוצא פון אַגעריכטליכער בעשטראָפונג פאַר אַ גאַנצע רייהע אַמנעסטירטע פערברעכענס, ווערט נאָכ'ן אָפּקומען די פעראורטיילטע שטראָף פון ביר־גער־קאַטאַסטער איינגאַנצען בעזייטיגט.

די דאָזיגע הנחה איז אָבער נישט חל אויף די האָנאָר־בעגרעניצונגען, וועלכע ס'זעהן פאַר אלס צוגאָב־שטראָפען די מיליטערישע שטראָף־קאָדעקסן, איבערדינגענס האָט די ציטירטע הנחה אפילו לגבי אורטיילען פון אַלגעמיינע געריכטען אויך נישט מעהר, ווי נאָר אַ ריין מאָראַליש־רעכטליכע בעדייטונג.

און פאַקטיש לויט די אָנגענומענע פאָרשריפ־טען פערלירען די פערמשפּטע פאַר בעגיין אַ גע־וויסען פערברעכען אין צוזאַמענהאַנג מיט דער פעראורטיילטער שטראָף דאָס רעכט אויף צו בע־קומען פּענסיע, עמעריטור, רענטע און אַנדערע לייסטונגען פון דער מלוכה עווענטועל פון די קאָ־מונאַלע קאַסעס.

לויט'ן 2. טייל פון אַרטיקעל 13 שטעלט די אַמנעסטיע צוריק אָט די אַלע דערמאָהנטע פּערזאָנען אין זייער בירגערליכען האָנאָר און פאָלרעכטליכ־קייט זו ניט זיי אָבער שוין נישט צוריק די אָנגע־וואוירענע רעכט אויף די מאַטעריעלע הנחות.

י. אינפעלד.

אויטאָ-קאַטאַסטראָפע.

5 פּאַסאַזשירען שווער פערוואונדעט.

(2) נעכטען בעת דער אויטאָבוס לאָדזש־טורעק איז געווען 5 קילאָמעטער פון אוניעוו, האָט ער זיך אויפ'ן שאָסיי אָנגעטראָפען מיט אַ פוהר, דאָס פערד האָט זיך איבערגעשראָקען און זיך געוואָרפען אונטער'ן אויטאָ. דער שאָפער האָט פערטאָרעמאָזירט דעם אויטאָ, וועלכע האָט זיך נישט איינגעהאַלטען אַראָפּגעפאַלען פון שאָסיי און איז צושמעטערט געוואָרען. 3 פון די פּאַסאַזשירען זענען שווער פער־וואונדעט געוואָרען: די 50 יעהריגע פלאָרענטינא גאַראַלטשיק (ווסכאָדניאַ 69) חיים ליב שנור־מאַן און יעקב באָרול (ביידע פון דאָרף דאַברע בײ טורעק. אין אַ שווערען צושטאַנד זענען זיי אַלע דריי אָפּגעפיהרט געוואָרען אין טורקער שפּיטאָל.

דער קרבן פון די אויטאָ-אָרגיעס.

(2) ווי מיר האָבען שוין נעכטען מיטגעטיילט האָט אַנ'אויטאָבוס אויף אַלעיע קאָשטשושקי איבער־געפאָהרען אַנ'אומבעקאַנטען מאַנספּערשוין.

נאָך אַנ'ענערגישער אויספאָרשונג איז דער פּאָליציי געלונגען פעסטצושטעלען, אַז דער איבערגע־פאָהרענער איז דער 47 יעהריגער הויזוועכטער פון וואָלטשאַנסקא 52 קאַזשמיעזש טשאַרנעצקי.

אַ גרויסע דאָרף-שרפה.

פערברענט געוואָרען אַ 9-יעהריג יונגעל.

(—) נעכטען אַרום 8 אַ זייגער אין אָוונט איז אויסגעבראָכען אַ שרפה אין דאָרף ראָמבּרובקאַ, בײ קאָיני אין הויז פון אָרטיגען לאַנדווירט ערמונד שולץ.

איידער די שכני סהאָבען נאָך בעמערקט דאָס פייער און בעוויזען צו אַלאַרמירען די פייערלעשער זענען אַלע געביידעס פון שולץ'ן, ווי אויך איינגע שכנות'דיגע הייזער געשטאַנען אין פלאַמען.

ביז די פייערלעשער זענען אָנגעקומען האָט דערווייל די ציוויליע בעפעלקערונג ענערגיש אַרויס־געראַטעוועט דאָס האָב און גוטס פון די ברענענ־דיגע הייזער.

בעת דער שרפה איז פערברענט געוואָרען דער 9־יעהריגער יונגעל יאַן באַרווניק, וועלכער איז גע־שלאָפען בעת'ן שרפה־אויסברוך און שפּעטער, ווען מ'האָט זיך אין איהם דערמאָהנט, איז איהם שוין נישט מעגליך געווען אַרויסצוראַטעווען.

אין דערזעלבער שרפה איז אויך פערברענט געוואָרען שולץ'ס פערד, וועלכעס מ'האָט נישט בעוויזען אַרויסצוראַטעווען.

וועגען דער סבה פון דער שרפה ווערט גע־פיהרט אַנ'ענערגישער אויספאָרשונג מצד דער פּאָליציי.

הייזער-רעמאָנט.

(2) לויט דעם נייעם געזעץ, וועלכעס רעגו־לירט די פראַגע פון הייזער-רעמאָנט, און וועלכעס פערפליכטעט פון 1. מאַי ה. י. וועלען די אַלע הייזער, וועלכע זענען נישט צום בעשטימטען טער־מין, וואָס די שטאָדטישע סטאַראָסטע האָט בע־שטימט, רעמאָנטירט ווערען בעל-כרחו אויף די קאָסטען פון די בעלי-בתים, פון וועלכע די הוצאות וועט איינגעצויגען ווערען דורך עקזעקוציע מיטלען.

אורלויב.

(מ) נעכטען איז צוריק געקומען פון אורלויב און איבערגענומען זיין אַמט דער לאַווניק פון דער אַבטיילונג פון דער געזעלשאַפטליכער אויפזיכט ביים היגען מאַגיסטראַט ה' א. פּורטאַל.

נעכטען איז אַרויסגעפאָהרען אויף אורלויב דער לאַווניק פון קולטור- און בילדונגס-אָפּטיילונג ביים היגען מאַגיסטראַט ה' פּשעצלאַוו סמאָליק.

שוין געלעגען אונטער'ן טראַמוויי און צום גליק אָפּגעראַטעוועט געוואָרען

(—) נעכטען האָט אויף פּיעטריקאָווער 7 פּאַ־סירט פאָלגענדער פאַל: דער 50-יעהריגער פאָר־בער פון סאָבוטקי, לוקאָווער קרייז, מרדכי אונוואַן איבערגעהענדיג די גאַס איז ער אַרונטערגעפאַלן אונ־טער'ן טראַמוויי נומער 3. דער מאָטאָר-פיהרער האָט אָבער זיך שנעל אָריענטירט און פערהאַלטען דעם טראַמוויי, אַזוי אַז דער יוד וואָס איז שוין געווען אונטער'ן טראַמוויי איז אָפּגעקומען מיט דעם, וואָס ס'האָט איהם אָפּגעריסען אַ האַלבען רעכטען אויער.

די קאַרעטע פון גיכער הילף האָט דעם פער־וואונדעטען ערטיילט הילף.

אַרום דער שפּאַלטונג צווישען די „אונאַפּהענגיגע".

די בעקאַנט איז בײ די „אונאַפּהענגיגע" סאָצי־יאַליסטען פאָרגעקומען אַ שפּאַלטונג, און אַ גרוי־סער טייל פון זיי מיט ד"ר דראָבנער בראש, האָט בעשלאָסען זיך דאָנצושליסען צו די פּ. פּ. ס.

דער פיהרער פון די לאָרווער „אונאַפּהענגיגע" יאַן האַנעמאַן איז בעת ס'איז פאָרגעקומען די קאָנ־פערענץ, אויף וועלכער די פראַגע איז רעצידירט געוואָרען, געזעסען אַרעסטירט. ווע ווען ער איז בעפרייט געוואָרען, האָט ער זיך דאָנגעשלאָסען צו דער גרופּע פון דראָבנער, וועלכע איז געווען פאַר פער־אייניגען זיך מיט פּ. פּ. ס.

דעם 5. אויגוסט קומט ווי בעקאַנט פאָר אין בריסעל דער קאָנגרעס פון 2. אינטערנאַציאָנאַל.

די „אונאַפּהענגיגע" סאָציאַליסטען האָבען געהאַט אין אינטערנאַציאָנאַל אַ פערטרעטונג פון 2 פּער־זאָן: דאָס זענען געווען ד"ר דראָבנער און ד"ר קרוק.

אַזוי ווי די מעהרהייט פון דער אָנפיהרונג פון די „אונאַפּהענגיגע" בעטראַכט זיך פאַר די פאָר־שטעהער פון דער פּאַרטיי אין אינטערנאַציאָנאַל שיקט זי אַרויס אַלס דעלעגאַטען דעם סד"ר דראָבנער און ה' יאַן האַנעמאַן. (ד"ר קרוק איז פאַר דעם אַז ס'זאָל ווייטער בלייבען אַ זעלבסטשטענדיגע פּאַר־טיי) ס'איז פּאָראויסצוזעהען אַז אין בריסעל וועט קומען צו אַ קאַמף צווישען די ביידע פערטרעטער־שאַפטען.

קאַמף געגען דיפטעריט.

(מ.) די געזונדהייטס־אָפּטיילונג ביים היגען מאַ־גיסטראַט, אין הסכם מיט דער פעראָרדנונג פון אינערן־מיניסטעריום, טרעט צו צו אַנ'אַקציע צו בעקעמפען די דיפטעריט און שקאַרלאַטין־קראַנקהײ־טען מיט דער הילף פון זאַימפונגען, וועלכע, ווי די פּראַקטיק האָט בעוויזען, גיבען אויסגעצייכנטע גוטע רעזולטאַטען.

די אימפונגען געגען די דערמאָהנטע קראַנק־הייטען אַנטוויקלען זיך פון יאָהר צו יאָהר אין אַלס אַ גרעסערער טעמפּאָ; וואָס עס בעוויזט בולט דער פאַקט, אַז אין יאָהר 1926 זענען אין פוילען גע־אימפט געוואָרען געגען דיפטעריט און שקאַרלאַטין 200 טויזענד קינדער, צווישען וועלכע די קראַנק־הייט האָט אַ סך ווייניגער געהערשט, ווי צווישען די נישט געאימפטע.

כדי צו פּאָפּולאַריזירען די אימפונגס־אידעע צווישען דער ברייטער בעפעלקערונג, וועט די גע־זונדהייטס־אָפּטיילונג איינאָרדנען אַ ברייטע פּראָפּאַ־גאַנדע אין דער פאָרם פון פאָרלעזונגען, שמועסען וועגען די קראַנקהייטען.

אויסערדעם וועט ווערען אויסגעשטעלט אַ פילם, וועלכער וועט אילוסטרירען די קראַנקהייטען און דעם קאַמף מיט זיי.

—:0:—

די האַלב-קאָלאָניעס פאַר קינדער.

(מ) נעכטען האָט זיך אָנגעהויבען דער צווייטער סעזאָן פון דער קינדער האַלב־קאָלאָניע, וועלכע איז אָרגאַניזירט געוואָרען דורך דער אָפּטיילונג פון גע־זעלשאַפטליכער אויפזיכט בײ סהיגען מאַגיסטראַט.

די קינדער פערברענגען אויף דער האַלב־קאָלאָניע אין 3־טען מאַי־פּאַרק פון 8 אינדערפריה ביז 5 אַ זייגער נאָכמיטאָג, וואו זיי בעקומען אָנ־ביסען, מיטאָג און [illegible].

די קינדער, וועלכע וואוינען ווייט פון 3־טען מאַי־פּאַרק, ווערען צוגעפיהרט און אָפּגעפיהרט מיט ספּעציעלע טראַמוואַיען.

אין ערשטען טור, וועלכער האָט געדויערט אין משך פון חודש יולי, האָבען אויף דער האַלב־קאָ־לאָניע פערבראַכט 2 טויזענד און הונדערט קינדער אין יעצטיגען טור, וועט די האַלב־קאָלאָניע אויס־האַלטען 2 טויזענד 200 קינדער.

GAB. DENT. **E. Fuchs**
Nawrot 4, tel. 27-31
נעהמט אן פּערזענליך.

אין די אַפּטייקען

היינטיגע נאַכט-דיזשורען.

5 (2) מ. עפּשטיין (פּעטריקאָווער 225), מ. באַרטאשעווסקי (פּעטריקאָווער 95), מ. ראָזענבלום (צעגעלניאַנאַ 12), נאַרפיין (וסכאָדניאַ 54), און י. קאָפּראָווסקי (נאַוואָמיעיסקאַ 15).

אַ שטרייק.

(2) אין דער פאַבריק פון דער פירמע לעדער־בערגער אויף נאָוואַ־צעגעלניאַנאַ איז אויסגעבראָ־כען אַ שטרייק אויפ'ן באָדען פון רעגולירען די אַר־בייטס־לוינען. דער אַרבייטס־אינספּעקטאָר האָט קאָנ־פערירט מיט די אינהאָבער, וועלכע האָבען צוגעזאָגט די לוינען צו רעגולירען, נאָר מיט'ן בעדינג, אַז דער פאַבריקס־דעלעגאַט זאָל דערווייטער ווערען פון דער אַרבייט. דער שטרייק דויערט ווייטער.

אַ שטראָף.

(מ) צוליב דעם, וואָס די ספּאָרט-געזעלשאַפט „אָדראָדזעניע" האָט פערקויפט בילעטען אויף זייע־רע ספּאָרט-מעטשען, נישט אָבגעשטעמפּעלטע פון מאַגיסטראַט, האָט די שטייער-אָבטיילונג ביים מאַ־גיסטראַט בעשטראָפט די דערמאָנטע געזעלשאַפט מיט 50 זלאָטעס.

פאַרפאַלען.

(2) (אַ בעלקע אין קאָפּ) נעכטען איז אין די חורבות פון דער אָפּגעברענטער פאַבריקס־געביידע, אויף פּאָמאָרסקאַ 68, אַריינגעגאַנגען דער 27 יעה־ריגער אברהם אייזענבערג פון בערקא יאָסעלעוויטשא 3. פּלוצלינג איז אויף איהם אַראָפּגעפאַלען אַ בעלקע און איהם שווער־פערוואונדעט.

ספּאָרט.

אַ ראָווער-געיעג.

(מ) ווי מיר דערוויסען זיך, אָרדענט דער היגער פעראיין „אָנהענגער פון ספּאָרט" איין, ווי אַלע יאָהר אַ ראָווער-געיעג אויף אַ שטח פון 100 קילאָמעטער.

דער טערמין פון דעם געיעג איז בעשטימט געוואָרען אויפ'ן 2-טען סעפּטעמבער ה. י. אויף 8 אַ זייגער. די מעטאַ — אין קושיווין הינטער זגערזש.

דער מאַגיסטראַט, וועלענדיג אונטערשטיצען דער אימפּרעזע, האָט בעשלאָסען צו פערטיילען די זיגער דריי „נאַגראָדעס", אין דער פאָרם פון זשעטאָנען, ווי אויך אָבצוגעבען צו דער דיספּאָזיציע פון די אָרגאַניזאַטאָרען איינגע אויטאָס ווי אויך אָב־צוגעבען צו דיספּאָזיציע די שטאָדטישע פּאָגאָטאָוויע.

בריוו אין רעדאַקציע.

פאָריגען זונטאָג, דעם 29. יולי איז פאָרגע־קומען אין רודאַ-פּאַביאַניץ אַ זאַמלונג לטובת דער אין לאָדז כמעט פּאָפּולערסטען יודישען פעראיין „לינת הצדק".

עס איז זעלבסטפערשטענדליך אַז אַלע זאַמ־לער זענען פרייוויליגע וועלכע רעקרוטירען זיך פון בכבוד'ע מענשען, וועלכע וואָלטען געקאָנט זיך רוהיג זיצען אין זייערע זומער-וואוינונגען אויף די וועראַנדעס און הנאה-האָבען פון גאָטס-וועלט. זיי בעפינען אָבער פאַר וויכטיגער, צו לויפען פון דאָרף-צו-דאָרף און פון שטוב-צו-שטוב, אין די גרעס־טע היצען, אבי צו שאַפען אונטערשטיצונג פאַר דער אינסטיטוציע און אַזוי-אַרום מיטהעלפען ראַ־טעווען די טויזענטער מענשען פון באַלוט ביז גייערס-מאַרק, וועלכע וואָלטען אָהן „לינת-הצדק" פריהצייטיג אַוועקגעגאַנגען פון דער וועלט.

עס איז קיין ספק נישט, אַז אַזעלכע זאַמלער פערדינען די גרעסטע אַכטונג און אויב עמיצער קאָן נישט געבען, צוליב געוויסע סיבות, דאַרף ער וועניגסטענס צוגעבען די זאַמלער מוט צו זייער ווייטערדיגער אָפּפערוויליגער טעטיגקייט.

ווי דאַרף מען אָבער אָנרופען אַזאַ פאַקט, ווען אַזעלכע זאַמלער פאַלען אַריין אין רודאַ-פּאַביאַניצקאַ צו אַ געוויסען הער א. (אַנ־אינהאָבער פון אַ ביטע-ביוראָ אין לאָדז אויף דעם נאָווי רינעק), און דער בעטרעפענדער הער, בײ וועלכען די אַלע, וואָס זיצען נישט זונטאָג אויף זייערע זומער-וואוינונגען אַזוי ווי ער, זעהען אויס ווי פּשוט'ע שנאָרערס, און איז נישט יוצא מיט דעם, וואָס ער וויל נישט בײשטייערן פאַר דעם דאָזיגען איידעלען צוועק נאָר אָנשטאָט דעם בעליידיגט ער די מיטגלידער מיט פערשידענע אויסדרוקען פאַר־וואָס זיי שטערען איהם זיין רוה און פון ווערטער געהט ער איבער צו מעשים און בעגיסט זיי זאַגאַר מיט דעם הייסען טעה, צו וועלכען ער האָט זיך בריות געהאַט צוגעזעצט.

די זאַמלער הער ציטרין און ח' נעלקענבוים זענען געבליבען שטאַרק געטראָפען. דאָס האָט אויך שרעקליך אויפגערעגט די אָנוועזענדע, צווישען וועל־כע עס האָט זיך אויך געפינען דער ראַטמאַן פון רודאַ'ער שטאָדט-ראַט, ה' נוימאַרק. עס איז געקו־מען אַזוי ווייט, אַז פּאָליציי האָט געמאַכט אַ פּראָ־טאָקאָל פון דעם גאַנצען ענין און דער סוף וועט זיך אָבשפּילען אין געריכט.

דער נאָמען פון אַזאַ פאַקט געפינט זיך לײ־דער נאָך נישט אין מיין לעקסיקאָן. איך וויל אָבער וואָרנען די הערען א., אַז אויב עס זאָלען זיך אַזעלכע פאַקטען ווידערהאָלען און זיי וועלען נישט געפינען פאַר נויטיג זייערע פעהלער ווידער גוט צו מאַכען, דאַן וועט אויך די עפענטליכקייט וויסען ווי געהעריג צו רעאַגירען אויף אַזעלכע פאַקטען.

אברהם קאָן.

ארטיסט יוליוס ראקאוו אין לאדז

קיין לאדז איז געקומען דער באקאנטער ארטיסט יוליוס ראקאוו מיט זיין פרוי, ארטיסטין נארא. יוליוס ראקאוו וועלכער איז אין לאדז גוט באקאנט פון פריער, מיט די גוטע ארטיסטישע טראדיציעס האט אין לאדז געשפילט יודיש טעאטער א רייה יאהרען מיט יוליוס אדלער, אסתר רחל קאמינסקי א. אנר.

די לעצטע 10 יאהר האט ער פערבראכט אין ליטע און לעטלאנד, וואו ער האט מיטגעארבייט ביים גרינדען און ענטוויקלונג פון דארטיגען יודישען טעאטער, וואס האט פערנומען אן אנגעזעהען ארט אין יודיש געזעלשאפטליכען און קולטורעלען לעבען. ה' יוליוס ראקאוו האט בעזוכט אונזער רעדאקציע און איז א געשפרעך מיט אונזערע מיטארבייטער איבערגעגעבען א פאר מאמענטען וואס כאראקטעריזירען דאס דארטיגע יודיש טעאטער פובליקום און זייער בעציהונג צום טעאטער.

לאדז האב איך — דערצעהלט ה' ראקאוו — פערלאזען אין 1918, אין קאוונא האט זיך דאן געגרינדעט א יודישדראמאטישער טעאטער, רעזשיסער איז געווען ל. סאקאלאוו און צווישען די ארטיסטען האבען זיך געפונען די פרויען ניניא, נארא, וועוקינא, בת ישראל און די ה"ה: פעקער (איצט אין אמעריקא) בירנבוים, רייכענבערג און איך. די טרופע וואס איז אגב געווען די איינציגע אין ליטע, האט געהאט אן אויסערגעוועהנליכען ערפאלג. איהר רעפערטואר איז בעשטאנען פון דראמעס און פאלקסשטיק. אזוי האט עס געדויערט 2 יאהר און מיר זענען אויך ווטער ארויסגעפאהרען קיין לעטלאנד. נאכ'ן צוריקקומען פון ריגע קיין ליטע האבען מיר שוין אנגעטראפען א קריזיס. סהאבען שוין געבאלעבאטעוועט בערמאנס און פאן

דער גאלין און דער בעריהמטער קינסטלערין א. ר. קאמינסקא איז אויסגעקומען צו טיילען די ביטערע צייט מיט אונז אלעמען.

אין א יאהר ארום האט מען אונז שוין פון לעטלאנד צוריק קיין ליטע נישט אריינגעלאזט, הייל מיר זענען פוילישע בירגער און די טרופע איז זיך צופאלען. סאקאלאוו איז אוועקגעפאהרען קיין פוילען און איך האב געגרינדעט א דראמאטישע הינקעל און ארומגעפאהרען איבער דער פראווינץ מיט אנ'ערנסטען רעפערטואר, דער ערפאלג איז געווען א גוטער.

אין 1922 איז קיין ריגע געקומען די טרופע פון קאמפאניעיעץ. ריגא האט נאך נישט געהאט קיין שטענדיגען יודישען טעאטער. דער סעזאן איז געווען זעהר אנ'אינטענסיווער דער נעדאנק פון שאפען אנ'ערנסטען טעאטער, וועלכער זאל סובסידירט ווערען פון דער מלוכה, האט אנגענומען בולט'ע פארמען און געבראכט רעזולטאטען. ס'איז געשאפען געווארען די יודישע טעאטער געזעלשאפט, וועלכע האט איינגעשטעלט א שטענדיגען יודישען קינסטלערישען טעאטער. ס'איז אויך געלונגען פאר איהם צו בעקומען א סובסידיע. אלס ערשטער רעזשיסער איז איינגעלאדען געווארען דער בעקאנטער ארטיסט מארעווסקי און ראם טעאטער, וואס האט בעקומען די גרעסטע און ווארימסטע אונטערשטיצונג, איז געווארען א לעבעדיגער פאקט. כ'האב זיך שוין פערבענקט נאך פוילען און פאראיאהרען צוזאמען מיט פר. נארא גערן אנגענומען די איינלאדונג פון בעקאנטען אמעריקאנישען ארטיסט רודאלף זאסלאווסקי און געקומען קיין ווילנא.

פארדעם יאהר צייט אביסעל ארומגערייזט פוילען, און אינ'ם נייעם סעזאן אפשר מיט זאסלאווסקי בעזוכען אויך לאדז.

קרן-קימת-אבצייכען - טאג אויף די זומער-וואוינונגען.

קומענדיגען זונטאג, קומט פאר אין די זומער-וואוינונגען פון לאדזער פאוויאט א אבצייכען טאג לטובת דעם „קרן-קימת-לישראל".

צו דער ארבייט פון אבצייכען-טאג האבען זיך געשטעלט די נאציאנאל - געשטימטע יוגענד, וועלכע געפינט זיך אין די ארומיגע זומער-וואוינונגען און אויך א גרעסערע צאהל פון עלטערע אנגעזעהענע ציוניסטען. בכלל איז צו בעמערקען א בעהעריגע פראינטערעסירונג און מען דארף האפען, אז די יודישע בעפעלקערונג, וועלכע געפינט זיך אויף די זומער-וואוינונגען, וועט נישט פערגעסען איהר פליכט פאר דעם בויענדען ארץ-ישראל און וועט מיטהעלפען מיט אלע מעגליכקייטען, אז דער אבצייכען-טאג זאל אדורך מיט א געהעריגען ערפאלג.

פון „קינא פון די מלוכה-בעאמטע".

נאך א רייה ערשטראנגיגע בילדער, וועלכע האבען דעם פערדינטען ערפאלג, בעמיהט זיך די ענערגישע דירעקציע פון „קינא פון די מלוכה-בעאמטע" צו דעמאנסטרירען פילמען פון וועלט-רוהם. די איצטיגע פרעמיערע „דאס געהיימניש פון מאדאם ס." געהער צו די שענסטע בילדער פון איצטיגען סעזאן. די הויפט-ראלען קרעאירען די בעריהמטע פילם-שטערנס אלגא טשעכאאווא און קסעניא דעסני.

די מוזיקאלישע אילוסטראציע איז ווי שטענדיג גוט.

אין גאנג.

5 היינט ווערט צום לעצטען מאל געשפילט דאס אויסגעצייכענטע שלאגער-פראגראם: „שטרויענע אלמנ'ם פון אלע לענדער פערייניגט אייך". עס בעטייליגט זיך דער גאנצער אנסאמבל.

גאלען, נירען- און בלאזען-שטיין-קראנקע,

ווי אויך מענשען, וואס ליידען איבער מעסיג אויף הארן-זויערע-בילדונג, דארפען געברויכען דאס נאטירליכע ביטער-וואסער פון

Franciszka Józefa

מענשען, וועלכע האבען ערצטליכע פראקטיק און ערפאהרונגען, האבען זיך נאך א רייה יאהרען איבערצייגט, אז דאס בעסטע און ווירקענדע אפפיהרונגס-מיטעל איז נאר דאס נאטירליכע ביטער-וואסער פון

פראנץ-יאזעף,

וועלכעס ווערט אלעמען עמפפעהלט.

צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד-אפטעקשנעס.

קורצע ידיעות.

— ראמזיי מאקדאנאלד איז אפגעפאהרען קיין קאנאדא אויף 6 וואכען צייט. ער וועט דארט האלטען לעקציעס איבער די ארבייטער-פראגען אין נאהענטען מזרח.

—דער ענגלישער געוועזענער פרעמיער-מיניסטער לאיר רזשארזש איז געווען אין קאירא, וואו ער האט זיך בעקאנט מיט דער איצטיגער סיטואציע אין עגיפטען.

די טאכטער פון בעקאנטען יודיש דייטשען שריפטשטעלער ארטור שניצלער איז צוליב א אומגליקליכע ליבע בעגאנגען זעלבסטמארד אין ווערענדיג זי איז אלט געווען 19 יאהר.

— אין בערלין איז ארעסטירט געווארען פאן האלראוו סעקרעטאר פון בעקאנטען רייטשען מיליאנער הוגא סטינעס. ער ווערט בעשולדיגט אין

— אין שאנכאי האבען די כינעזער ערקלערט א באיקאט אויף די יאפאנישע פראדוקטען. אלע סחורות, וועלכע קומען פון יאפאן ווערען קאנפיסקירט.

—דער רוסישער וויצע קאמיסאר פאר אויסערן-ענינים ליטווינאוו איז געקומען קיין בערלין. פון דארט פאהרט ער אויף קוראציע אין מאריענבאד בעשווינדלען די רייכס-באנק אויף איינגע הונדערט מיליאן מארק.

— אויף דער גריכיש-בולגארישער גרענעץ זענען פארגעקומען צוזאמענשטויסען. עס זענען דא 2 דער'הרג'עטע און איינגע פערוואונדעטע. א געמישטע קאמיסיע פיהרט די אויספארשונג.

— לכבוד טאלסטאי'ס הונדערט-יעהריגען געבורטס-טאג ווערען אין רוסלאנד ארויסגעלאזען ספעציעלע פאסט-מארקען מיט זיין בילד. די פייערונגען וועלען פארקומען דעם 10-טען סעפטעמבער.

— די ענגלישע אייזענבאהן-ארבייטער האבען מסכים געווען אויף פערקלענערן זייער לוין צוליב דעם קריזיס אין לאנד.

— דער ענגלישער בודזשעט איז פערקלענערט געווארען אויף 4 מיליאן פונט שטערלינג.

— 350 משוגעים זענען אנטלאפען פון א לאנדאנער משוגעים-הויז בעת א שרפה.

— דער רומענישער פארלאמענט האט ראטיפיצירט די רומענישע הלואה אין אייראפא, כדי צו סטאביליזירען די רומענישע וואלוטע.

מעלדונג.

מלמדים-סעקציע ביי פא"י לאדז.

זונטאג, פרשת ראה דעם 9/8 קומט פאר אין לאקאל פון פא"י וופכאדניא 66 פראנט 1 שטאק א פערזאמלונג פון אלע מלמדים עוזרים מיט דער פאלגענדע טאג-ארדנונג. 1) אויסבעסערען אונזער לאגע, 2) וועהלען א פעדאגאגישע קאמיסיע. 3) וועהלען א פערוואלטונג.

788 דער ארגאניזיר-קאמיטעט

זאל עקספרעס אין קאלי ביי קאכאנובער.

איבעראשענדע נייעס! ענדליך זיך דערווארט! ערשטער אויפטריט פון בעקאנטען לאדזער ארטיסט
ב. ריבאווסקי
מיט זיין גוט-צוזאמענגעשטעלטען אנסאמבל וועלכע האבען איבעראל דעם גרעסטען ערפאלג, ווערען
שבת, דעם 4 טען אויגוסט, פינקטליך 5 א זייגער נאכמיטאג, אויפפיהרען דאס בעקאנטע לעבענס-בילד אין 4 אקטען פון י. גארדין
„ברידער לוריע" אדער „דער ווילדער פאטער"
עס נעמען אנטייל: ש. יאקובאוויטש, א. שיין, ה. סאכאטשעווסקי, אבראם, פ. ליבערמאן, מ. געבער, ב. ריבאווסקי, ס. יאגאדא, א. ארבאך, ה. געבער, י. בענקעל. בעמ.: דאמען פריי! יעדער מאן האט דאס רעכט אויף זיין בילעט מיטצונעמען א דאמע. זונטאג פון 3—11 א טאנץ-פערוויילונג.

מיט 2 הייזער ווייטער פיעטריקאווער 161
ווי פון פיעטריקאווער 165 אויף
טראג איך איבער פון פון 7. אויגוסט 4 נאכמ. אין מיין אייגען הויז מיין שיך מאגאזין
I. SANDBERG.

אויף גינסטיגע בעדינגונגען! מעבעל-בעטען, שפאציר-וועגעלער, מאטראצען געבעטע, דראטענע ווי אויך צו האלץ' בעטען „Patent" לויט מאס - וואש-מאשען אין היגיענישע אמבולאטער
אין פאבריקס-לאגער
"DOBROPOL" Łódź
Piotrkowska 73 w podworzu

ווענדונג צו די ה"ה מחותנים
פון די בעוואוסטע מוזיק-קינסטלער געבר. טויבע
דערמיט האבען מיר דעם כבוד די געעהרטע מחותנים און בעלי-שמחות געפל. מיטצוטיילען, אז צוליב דעם, וואס מיר ווערען נישט צו דער געהעריגער צייט פון די מחותנים געוואויר ווענען אייערע אלע שמחות און חתונות און דורך דעם פסירט גאנץ אפט, אז די בעלי-שמחות פיהלען זיך בעליידיגט, וואס מיר קומען נישט צו דער פינקטליכער צייט אנצונעהמען די בעשטעלונגען. דעריבער בעטען מיר אלע מחותנים געפל. אונז צו לאזען וויסען גענוי די טערמינען, כדי צו קענען ווי געהעריג צופרידענשטעלען די בעלי-שמחות.
גלייכצייטיג ערלויבען מיר זיך אויפמערקזאם צו מאכען די געעהרטע ה"ה מחותנים, אז מיר נעהמען ביי קיין פאל נישט אן קיין שום פערוויילונגען, וואס קענען זיין פערבונדען חלילה מיט חילול השבת. דעריבער האפען מיר, אז מיר פערדינען דעם פולען צוטרוי פון די ג' בעלי-שמחות.
מיט אכטונג
מוזיק-קינסטלער געבר. טויבע.
ב.ע.מ.: מעסיגע פרייזען! פאר אונבעמיטעלטע — אויסנאהמס-פרייזען!
אנמעלדונגען נעהמען אויף:
ק. טויבע, נאווא-צעגעלניאנא 22, י. טויבע, אלעע 1. מאי 18.

אנאנסען אין „נייעם פאלקסבלאט" האפען דעם גרעסטען ערפאלג!

מעדלער און יונגלער
געגען בעלדיגע צאהלונג ווערען געזוכט פון זאפארט ביי ליטוואק, צעגעלניאנא 46. 778

א יונגעל
געגען בעלדיגע צאהלונג ווי אויך לערן-יונגלעך ווערען געזוכט ביים טאמבורירער באראד, קאנסטאנטינער 38.

וואוינונג
בעשטעהענד פון איין צימער און קוך איז פון זאפארט איבערצוגעבען. צו ערפאהרען אין אדמינ.

א פערקויפערין
בעקאנט אין דער גאלאנטעריע-בראנזשע קאן זיך מעלדען ביי
M. JOSKOWICZ,
Piotrkowska 9.

שטריקער-
ארבייטער ווערן געזוכט ביי בערזשינסקי, פלאץ וואלנאשטשי 6.

ס'ווערען געזוכט מיידלעך צו נייען מענער-וועש און אויך לערן-מיידלעך ביי ראטמאן, דרעוונאווסקא 16.

א לערן-יונגעל ביי א דאמען-מאגאזין שניידער ווערט געזוכט. ביי גראסמאן, צעגעלניאנא 46.

2 קעמעל-מאשינען 16-ער 2 גרייפעדיגע און אנ-אבערלאק-מאשין אויף 2 פעדים איז צו פערקויפען. צו ערפאהרען אין אדמיניסטראציע.

א לעהרער
מיט רעגירונגס-רעכט, וועלכער פערבייט שול-צוזאג ערטיילט לעקציעס צו ביליגע פרייזען פאר שילער מיט שוואכען פארטשריט פון פאלקס-שולען און גימנאזיעס, אויך לעקציעס פאר דערוואקסענע: פויליש, דייטש, פראנצויזיש, מאטעמאטיק און בוכהאלטעריע. שיף, שוו. יאקובא 12. אין דער אפטיצינע 1. שטאק. 189

ס'איז געפונען געווארען א פראטעסט אויף 30 זל. אויסשטעלער דוד גייסטמאן פיעטריק. 44 צאהלבאר ד. 31. דעצעמבער 1926. אבצונעהמען אין אדמינ. געגען אנאנס קאסטען. 791

שניידער-
ארבייטער צו הויזען-וועסט ווערען פון זאפארט געזוכט ביי קראסקאפ, זגערזשער 28. 798

א גרויס וועזעקע-צימער
אין טויער פארטער געאייגנעט אויף א געשעפט אדער פאבריקס-לאקאל איבערצוגעבען ביי ווילטשאק, פאלודניאווא 15.
ס'זענען אויך צו פערמיטען 2 צימער און קוך אפיצינע רעכטס 2-טער שטאק ביי אונגעראן.

א צימער
ביי אנ'אנשטענדיגע פאמיליע איז פון זאפארט איבערצוגעבען, בענעדיקטע 27 ביי וואסערמאן.

לאָדז, 3. אויגוסט 1928

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז, 3. אויגוסט 1928

„נחת פון קינדער“ / אויס מיינע רייזע נאָטיצן

פון ד״ר ח. זשיטלאָווסקי *)

זינט עס האָבן זיך גענומען בעווייזען ייִדישע שולען אין דער ייִדישער שפּראַך, האָבן מיינע נסיעות איבער'ן לאַנד בעקומען פאַר מיר אַ גאַנץ אַנדער ווערט. זיי זענען געוואָרן פאַר מיר אַ קוואַל פון דעם ספּעציפיש ייִדישען נחת: דעם „נחת פון קינדער“.

איך געדענק נאָך גאָר די ערשטע יאָהרען. אָרימע גערטענדלעך, מיט גרינינקע שוואַכינקע שפּראָצונגען. העכסטענס פעלד־בלימעלעך. און אין די אויגען פון די אַרומיגע, פון די משגיחים אויף די גערטענדלעך, — אַ פרייד, אַ שטילער, שווער צו פערטרייבענדיגער פרעגען: וועט דאָס אַנהאַלטען לאַנג? וואָס וועט דערפון אַרויס?

די פרייד פלעגט אָבער אַלע מאָל האָבען דעם איבער־וואָג. ווי ווענג לאַנג „דאָס“ זאָל נישט אַנהאַלטען, וואָס „דערפון“ זאָל נישט אַרויס, — די בלימעלעך אַליין זענען ווערט די מיה, דעם עגמת־נפש, די אַלע צרות און דאגות, וואָס זענען פערבונדען „דערמיט“.

די בלימעלעך זענען דאָך אַזעלכע שענע, אַזעלכע נייע, איינענאַרטיגע, אין דעם ייִדישען לעבען נאָך קיינמאָל נישט געוועזענע. דאָס מאָדערנע, דאָס פּראָגרעסיווע ייִדישע וואָרט איז צום ערשטען מאָל פערפלאַנצט געוואָרען אויף אַ ניי פעלד, אויף דעם פעלד פון דער מאָדערנער, גאַנץ נייער ייִדישער דערציהונג. די פרייד, וואָס האָט שוין דעמאָלט זיך געשטאַרקט איבער די וואָלקענדלעך פון ספקות, שטראַלט זיך איצט פונאַנדער מיט יעדען יאָהר אַלץ מעהר.

דעם גרעסטען „נחת פון קינדער“ האָבען, דוכט מיר, די לעהרער, אָבער אויך די גרעסטע צרות און די שווערסטע ליידען. די פרייד־קוואַלען שלאָגען פאַר זיי ערשטענס פון די קינדער אַליין. זעהען, ווי פאַר אייערע אויגען, אונטער אייערע הענד, אַ דאַנק אייער מיה, עפענען זיך פונאַנדער נאָר ריינינקע נשמות, ווי עס הויבט זיך אָן פאַרמירען אין זיי קערנדלעך פון אַ גאַנץ נייער קולטור־וועלט, ווי די יונגע שפּראָצונגען הויבען זיך אָן פונאַנדערבליהען און אַרויסצוברענגען זייערע איינענאַרטיגע קאָלירען און בלומען, — דאָס אַליין איז, אָהן אַ ברעקעל גוזמא, אַ גן־עדן־תענוג.

דער צווייטער קוואַל פון נחת שלאָגט פון דער אַרבייט גופא. דער אַרבייט־פּראָצעס פון דעם ייִדישען לעהרער איז ביז צו אַ גרויסען טייל נאָך עד־היום — אַ בעשעפערישער. יעדער ייִדישער לעהרער איז מעהר קינסטלער, איידער פּראָפעסיאָנאַל. ער האָט נישט געהאַט קיין אויסגעטראָטענע וועגען, נישט קיין פעסטגעשטעלטע צילען, נישט קיין פאַרטיגע „טראַנספּאָרט־מיטלען“, נישט קיין „צדה לדרך“.

דער לעהרער האָט זיך געדאַרפט משער זיין דעם נאָהענטסטען ציל, געדאַרפט אַליין דורכבּרעכען דעם וועג, אַליין בעשאַפען די „טראַנספּאָרט־מיטלען“ און דעם אָנגרייט אויפ'ן וועג. דאָס אַליין האָט געוועקט אין איהם די בעשעפערישע כחות, דעם שפּיל פון דער קרעאַטיווער ענערגיע, וואָס גיט תמיד אַנ'עסטעטישען תענוג און אָפט מאָל אויך אַ פּאָעטישען.

מיט אָט די צוויי הנאה־קוואַלען דערקלער איך דעם פאַקט, וואָס דער ייִדישער לעהרער האָט געקאָנט אויסהאַלטען און קאָן נאָך עד היום אַריבערטראָגען דעם אומגעהייער שווערען עקאָנאָמישען מעמד זיינעם. געווים האָט אויך שוין נאָר נישט קיין קליינע ראָלע געשפּילט דערביי די מאָראַל, דער פליכט־געפיהל, דער בעוואוסטויין פון דער קאָלאָסאַלער וויכטיגקייט, וואָס זיין אַרבייט האָט פאַר דער צוקונפט פון אונזער פאָלק. אָבער טרוקענער פליכט־געפיהל, אָהן דער עסטעטיק און אָהן דער פּאָעזיע פון דעם איינענעם שאַפען, אָהן דעם בערוישענדיגען שפּיל פון דער קרעאַטיווער ענערגיע, קאָן נאָך זעלטען געבען די נויטיגע כחות אויף צו ברענגען טאָג־טעגליכע קרבנות.

אונזערע ערשטע לעהרער האָבען געטון, און טוען נאָך פּיאָנערען־אַרבייט. אָט פאַר וואָס עס איז ביי אונז, ווי מען גיט איבער, כמעט קיין סימן נישטאָ פון יענעם טיפּ לעהרער, דעם פערוואַנט, דעם טרוקענעם בעל־מלאכה, וואָס איז דער שרעק און אָפּשיי פון יעדען תלמיד. מסתמא וועלען מיר שפּעטער אויך האָבען אָט דעם געוויאַנדעלטען פיש, אָבער דערווייל האָט דער ייִדישער לעהרער, דער קינסטלער און דער ענטוזיאַסט, בעשאַפען אין אונזער שול אַ גאַנץ איינענאַרטיגע אַטמאָספערע, וואָס איז זעלטען אָנצוטרעפען ערגעץ־וואו אין אַנ'אַנדער שול. דאָס איז נישט קיין אַטמאָספערע פון „לערנען“, „קנעלען“, פון זענען האַלץ באמצי כחות. דאָס איז אַנ'אַטמאָספערע, וואו לעהרער און תלמידים באָדען זיך אין איינעם אין די שפּרודלענדיגע כוואַליעס פון דעם קאָלעקטיווען שאַפען. אָט פאַרוואָס „נחת פון קינדער“ און פון קינדער־דערציהונג האָבען אין דער ייִדישער שול נישט נאָר די לעהרער, נאָר אויך די קינדער; און אָט פאַרוואָס זי איז זיי געוואָרען אַזוי טייער, אַזוי איינגעבאַקען אין האַרצען.

אָט דער נחת, וואָס דאָס ייִדישע קינד בעקומט פון דער ייִדישער שול, — אָט דאָס דאַרף זיין אונזער גרעסטער פרייד. דאָס איז דער „נחת פון קינדער“, וואָס די קינדער ברענגען דעם גאַנצען פאָלק.

איך געדענק די ערשטע שווערע צייטען, ווען מען האָט נאָך געדאַרפט קעמפען, — און ווי האַרטנעקיג קעמפען! — פאַר דער אידעע גופא פון אונזער מאָדערנער שול. איך געדענק, מיט וואָס פאַר אַ זיכערקייט דער געגנער פלעגט אונז שלאָגען מיט זיין „טויז־קאָזיר“. „אַ שולע אין ייִדיש? די קינדער וועלען נישט וועלען געהן אַהין!“ איך געדענק, ווי אָט דער אַרגומענט פלעגט מיך „אַרויסברענגען פון די כלים“. וואָס איז דאָס פאַר אַנ'אַרגומענט? און אַז זיי ווילען בכלל נישט געהן אין אַ שול? און אַז זיי ווילען בעסער „אַרומבאָדען“ אויף דער גאַס? איהר, איהר דאַרפט וועלען! אייערע קינדער מוזען אייך פאָלגען. שפּעטער וועלען זיי אייך דאַנקבאַר זיין דערפאַר.

ערשט עס האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז אין דאָס גרעסטע רוב פאַלען, דאַרפען נישט די עלטערען טרייבען די קינדער אין דער שול אַריין. די קינדער, ווי נאָר זיי זאַפּען זיך אָן מיט דער נייער שול־אַטמאָספערע, ציהען די עלטערען צו דער שול און צו דער אַרבייט פאַר איהר.

אונזערע קינדער זענען שוין איצט, אין די יונגסטע יאָהרען זייערע, געוואָרען די אָפּט־אונבעוואוסטזיניגע פאָהנען־טרעגער פון דער נייער ייִדישקייט. דער עיקר טרעט אַרויס זייער כח אין דער געבענשטער ווירקונג זייערער אויף דער ייִדישער היים, ספּעציעל דער ראַדיקאַל־אַסימילאַטאָרישער. אַ סך ראַדיקאַלע אַסימילאַטאָרען זענען אַ דאַנק זייערע אייגענע קינדער, — תלמידים און תלמידות פון אונזערע שולען, — געוואָרען גוטע פּראָגרעסיווע נאַציאָנאַל־ייִדען. די קינדער ווירקען אויך אויף די עלטערע ברידער און שוועסטער, ביי וועמען זיי וועקן אויף אַנ'אינטערעס צו ייִדען, ייִדישען לעבען, ייִדישער געשיכטע, צו דעם גורל פון ייִדישען פאָלק. די קינדער ווירקען פּראָפּאַגאַנדיסטיש אויף זייערע חברים אין דער אַלגעמיינער ענגלישער שול. און נישט נאָר אויף די חברים, נאָר אויך אויף דעם לעהרער־פּערסאָנאַל. אַ קינד, וואָס געהט אין אונזער אַ שול, צייכענט זיך דאָס רוב אויס מיט אַ העכערער גייסטיגער ענטוויקלונג, און אַלע מאָל — מיט זיינע ייִדישע קענטעניסען, ווען עס מאַכט זיך אַ געלעגענהייט, זיי אַרויסצוווייזען. מיט שטאָלץ טראָגען זיי אין די אַלגעמיינע שולען זייער צוגעהעריגקייט צו דעם ייִדישען פאָלק און צו דער ייִדישער שפּראַך.

אויף וויפיל דאָס עלטערע קינד איז אַ דאַנק אונזער שול געוואָרען בעוואוסטזיניג נאַציאָנאַל־פּראָגרעסיוו, האָב איך אין מיין איצטיגער נסיעה געקאָנט זיך דערוויסען פון אַ פּאָר עפּיזאָדען.

פאַר מייז קומען אין געוויסע שטעט, איז דאָרטען געוועזען, ווי אַ גאַסט, אַ בעריהמטער ייִדישער אַנאַרכיסט, אַנ'איינגעפּרעסענער אַסימילאַטאָר. ווי דאָס איז שוין דער מנהג אין אונזער ראַדיקאַלער וועלט, האָט מען דעם גאַסט געפיהרט בעווייזען די „שולע“, און דער גאַסט האָט בעטראַכט פאַר זיין חוב צו פערפיהרען אַ דעבאַטע מיט די קינדער, פּאָלעמיזירען אַנטקעגען דעם עצם ענין פון אונזער מאָדערנער ייִדישער דערציהונג.

דאָס איז נישט געווען קיין עקזאַמען, אויסצופינען דעם גראַד פון די קינדער'ס ייִדישען נאַציאָנאַל־פּראָגרעסיווען בעוואוסטזיין. דעם שמועס האָט מען בפירוש כאַראַקטעריזירט, ווי אַ „דעבאַטע“, אַ „פּאָלעמיק“. איך בין מיר משער דעם שווערען שטאַנד פון אונזערע דוד'לעך, ווען זיי זענען אויפגעפאָדערט געוואָרען צום קאַמף אַנטקעגען יענעם גלית הפלשתי, אַ בעוואָפענטען מיט אַלע פאָראורטיילען פון דער פאַר'מבול'דיגער ראַדיקאַלקייט. דער אויסגאַנג פון דער דעבאַטע איז אָבער געווען נאָר נישט קיין טריאומפירענדער פאַר אונזער גלית הפלשתי. אונזערע קינדער האָבען געקאָנט באַשטעהן זייער שטעל אויף אַ זעהר שענעם אופן.

נאָך קלאָרער איז מיר געוואָרען די אונגעהויערע ווירקונג, וואָס אונזער שול האָט אויף דעם קינד'ס נשמה און זיין גייסט־ריכטונג, ווען מיר איז אויסגעקומען צו הערען רעדעס און פּראָדוקציעס פון די עלטערע קינדער ביי דער אָרדער יענער געלעגענהייט. אין איינינע האָט זיך אַמאָל געשפּירט די מאַטערניש פון אַנ'איינגע'חזר'טען ספּיטש. אָבער אַ פּאָר פון זיי האָבען געמאַכט אויף מיר אַ טיפען רושם. דער עיקר קאָן איך נישט פערגעסען אַ רעדע פון אַ זיבעצעהן יעהריגער מיידעל, געהאַלטען אויף אַ באַנקעט. מיר האָבען אַלע געמוזט בעוואונדערען איהר שענעם רעדנער־טאַלענט, דעם קלאָרען לאָגישען געדאַנקען־גאַנג, די דורכאויס רייכע און קאָרעקטע ייִדישע שפּראַך. און די רעדע האָט געהאַלטען אַ קינד פון אַנ־אַסימילירטער ייִדישער היים, וואו זי האָט ביז צום צעהנטען לעבענס־יאָהר אַ וואָרט ייִדיש נישט געקאָנט.

דאָ האָבען מיר שוין פאַר אונז נישט קיין פעלד־בלימעלעך, שוין נישט קיין גאָרטען־בלומען, נאָר יונגע פרוכט־בוימלעך, וואָס ברענגען זייער ערשטע פרוכט. און די פרוכט איז גראָד די, נאָך וועלכער מיר האָבען געגאַרט, צו וועלכער מיר האָבען געשטרעבט; די נייע נשמה פון דעם מאָדערנעם ייִדישען מענשען, וואָס אין איהר האָבען זיך האַרמאָניש צונויפגעוועבט די שענסטע אירעאַלען פון דעם אַלגעמיין־מענשליכען פּראָגרעס מיט די אייביגע בענקשאַפטען פון אונזער פאָלק, געטראָגען פון אַנ'אמת'ער טיפער ליבע, אי צו דער מענשהייט, אי צו דעם פאָלק.

איך וואָלט נאָך געקענט שילדערען דעם „נחת פון קינדער“, וואָס די עלטערן האָבען ביי די נראַדואירונגס־יום־טובים; דעם „נחת פון קינדער“, וואָס אונזערע שול־טוערס האָבען ביי ריזעלכע יום־טובים (אַי, האָבען זיי איהם כשר פערדינט!) נאָר דאָס אויבענגעבראַכטע איז שוין גענוג, מען זאָל איינזעהן, אַז אונזער שול אין ייִדיש האָט שוין בעצאָהלט פאַר אַלע אונזערע צרות און דאגות אַרום איהר, ווייל זי טראָגט שוין אַריין אין אונזער לעבען רייכע שטראַהלען פון גליק און פרייד און פון אַ ליכטיגער האָפנונג אויף אונזער צוקונפט.

---

*) אין צוזאַמענהאַנג מיט דער „געשמאַקער“ בעציהונג צו דער ייִדישער פאָלקס־שול מצד ייִדישע עלטערען און אין שייכות מיט דער פּראָפּאַגאַנדע הנגען אונטערנאַנג פון ייִדיש אין אַמעריקא, דרוקען מיר איבער פון ניו־יאָרקער „טאָג“ ד״ר חיים זשיטלאָווסקי'ס אינטערעסאַנטען אַרטיקעל.

אלישע בן אבויה / דער אפיקורס פון דער גמרא

פון ה. שוים.

III

רבי מאיר בלייבט געטריי זיין רבי'ן אלישע בן־אבויה.

אַלע תנאים האָבען פיינד געהאַט אלישע בן־אבויה און איהם גערופען „אחר“. די שנאה צו איהם איז אויך נאָך זיין טויט נישט שוואַכער געוואָרען. עס ווערט דערצעהלט אין דער אגדתא, אַז איינמאָל איז אחר'ס טאָכטער געקומען צו רבי'ן (רבי יהודה הנשיא) בעטען, ער זאָל זי אונטערשטיצען. האָט ער זי געפרעגט: וועמענס טאָכטער ביזטו? האָט זי געזאָגט: איך בין אחר'ס טאָכטער. האָט רבי זיך געוואונדערט און געזאָגט: איז נאָך דאָ ווער פון זיינע קינדער? עס שטעהט דאָך, אַז פון קיין רשע בלייבט נישט קיין קינד און קיין אייניקעל אין זיין פאָלק (איוב י״ח, 19). האָט די טאָכטער איהם געענטפערט: געדענק זיין תורה, נישט זיינע מעשים. איז גלייך אַראָפּ אַ פייער און בערסמאַליעט רבי'ס באַנק.

עס הייסט, לויט דער דאָזיגער מעשה'לע, אַז אין הימעל האָט אלישע בן־אבויה דאָך נאָך געהאַט אַ צד, וואָס האָט זיך אָנגענומען פאַר איהם.

דער איינציגער, וועלכער האָט נישט אויפגעהערט צו פאַרעהרען און ליב צו האָבען אלישע בן־אבויה, אפילו דערנאָך, ווען ער האָט זיך אינגאַנצען אָפּגעקעהרט פון דער ייִדישער אָרטאָדאָקסיע, איז געווען רבי מאיר, וועלכער האָט געלערנט תורה, אי פון ר' עקיבא'ן, אי פון אלישע בן־אבויה.

איינמאָל, שטעהט עס, איז ר' מאיר געזעסען שבת און געדרש'נט אין דעם בית־המדרש אין טבריה (אַ שטאָט אין גליל, אין צפון פון ארץ ישראל.) אין דער איינענער צייט האָט זיין רבי אלישע אַרומגעריטען אויף זיין פערד אויפ'ן מאַרק־פּלאַץ. האָט מען געזאָגט ר' מאיר'ן: דיין רבי אלישע רייט איצט שפּאַצירען אויפ'ן גאַס, איז רבי מאיר אַרויסגעגאַנגען צו איהם, האָט אלישע איהם געפרעגט: מיט וואָס ביזטו האַרטען געווען פערנומען? האָט ר' מאיר געזאָגט: איך האָב געדרש'נט דעם פסוק עס איז בעסער דער סוף פון אַ זאַך, ווי איהר אָנהויב", און איך האָב אויף דעם געזאָגט, אַז עס פּאַסירט, מען קויפט סחורה אין די יונגע יאָהרען און מ'פערלירט, און מ'קויפט אויף די עלטע־ע יאָהרען און מ'פערדינט. אָדער, עס פּאַסירט, אַז אַ מענש טוט שלעכטע מעשים אין דער יוגענד און גוטע מעשים אויף דער עלטער. האָט אלישע בן־אבויה זיך אָפּגערופען: רבי עקיבא, דיין רבי, האָט נישט אַזוי געזאָגט, ער האָט דעם פסוק אַזוי אויסגעטייטשט: דער סוף פון אַ זאַך איז גוט נאָר דעמאָלט, ווען די זאַך איז גוט פון אָנהויב אָן. און דאָ, שטעהט עס אין מדרש קהלת, האָט אלישע בן־אבויה דערצעהלט רבי מאיר'ן פאָלגענדע מעשה:

מיין טאַטע אבויה איז געווען פון די גרעסטע ייִדען פון זיין צייט, האָט ער צו מיין ברית איינגעלאַדען אַלע גדולים פון ירושלים, צווישען זיי אויך רבי אליעזר'ן און ר' יהושע'ן. נאָכדעם, ווי מ'האָט געגעסען און געטרונקען, האָבען מאַנכע אָנגעהויבען זינגען העברעאישע געזאַנגען און מאַנכע נהיכישע לידער. האָט ר' אליעזר געזאָגט צו רבי יהושע'ן: אָט די דאָ זענען פערנומען מיט זייערע זאַכען, לאָמיר זיך פערנעהמען מיט אונזערע. האָבען זיי אָנגעהויבען מיט דער „תורה“, און פון דער „תורה“ זענען זיי איבערגעגאַנגען צו „נביאים“ און פון „נביאים“ צו כתובים“ און די ווערטער זענען אַרויסגעקומען פון זייער מויל אַזוי פריש און לעבעדיג, ווי בעת זיי זענען געגעבען געוואָרען פון באַרג סיני. אַ פייער האָט פּשוט געברענט אַרום זיי. האָט מיין טאַטע געזאָגט: וויבאַלד דער כח פון דער תורה איז אַזוי גרויס, וועל איך אָט דעם זוהן, אויב ער וועט זיך מית דערהאַלטען, אַוועקגעבען אינגאַנצען צו לערנען תורה. דערפאַר אָבער, וואָס מיין טאַטען'ס כונה איז נישט געווען דורכאויס לשם־שמים (פון גאָט'ס וועגען), האָט די תורה דערפאַר ביי מיר קיין קיום נישט געהאַט.

אַז זיי זענען ביידע געווען אָפּגעגאַנגען אַ תחום־שבת, האָט אלישע געזאָגט צו ר' מאיר'ן: געה צוריק, וואָרום איך דערקען נאָך די טריט פון מיין פערד, אַז ער איז שוין געגאַנגען צוויי טויזענד איילען. האָט ר' מאיר איהם געזאָגט: קום אויך צוריק. האָט אלישע געענטפערט: איך קען נישט געהן צוריק, וואָרום איך האָב געהערט אַ שטים פון הימעל: „קעהרט זיך אום צו מיר, איהר זינדיגע קינדער, אַ חוץ אחר“.

אין אַ צייט אַרום איז אלישע קראַנק געוואָרען, האָט מען געלאָזט זאָגען ר' מאיר'ן: דיין רבי אלישע איז קראַנק. איז ר' מאיר געקומען צו איהם, האָט ער איהם געזאָגט: ווער צוריק פרום. האָט אלישע געזאָגט: קען מען תשובה טון נאָך אַזוי פיל זינד? האָט רבי מאיר איהם בעווייזען מיט אַ פסוק, אַז צו טון תשובה איז קיין מאָל נישט צו שפּעט. האָט אלישע בן־אבויה זיך צוויינט און איז דער רגע אויסגעגאַנגען. האָט רבי מאיר זיך דערפרעהט און געזאָגט: מיר דוכט אַז מיין רבי איז געשטאָרבען אין מיטען תשובה טון.

אַז אלישע בן־אבויה איז געשטאָרבען, שטעהט עס אין דער אגדתא, האָט מען געזאָגט אין הימעל: נישט מ'זאָל איהם שטראָפען און נישט מ'זאָל איהם געבען עולם־הבא. מ'זאָל איהם נישט שטראָפען, ווייל ער האָט דאָך געלערנט אַ סך תורה. קיין עולם־הבא אָבער זאָל מען איהם נישט געבען, ווייל ער האָט געזינדיגט. האָט ר' מאיר געזאָגט: עס וואָלט זיין בעסער, מ'זאָל איהם שטראָפען און דערנאָך איהם געבען עולם־הבא. אַז איך וועל שטאַרבען, וועל איך מאַכען, אַז אַ רויך זאָל אַרויס פון זיין קבר (ער זאָל, הייסט עס, דערמיט אָפּקומען פאַר זיינע זינד). און אַזוי איז טאַקע געווען. ווי נאָר רבי מאיר איז געשטאָרבען, איז אַרויס אַ רויך פון אחר'ס קבר.

אין די שפּעטערע צייטען האָט מען אַ פּנים זיך שטאַרק געחרוש'ט אויף דעם, וואָס רבי מאיר האָט געלערנט פון אלישע בן־אבויה נאָכדעם, ווי אַלע האָבען איהם שוין גערופען „אחר“. דאָס זעהט זיך קלאָר פון פאָלגענדער מעשה'לע:

דער אמורא רבה בר־רב־שילא האָט געטראָפען איינמאָל אליהו הנביא, האָט ער איהם געפרעגט: וואָס טוט איצט דער אויבערשטער? האָט אליהו איהם געענטפערט: ער זאָגט איצט „הלכות“ (דינים) אין נאָמען פון אַלע חכמים, אַ חוץ נישט אין רבי מאיר'ס נאָמען. האָט ער איהם געפרעגט: פאַרוואָס? האָט אליהו געענטפערט: דאָס איז, ווייל ער האָט געלערנט תורה פון אחר'ן. האָט ער געזאָגט אליהו'ן: וואָס איז דען? רבי מאיר האָט געפונען אַ מילגרוים. האָט ער די יאָדרע אויפגעגעסען און דעם שאָלעכץ אַוועקגעוואָרפען. האָט אליהו זיך אָפּגערופען: נאָר וואָס זאָגט דער אויבערשטער: מיין זוהן מאיר זאָגט אַזוי און אַזוי.

דאַרווין און מאַרקס

דער גורל פון צוויי טעאָריעס

פון א. ש. זאַקס

די לעצטע וואָכען האָבען געבראַכט צוויי אינטערעסאַנטע כאַראַקטעריסטישע ידיעות:

איין סאָוויעט־רוסישע קינאָ־געזעלשאַפט, אונטער אייזענשטאַרט'ס דירעקציע, אַרבייט איצט אויס דעם פּלאַן, ווי אַזוי איבערצוגעבען אויפ'ן לייוואַנט דעם אינהאַלט פון דעם גרויסען ווערק „קאַפּיטאַל".

פון טאָראָנטאָ, קאַנאַדע, איז געקומען אַ מעלדונג, אַז דאָרטען איז אָפּגעהאַלטען געוואָרען אַ מיטינג אויף וועלכע מען האָט זיך שטאַרק בעקלאָגט אויף אַלע אַמעריקאַנישע שולעס און אוניווערזיטעטען, וואָס פערשפּרייטען צווישען דער יוגענט אפּיקורסות און כפירה דערמיט, וואָס מען לערענט דאָרטען די עוואָלוציאָנס־טעאָריע, וועלכע זאָגט, אַז דער מענש האָט זיך ענטוויקעלט פון די העכערע זויג־חיות, און די חיות קומען אַרויס פון נאָך נידעריגערע בעשעפענישען.

אין רוסלאַנד וויל מען, אַלזאָ, קומען נעהנטער צו דער צוקונפט. מען וויל פּאָפּולער מאַכען דעם וועג, וועלכער פיהרט צום ציל, צו דער געזעלשאַפט פון מאָרגען. אין קאַנאַדע, פערקעהרט, וויל מען זיך צוריקקעהרען צו דער פערגאַנגענהייט. מען וויל זיך נישט געזעגענען מיט דעם פּונקט, פון וואַנען מען האָט אָנגעהויבען צו געהן. מען בענקט נאָך אדם הראשון, נאָך דעם ערשטען מענשען, וועלכער איז „בעשאַפען" געוואָרען דורך אַ ספּעציעלען מאַניפעסט פון דער געטליכקייט.

צוויי שטרעמונגען: איינע פליסט פאָרווערטס, און זוכט דאָס נייע; די צווייטע געהט אויף צוריק, און בענקט נאָך דעם אַלטען, נאָך דעם אָפּגעלעבטען.

דער פערפאַסער פון „קאַפּיטאַל" איז קאַרל מאַרקס, דער בעגרינדער פון דער ענטוויקלונגס־לעהרע איז טשאַרלז דאַרווין.

*

דאָס ניינצעהנטע יאָהרהונדערט האָט אַרויסגעבראַכט גרויסע מענשען, וועלכע וועלען ווי ליכטיגע זונען שיינען און וואַרימען די קומענדיגע דורות. אויף אַלע געביטען פון דער וויסענשאַפט, ליטעראַטור און קונסט, האָבען זיך אין דעם פאַריגען יאָהרהונדערט בעוויזען ריזען, וועלכע זענען אַריבערגעוואַקסען די וואָלקענס, אין וועלכע די נאַטור איז איינגעהילט; גאונים, וועלכע האָבען מיט זייערע חריפות'דיגע מוחות און שאַרפע אויגען אַריינגעדרונגען אין די סאַמע פינסטערע ווינקלען פון דער בריאה. און צווישען אַט די דענקער און דיכטער, סאָציאָלאָגען און נאַטור־פאָרשער האָבען זיך בעזונדערס אויסגעצייכענט צוויי, וועלכע האָבען איבערגעלאָזען די רייכסטע ירושה די מענשען־קינדער.

זיי הייסען טשאַרלז דאַרווין און קאַרל מאַרקס.

דאַרווין און מאַרקס האָבען אַרויסגערופען אַ גרויסע איבערקעהרניש אין מענשליכען דענקען. די מאָדערנע נאַטור־און סאָציאַל־וויסענשאַפטען שטיצען זיך אויף די אַנטדעקונגען פון אַט די גרויסע מענשען, וועלכע האָבען געוועבט זייערע טעאָריעס אין איין צייט, אָבער זעלבסטשטענדיג, אומאָפּהענגיג איינער פון אַנדערען.

דאַרווין און מאַרקס האָבען זיך איינער דעם אַנדערען נישט געקענט. זיי האָבען אפילו נישט געוואוסט איינער פון אַנדערען, און דאָך האָבען זייערע לעהרען אַ גרויסע קרובה'שאַפט און שטעלען מיט זיך פאָר איין גאַנצע אויסגעהאַלטענע און בעגרינדעטע וועלט־אַנשויאונג. דער צופאַל גופא האָט געזאָרגט, עס זאָלען שפּעטער נישט פאָרקומען קיין חילוקי־דעות, ווער עס איז געווען דער ערשטער — דאַרווין אָדער מאַרקס. די ביידע עפּאָכע־מאַכענדע ווערק — „די ענטשטעהונג פון די מינים" פון טשאַרלז דאַרווין, און „דאָס קאַפּיטאַל" פון קאַרל מאַרקס — זענען ערשינען אין איין און דעמזעלבען יאָהר, אין יאָהר 1859.

דער עצם, דער תוך פון די ביידע לעהרען, איז עוואָלוציע, ענטוויקלונג, דאָס פאָרווערטס־געהן.

דאַרווין האָט ענטפּלעקט דעם סוד פון ענטוויקלונג אין דער נאַטור, און מאַרקס — די ענטוויקלונג אין דער געזעלשאַפט. ביידע בעשעפטיגען זיך מיט דעם מענשען. דאַרווין האָט צו טון מיט'ן מענשען אַלס אינדיווידום, אַלס אַ ביאָלאָגישע איינהייט, און מאַרקס נעהמט דעם מענשען אַלס אַ טייל פון דער גאַנצער געזעלשאַפט, אַלס איינער פון אַ סך, אַלס סאָציאָלאָגישע איינהייט. דאַרווין געהט מיט אונז צוריק און ווייזט אונז, ווי אַזוי דער מענש איז אויסגעוואַקסען, ווי אַזוי ער האָט זיך ענטוויקעלט פון די סאַמע נידעריגסטע ברואים'לעך, פון אַט יענע איינצעליגע אָרגאַניזמען, וועלכע ווימלען מיליאָנען־מיליאָנענווייז אין אַ טראָפּען וואַסער; און מאַרקס געהט מיט אונז ווייטער פאָרווערטס און ווייזט, וואָס עס איז געוואָרען פון דער צוויי־פיסיגער חיה, נאָכדעם, ווי זי האָט זיך אויסגע„מענש"עלט און האָט אָנגעהויבען אַ חברותא־לעבען, אַ געזעלשאַפטליכען לעבען. דאָרט, וואו דאַרווין ענדיגט, הויבט מאַרקס אָן. דאַרווין האָט איבערגעלאָזען דעם מענשען, גלייך ווי ער האָט זיך געשטעלט אויף די צוויי פיס, ווען ער האָט אויפגעהערט געהן אויף אַלע פיר. מאַרקס נעהמט דאַמאָלט איבער די ראָלע פון אַ וועג־ווייזער און ווייזט איהם ווייטער זיין וועג — אַט דעם וועג, אויף וועלכען ער געהט אַלץ העכער, העכער...

ווי־אַזוי איז געוואָרען דער מענש? וואָס וועט ווערען פון דער געזעלשאַפט? אויף דער ערשטער פראַגע גיט אַן ענטפער דער דאַרוויניזם; אויף דער צווייטער פראַגע ענטפערט דער מאַרקסיזם.

און נישט נאָר דאַרווין און מאַרקס האָבען ענטפּלעקט דעם פאַקט פון ענטוויקלונג, נאָר זיי האָבען אויך געוויזען, ווי אַזוי די ענטוויקלונג קומט פאָר, זיי האָבען ענטדעקט די געזעצען פון ענטוויקלונג: און דאָ בעמערקען מיר ווידער אַ גרויסע עהנליכקייט צווישען זייערע ביידענ'ס לעהרען.

דאַרווין בעווייזט, אַז דער מענש האָט זיך ענטוויקעלט און האָט דערגרייכט די הויכע מדרגה אויף וועלכער ער געפינט זיך, אַ דאַנק קאַמף, — אַ דאַנק דעם קאַמף פאַר עקזיסטענץ, — און מאַרקס בעווייזט, אַז די געזעלשאַפט וועט דערגרייכען איהר העכסטע מדרגה אויך אַ דאַנק קאַמף, — אַ דאַנק דעם קאַמף פון קלאַסען. ביי ביידען, אי ביי דאַרווינ'ען, אי ביי מאַרקס'ן, איז קאַמף דער מיטעל, וואָס פיהרט צו האַרמאָניע, צו פערפולקאָמענהייט.

עלענד, שוואַכלאַז און נמאַכלאַז איז געוועזען דער פאַרצייטיגער פּיטעקאַנטראָפּוס (האַלב־מענש און האַלב־אַף); דער קלענסטער קאַפּריז פון דער אַרומיגער נאַטור האָט איהם געקאָנט פערטיליגען. הונגעריגע חיות, וואָס האָבען זיך אַרומגעטריבען אין די פעלדער און אין די וועלדער, האָבען איהם געקאָנט אויפפרעסען, ביז ער האָט זיך סוף־כל־סוף געקליגט און אָנגעהויבען אָנצוווענדען אין דעם קאַמף מיט אַלערליי שונאים, וועלכע האָבען אויף איהם געלויערט קינסטליכע געצייג.

מיט דער הילף פון די קינסטליכע געצייג האָט ער פערשפּאַרט צו קלעטערען אויף ביימער, און פון די פאָדערשטע פיס האָבען זיך ביי איהם ענטוויקעלט הענד — ער איז געוואָרען אַ פועלער, אַ הונדערט־פּראָצענטיגער מענש. קומט קאַרל מאַרקס און זאָגט, אַז אַט די קינסטליכע געצייג, וואָס האָבען פון אַ מאַלפּע געמאַכט אַ מענשען, וועלען אויך פון דער היינטיגער געזעלשאַפט, וואָס מען איז שטענדיג פערהאַוועט, פערשמייעט און פערביטערט איבער דער חיונה, אַרויסברענגען און ענטוויקלען אַ העכערען, אַ שענערען מענשליכען צוזאַמענלעבען. פּונקט אַזוי, ווי פון דעם שטיין און שטעקען ביי דעם אַמאָליגען האַלב־מענשען איז אויסגעוואַקסען די מאָדערנע מאַשין, וואָס איז די טרייב־קראַפט פאַר דער בעוועגונג פון דער נייער, צוקונפטיגער געזעלשאַפט.

איצט לעבען מיר אין אַזאַ צייט, ווען מען וויל דאַרווינ'ס לעהרע אַרויסטרייבען דווקא אין דעם לאַנד פון די בעסטע און גרעסטע מאַשינען, און פאַרקעהרט, די לעהרע פון מאַרקס ווערט פערגעטערט דווקא אין דעם לאַנד, וואָס איז נאָך דערווייל נישט אָנערקענט... אין דער רייכער אַמעריקאַ ווערט דער געדאַנק פון עוואָלוציע אונטערדריקט, אין דער אָרימער רוסלאַנד וועט זי איינגיכען געוויזען ווערען אין די קינאָ'ס. דאַרווינ'ס עוואָלוציע איז שעדליך פאַר אַלע פינסטערע נאַכט־מענשען, וועלכע ציטערען אימת־מות פאַר אַ ליכטיגען שטראַהל, וועלכע בענקען נאָך אדם הראשון, אין וועמענס נאָזלעכער עס איז אַריינגעבלאָזען געוואָרען אַ נשמה, אַ גייסט. מאַרקס'עס עוואָלוציע איז שעדליך פאַר אַלע זאַטע און צופרידענע, וועלכע פיהלען זיך וואַרים און בעקוועם.

שטענדיג פערשפּעטיגט

דערצעהלונג

פון אסף דימאוו

איהר קענט זיך גאָרנישט פאָרשטעלען, וואָס פאַר אַן'איידעלער, גוטער, האַרציגער מענש דאָס איז געווען. אַ זעלטענער כאַראַקטער, אַ גרויסע נשמה. איך בין איהם קיינמאָל נישט ווירדיג געווען. און ווי האָט ער מיך געליבט! אָך! ווי ער האָט מיך געליבט.

די קליינע, חנ'עוודיגע פרוי מיט קורץ־אָפּגעשוירענע האָר האָט אַוועקגעלעגט איהר פּאַפּיראָס, אַרויסגענומען איהר נאָטיכעל, וואָס האָט געשמעקט מיט פּערפום און האָט אָנגעפאַנגען צו וויינען — נישט שטאַרק, נישט הויך, נישט יאָמערנדיג, נאָר געוויינט האָט זי פאָרט מיט אַ פיר, אָדער אפשר זעקס גרויסע, שענע טרעהרען — אַ גלייכע צאָהל טרעהרען פון יעדען אויג — וועלכע זענען אויך געווען גרויס און שעהן.

דער מאַן, צו וועלכען זי האָט גערעדט אַט די אַלע בעגייסטערטע רייד, האָט געמאַכט אַ פּויזע — וויל ער איז געווען אַ גוט־הערציגער מענש, געלאָזט איהר אויסוויינען די פיר אָדער זעקס טרעהרען (און, ווי איהר זעהט, זיי נישט געצעהלט) און דערנאָך אַ פראַגע געטון מיט אַ בעשיידענער שטים, וועלכע האָט געפּאַסט צום מאָמענט:

— ענטשולדיגט, דאָס רעדט איהר פון אייער געטוילטען מאַן, אָדער פון דעם צווייטען?

בעלאַ האָט אָפּגעשאָקעלט און אויסגעטריקענט איהרע גרויסע טרוימערישע אויגען, אַ זיפץ געטון און טרויעריג געענטפערט:

— ביידע האָבען מיר געליבט. איך ווייס נישט, ווער פון זיי ביידע מעהר. מיין מאַן, אָדער דער געטוילטער פעלדמאַן.

— וואָס? — האָט פערוואונדערט געפרעגט איהר צוהערער, הער מאַרש, — פעלדמאַן לעבט אויך נישט? ער איז אויך געשטאָרבען?

בעלאַ האָט פערביסען איהרע רויטע, זעהר רויטע, האַלב־געשוואָלענע ליפּלעך, אַזוי ווי עס מאַכט אַ מענש, וועלכער דאַרף, אָבער טאָר נישט — וויינען.

— יאָ, ער איז שוין אויך טויט. אַ זעלטענער מענש, אַ גרויסער קאָפּ, אַן'איידעלע נשמה. איצט זעה איך, אַז איך האָב נישט פערדינט פון איהם געליבט צו זיין. אָ, ווי איך האָב איהם געמוטשעט.

— וועמען? — האָט ווידער אַ פראַגע געטון הער מאַרש, — וויל כאָטש ער איז געווען אַ קלוגער און געשייטער מענש און אַ גאַנץ פעהיגער, אָבער דאָ האָט ער פאָרט נישט געקענט כאַפּען דעם טאַלק.

בעלאַ האָט געקוקט פאַר זיך אין דער לופט, אין דער פערגאַנגענהייט, אין די צוויי טונקעלע הודרים אַריין — געקוקט און נישט געזעהן — און געשאָקעלט טרויעריג מיט איהר חנ'עוודיגען, גאַנץ קאָקעט־אָפּגעשוירענעם קאָפּ.

און געענטפערט:

— ביידע. צוערשט האָב איך געמוטשעט מיין מאַן ע"ה און דערנאָך מיין פריינד.

— צו וואָס האָט איהר עס געטון, בעלאַ? — האָט דער יונגערמאַן ווייטער געפרעגט.

— וויל ער האָט דאָך מיך ליב געהאַט.

— ענטשולדיגט, ווער?

— ביידע, צוערשט מיין מאַן, ער האָט מיך פאַרגעטערט. איך האָב איהם נישט פערשטאַנען. איך זאָג עס איצט גאַנץ אָפען. ער איז געווען אַ מענש נישט פאַר אונזער ערד. וויפיל מאָל האָט ער געוויינט און האָט זיך געבעטען ביי מיר: „בעלאַ, וואָס טוסטו מיט מיר? פאַרוואָס הרג'עסטו אַוועק מיך און מיין ליבע צו דיר? האָב רחמנות אויף מיר". איך אָבער האָב נישט געהאַלט הערען וואָס ער רעדט. איך האָב איהם נישט געגלויבט.

— פאַרוואָס, מיין טייערע בעלאַ?

— רעדט נישט אַזוי צו מיר, איך בין נישט אייער בעלאַ, — האָט זי געענטפערט און אַרויסגעריסען איהר האַנד פון זיינער. — איך האָב איהם נישט געגלויבט, וויל אין מיר איז דאָך געווען פערליבט מיין פריינד פעלדמאַן, — דאָס הייסט מיין פריינד פעלדמאַן, און דאָס האָט ער נישט פערשטאַנען.

— איך פערשטעה אויך נישט דעם צוזאַמענהאַנג, — האָט געזאָגט הער מאַרש.

— איהר פערשטעהט קיין זאַך נישט. ווי האָט איהר זיך צוגלייכען צו מיין פערשטאָרבענעם מאַן!? אָבער נאָך דעם, ווי ער איז געשטאָרבען, האָב איך איהם שוין געגלויבט. איך האָב פערשטאַנען, וועמען איך האָב פערלוירען. איך בין גוט בעשטראָפט געוואָרען.

— ווי אַזוי איז ער געשטאָרבען? אַ'אַ יונגערמאַן.

— ער האָט נישט געהאַלט לעבען. מען קען זאָגען, אַז איך, איך אַליין האָב איהם דערהרג'עט. דורך מיין האַרצלאָזיגקייט. ער האָט דאָך געזעהן, וואָס עס געהט פאָר. ער האָט אַלצדינג געזעהן — און געשוויגען. אַ העלד! אַן'איידעלע נשמה.

— וואָס־זשע איז דען געווען צו זעהן?

— וואָס הייסט, וואָס? — האָט מיט אַ הייסען פאַרוואורף געענטפערט די שעהנע, ליריש־געשטימטע פרוי. — און פעלדמאַן איז גאָרנישט? ער פלעגט דאָך קומען צו אונז יעדען טאָג. צוויי מאָל אַ טאָג, און ווען דער אָרימער מאַן מיינער פלעגט אַוועקגעהן פון שטוב — איז דריי מאָל! און פעלדמאַן איז דאָך געווען זיין פריינד. אַזוי האָט עס געהייסען. קאָנט איהר זיך פאָרשטעלען, ווי ער האָט געליטען אין זיין שטילער נשמה פון דעם פּאַסקודניאַק.

הער מאַרש האָט ווידער פערלוירען דעם פאָדים פון דעם געשפּרעך:

— פּאַסקודניאַק! איהר רופט איהם מיט אַזאַ נאָמען? אָבער איהר האָט דאָך נאָר וואָס געזאָגט, אַז ער איז געווען אַן'איידעלער מענש?

— גאָט מיינער, ווי נאַריש און ווי גראָב איהר זענט, — האָט די ליריש־געשטימטע פרוי אויסגעשריען: — ווי קאָנט איהר אַזוי רעדען אויף אַ מענש, וועלכער האָט זיין לעבען אַוועקגעגעבען פאַר מיר און זיין ליבע?!

— אָבער...

— יאָ, איך האָב אויך אַזוי געמיינט. איך האָב אים נישט געגלויבט.

— וועמען?

— פעלדמאַנ'ען. איך האָב געמיינט, אַז ער שפּילט זיך מיט מיר, וויפיל מאָל פלעגט ער מיר זאָגען: „בעלאַ, מיין איינציגע, מיין טייערינקע, פאַר וואָס גלויבט איהר נישט, אַז איך האָב אייך ליב?"

— דאָסזעלבע פרעג איך דאָך ביי אייך.

— שווייגט בעסער, ווי קומט איהר זיך צו גלייכען צו איהם?

— פאַרוואָס? איך...

— ניין, דאָס האָב איך צו איהם אַזוי געזאָגט. פערשטעהט זיך, האָט עס איהם געקרענקט.

— דאָס איז שוין געווען נאָך אייער מאַנ'ס טויט?

— יאָ, אָבער פאַר זיין טויט, ער האָט נישט אויסגעהאַלטען, ער האָט זיך כמעט אַליין דאָס לעבען גענומען, אַזוי זאָגט מישאַ.

— ווער איז מישאַ? — האָט ווידער אָנגעהויבען צו פערשטעהן הער מאַרש.

— מישאַ בלום, דער צאָהן־אַרצט. צוליב איהם האָב איך דאָך אַזוי געמוטשעט דעם אָרימען, איידעלען, שטילען פעלדמאַנ'ען. איך האָב איהם דעמאָלט נאָך נישט פערשטאַנען. איך בין געווען בלינד. וואו זענען געווען מיינע אויגען?

— וואו זענען איצט אייערע אויגען? זעהט איהר דען נישט, בעלאַ, אַ... — האָט אָנגעפאַנגען הער מאַרש, אָבער זי האָט איהם נישט געלאָזט פערענדיגען.

— צווישען אַזאַ העלדישען מענש, ווי פעלדמאַן איז געווען, און אַזאַ זשוליק, ווי מישאַ, האָב איך אויסגעקליבען דעם צווייטען. אָ, איך אומגליקליכע.

זי האָט ווידער געפּרובט אַ וויין טון, אָבער אין דעם מאָמענט האָט הער מאַרש אָנגעצונדען איהר ציגאַרעטעל און עס האָט נישט געלוינט עס אַוועקצוואַרפען.

— איז דען מישאַ בלום געווען אַזאַ זשוליק?

— האָט דער יונגערמאַן געפרעגט.

— זשוליק? ווער? מישאַ? דעמאָלט האָב איך אַזוי געמיינט, — האָט בעלאַ געענטפערט, — אָבער ער האָט דאָך בעוויזען, אַז ער איז גאָר אַן'אַנדער מענש.

— ווי אַזוי האָט ער בעוויזען? — האָט אַ פראַגע געטון דער יונגערמאַן. זאָגט מיר! איך וויל דאָס אויך וויסען. איך וויל אַלצדינג טון, כדי איהר זאָלט מיר גלויבען, אַז איך ליב אייך.

איהר רעדט נאָר פון זיך. אַ מאָרגער עגאַ־איסט, — האָט דאָס שענע ווייבעל אָפּגעהאַקט:

— אָבער מישאַ האָט נישט גערעדט, ער האָט געפיהלט, איבערגעלעבט, וואָס זאָג איך: איבערגעלעבט! ווער ווייסט, אויב ער לעבט נאָך אויף דער וועלט. — און זי האָט ווידער געהאַלט זיך צעוויינען און ווידער בעשלאָסען, אַז עס לוינט זיך נישט, — אַ ביסעל שפּעטער.

— אויך בעגאַנגען זעלבסטמאָרד? האָט מיט שרעק אַרויסגערעדט דער פערליבטער יונגערמאַן.

— כמעט, — האָט זי געענטפערט טרויעריג.

— און אַלץ צוליב מיר וויל איך האָב איהם נישט געגלויבט. ער האָט אָנגעפאַנגען צו שפּילען אין קאָרטען, צו טרינקען, ער האָט עפּעס געהאַט אַ מיאוס'ע געשיכטע מיט אַ פרעמד וועקסעל — און ער איז פערלוירען געגאַנגען, פערשוואונדען. אָרימער מישאַ. אַ שאָד, וואָס איך האָב אייך נישט צוזאַמענגעפיהרט.

— וואָס האָב איך דאָ צו זאָגען?

וואָס הייסט, די גאַנצע זאַך איז דאָך צוליב אייך. ער איז געווען זעהר אייפערזיכטיג אויף אייך.

— דאָס האָב איך נישט געוואוסט, — האָט אויפגערעגט אויסגעשריען הער מאַרש. — בעלאַ, ליבינקע, טייערינקע — פאַרוואָס גלויבסטו מיר נישט? פאַרוואָס הרג'עסטו אַוועק מיין ליבע, מיין גליק? האָב רחמנות!

— לאָזט אָפּ! — האָט זי געענטפערט, — אַלע מענער זענען פון איין שניט. דער דאָקטאָר זאָגט פּונקט דאָסזעלבע.

— וועלכער דאָקטאָר? — האָט ער געפרעגט, און איז בלאַס געוואָרען פון אייפערזוכט.

— ער לויפט מיר נאָך, אָבער ער ווייסט גאָרנישט פון אייך. אַ פיינער מאַן, בעסער פון אייך.

— איך וועל זיך דאָס לעבען נעהמען, — האָט הער מאַרש אויסגערעדט און איז אויפגעשטאַנען.

— אַזוי לייכט נעהמט מען זיך דאָס לעבען?

— האָט זי מיט אַ געלעכטער געענטפערט.

און ער איז אַוועקגעגאַנגען.

עס זענען פאַראַן ווייבער, וועלכע פערשפּעטיגען יעדען טאָג אויף אַ בעשטימטער צאָהל מינוטען.

עס זענען פאַראַן ווייבער, וואָס פערשפּעטיגען שטענדיג אויף איין מאַן...

פערקויפט צום טייוועל

סענסאַציאָנעלער ראָמאַן

קאַפּיטעל איינס.

דער פּרעכטיגער קאָסטיומען־באַל האָט זיך געהאַלטען ביים פערענדיגען.

פאַר דעם גרויסען קאָנצערט־זאַל פון דער פילהאַרמאָניע האָבען זיך היך־און־צוריק געאיילט צעהנדליגער אויטאָ׳ס און דראָשקעס.

פון אינעווייניג איז אָהן אויפהער געגאַנגען אַ פרעהליכער צושטיפּטער עולם.

דאָס עלעקטרישע ליכט אין דרויסען האָט אויף אַ פאַנטאַסטישען אופן באַלויכטען די פערקליידעטע און פערשטעלטע פאַרשוינען.

אַרלעקינען און קאָלאָמבינעס, מיטעלאַלטערישע ריטערס, פאַסטעכער, גלחים א. א. וו. א. וו. זענען שנעל אָפּגעפאָהרען אין די אויטאָ׳ס און דראָשקעס צו זייערע היימען צו.

עס איז געווען וועקס פאַרטאָג, און די בונט־קייט פון די שפּיצען, פון די זיידענס האָט פער־לוירען דעם גלאַנץ אין דעם רינגען געפעל פון פאַר וון־אויפגאַנג.

מינע ווייס און האַררי פאָרמאַן זענען מיט־געגאַנגען מיט דעם רוישיגען, פרעהליכען מענשען־שטראָם, און זענען אַרויס אין דרויסען, ווען פאַר זייערע אויגען האָט אַ ראָזע קאָלאָמבינע און דריי אַרלעקינען פערנומען דעם לעצטען אויטאָמאָביל.

— נישטאָ קיין איין פרייער אויטאָ! — האָט אויסגערופען פאָרמאַן, אַרומקוקענדיג זיך אין אַלע זייטען.

— וועלען מיר טאַקי געהן צופוס! — האָט מינע פאָרגעלייגט.

ער האָט רעזיגנירט אַ קוק געטוהן אויף איהר.

מינע איז געווען פערקליידט פאַר אַ פאַסטוך־פיידעל אין אַ ראָז־בלויעם קלייד.

ער ווידער איז געווען אָנגעטוהן אין אַ ווייס־שוואַרצען מלבוש פון אַן׳אַרלעקין.

— צופוס? — האָט ער איבערגעפרעגט — אויף לעשנאַ־גאַס פון ראַנגען צופוס?

ער האָט שטאַרק חשק געהאַט צו אַרומ־פאָהרען זיך אין אַ צוגעמאַכטען אויטאָ.

זיי, דאָס יונגע פּאָרעל, זענען כסך הכל בעַ־קאַנט געווען פינף חדשים, און אין פערלויף פון דער צייט האָט זער געהאַט די געלעגענהייט אַ קוש צו טאָן זי בלויז צוויי מאָל.

זי האָט זיך פונאַנדערגעלאַכט מיט נערוועזען, קלינגענדיגען געלעכטער, וואָס האָט איהם געהאַט געג׳פּיקופּ׳ט די גאַנצע נאַכט.

איהרע אויגען האָבען געגלאַנצט, ווי די טונ־קעלע אַמעטיסטען.

— איך ווילט זיך נישט געהן צופוס? איהר זענט מיד?

— ניין! איך האָב געהאַט אייך אין זינען. איהר האָט דאָך געטאַנצט כמעט אַכט שעה נאָכאַנאַנד.

— אָ, אויב איך האַנדעלט זיך וועגען מיין מידקייט, טאָ האָט נישט קיין נפקא מינה! — האָט זי געענטפערט, געהמענדיג איהם אונטער׳ן אָרעם. — מיינע פיס קאָנען נאָך אַ היבש ביסעל אויסהאַלטען. און איצט איז אין דרויסען אַזוי גוט און פריש. מיר גלוסט זיך אַ ביסעל צו פלאַפּ־לען מיט אייך!

זיי האָבען זיך געלאָזט געהן אין גאַס אַריין.

דער שמועס צווישען זיי איז געווען אַ גאַנץ לעבעדיגער.

פלוצים אָבער, ווי פון דער העלער הויט, האָט מינע פערלוירען דעם חשק צו רעדען. איהר האָט אומגעריכט אַרומגענומען עפּיס אַ טרויער־געפיהל...

„שוין נאָך אַלעמען! נאָך אַלעמען!" — האָט זי ביי זיך געטראַכט: איהר פערדינסט איז דאָך בעשטאַנען נישט מעהר, ווי פון פופציג זלאָטעס אַ וואָך, וואָס זי פלעגט בעקומען שכירות ביי איהר מוהמען אויף אַלעם פערטיגען. זי איז דאָך איצט געווען נישט מעהר, ווי אַ קאָמפּאַניאָנקע ביי איהר זעהר רייכער מוהמען די אלמנה.

מינע איז געווען אַזוי דערצאָרענט אויף איהר איינענעם מזל, אַז זי האָט זיך שיער נישט פונאַנדערגעוויינט אין מיטען גאַס.

די לאַגע האָט זיך איהר אויסגעוויזען פאַר שרעקליך, פאַר אויסנאַנגסלאָז.

די פערגאַנגענע נאַכט איז דאָך געווען כמעט נישט מעהר, ווי אַ שענער פערגאַנגענער חלום.

פאָרמאַן האָט צאַרט געדריקט איהר האַנד, און זי האָט פערשטאַנען, אַז דאָס וויל ער איצט רעדען וועגען זיין ליבשאַפט צו איהר.

פאַמעליך־ציהענדיג די ווערטער, האָט זי שטיל אַ פרעג געטוהן:

— איהר האָט זיך עפּיס גוט געוויילט?

פאָרמאַן איז געווען פון דעם מין יונגע לייט, וואָס שטעלען מיט זיך פאָר צוקינפטיגע גוטע פאַמיליען־מענער.

דערצוינגען איז ער געוואָרען אין אַמעריקאַ, אַ פראַקטיש־דענקענדער, איז ער געווען פריי פון סתם פאַנטאַזיעס. ער איז געווען אַן׳אַנגענעהמער יונגערמאַן, געהאַט — ווי מען זאָגט — אַ חן, און איז געווען העכסט־אָרענטליך.

ער איז געווען אַן׳אָנגעשטעלטער אין דער אַמעריקאַנער געזאַנדשאַפט אין וואַרשאַ, און געהאַט זיינע שכירות — זיינע דריי טויזענד דאָלאַר אַ יאָהר.

משמעה דער פייער פון לייגנשאַפט איז געווען איינגעזונגען פרעמר פאַר זיין רוהיגער, גלייכ־וויכטיגער נאַטור.

אַלין אויף ווער וועלט האָט ער געהאַלטען איז שעהן, און עס וואָלט גאָר קיינמאָל נישט געקענט קומען אויפ׳ן געדאַנק אַ זאַך, וואָס וואָלט, חלילה, געווען ביכולת צו צושטערען זיין צוקינפ־טיג פאַמיליען־גליק.

ער האָט פון לעבען נישט געהאָרערט קיין שום אויסערגעוועהנליכע זאַכען.

אַלע זיינע געדאַנקען האָבען זיך קאָנצענט־רירט אויף איין פונקט: חתונה־האָבען מיט מינע׳ן און בעקומען אַ געהאַלט — פינף טויזענד דאָ־לאַר אַ יאָהר.

מינע האָט אָפט געטראַכט, אַז זי וואָלט גוט געטוהן, ווען זי האָט מיט איהם חתונה.

ער איז דאָך געווען איהר ערשטע ליבע, און אָפטמאָל, ביים דערמאָהנען זיך וועגען האַררי׳ן, האָט איהר האַרץ איבערפולט אַזאַ צאַרטקייט, וואָס איז איהר ביז־איצט פרעמד געווען.

אָפטמאָל פלעגט זי ביינאַכט נישט קענען איינ־שלאָפען, האָבענדיג אין זינען זיין ליבען קול, זיינע אויגען, זיין שמייכעל.

די אויסערליכע זייט פון איהר פערליבטקייט האָט איהר מעהר אינטערעסירט, ווי פאָרמאַן גופא, אין די צוויי קושען, וואָס זי האָט איהם גע־שענקט אַנומעלט, זענען פאַר איהרטוועגען פשוט געווען אַ מין אינטערעסאַנטער, מאָדנער פרוב.

די יונגעלייט זענען פאַמעליך ווייטער געגאַנגען, רעדענדיג נאָך אַלץ וועגען דעם גראַנדיעזען באַל.

פאַר די פער׳חלומ׳טע אויגען פון מיידעל זע־נען פערביינעשוואומען די פרטים פון דער צוי־בערהאַפטער נאַכט, און דער אָפּגעהאַקטער ריטם פון די מאָדערנע טענץ און פער׳עקשנ׳ט געשטאַנען אין איהרע אויערען.

די פאַנטאַזיע האָט זי געטראָגען צו פרעכ־טיגע ריטער, אין דעם ווייטען ויסען וואַנדערונג, צו די ליבעס־דערקלערונגען אין דער נאַכט־שטילקייט פון גערטנער און פּאַרקען, נאָר דאָס ביטערע געפיהל פאַר דער איינענער אָרימקייט האָט גע־האַלטען אין איין פערשעהמען די פרעכטיגע חלום בילדער.

זי האָט געהאַט דעם פשוט׳סטען קינדער־שען פערדרוס.

די צוהיצטקייט אין איהר רעדען, די פלינק־קייט אין איהרע זשעסטען האָבען דערמאָהנט פאַר־מאַנ׳ען אין די בעוועגונגען פון אַ קליין שוואַך פויגעלע, וואָס אַמפּערט זיך אין בייזע מענשען־הויפענס.

האָט עס שטאַרק פערקלעמט זיין איינגען האַרץ, און צום ערשטען מאָל פאַר דער לאַנגער צייט פון אַ זעהר נאָהענטער פריינדשאַפט, האָט ער פערשטאַנען אויף ווי ווייט זי איז איינ־זאַם, און אויף וויפיל זי איז עלענד, און איבער־געלאָזט אויף איינענעם בעראָט.

די גאַס איז שוין בעלעבט געוואָרען פונקט, ווי אין מיטען העלען טאָג.

אויף איינער פון די נאָהענטסטע גאַסען האָט זיך מינע מיט האַררי׳ן אָנגעשטויסען אויף אַ פאַר־בענרייכע גרופּע פון פערמאַסקירטע און גוט־קאָסטיומירטע מענשען.

אין דעם פריהמאָרגען־נעפּעל זענען זיי אַלע געווען ענהליך איינער צום אַנדערען, און זיי אַלע זענען געווען ענהליך צו געוועהנליכע האַלב־פער־שוואומענע שאָטענס.

דאָס קלאַפּען פון די שוך־קלעצער אויפ׳ן טראָטואַר האָט זיך אָפּגערופען מיט אַ הילכיגע עכאָ אין די נאָהענטסטע גאַסען, אויפרייסען פון שלאָף די געלעכטער.

הינטער דעם אייזערנעם קראַטען האָט גע־היימנישפול און טיף געשוויגען דער זאַקסישער גאָרטען.

— ווי פרעכטיג וואָלט עס געווען — האָט מינע אויסגערופען — ווען די אַלע מאַסקעס וואָ־לען אויך זיין אין דער ווירקליכקייט.

איהר האָט דערהערט דער שפּאַצירענדער סאַטיר.

ער האָט זיך האַסטיג אַ קעהר געטוהן מיט אַ מורא׳דיגער גרימאַסע.

— איהר ווילט דווקא ווירקליכקייט?! און וואָס — בין איך דען נישט קיין ווירקליכקייט.

דער סאַטיר האָט זיך געלאָזט געהן ביי דער זייט פון מינע׳ן.

די גירלאַנדען פון לעבעדיגע בלומען, וואָס האָבען אַרומגעפלאָכטען זיין קערפּער, זענען איצט געווען צוקנייטשט, פערוועלקט, און אַרויסגעגעבען פון זיך עפּיס אַ מאָדנעם נישט־אויסגעשפּראָכענעם ריח.

— „ער מוז זיין נשקשה׳דיג שכור! — האָט אַ טראַכט געטוהן ביי זיך דער אַ ביסעל צופלאָכטענער פאָרמאַן.

דער סאַטיר ווידער האָט נישט אויפגעהערט אויס׳טענה׳ן זיך פילאָזאָפיש:

— אמת, פון וואַנען זענט איהר איבער־צייגט, אַז די אַלע רוימישע און גריכישע געטער זענען אָפּגעשטאָרבען. וואו זענען אָבער אַהינגע־קומען פאַן (גאָט פון דער נאַטור), באַכוס (דער גאָט פון שיכּרות) און די גאַנצע איבעריגע חבריה. שוין־דושע האָט איהר נישט בעמערקט, אַז זייער מאַכט איבער די מענשען ווייזען זיי אַרויס אויף יעדען שריט און טריט!... ווער זשע דען אַנדערש, זאָגט מיר, כ׳בעט אייך, שטופּט חשוב׳ע דענקער, עלטערע מענשען צו מאַכען נאַסען־אָרגיעס און יום־טובים, אויב נישט דער גאָט פאַן?..

— כאַ־כאַ־כאַ! — האָט זייך דער סאַטיר פונאַנדערגעלאַכט — איך בין איבערצייגט, אַז די אַלע געטער און טייאָלים זענען געווען דאָ צווי־שען אונז אויפ׳ן באַל!

— הערי, לוטעק, מאַך צו דאָס מיסט־קאַסטען! האָט עמיצער אויסגעשריגען אין דער פינסטער, — אויב דו וועסט נישט אויפהערען, וועלען מיר נאָך אָנהויבען צו חלומ׳ען פון געשפּענסטער!

דער לץ האָט זיך ווידער צולאַכט, און דער־נאָך אַ קאָמישען זיפץ געטוהן אַ שיקעל־טוענדיג מיט די אויגען אויף מינע׳ן און האַררי׳ן, וועלכער האָט זיך אָנגעהויבען צו פיהלען עפּיס נישט מיט אַלעמען.

— איהר זענט גערעכט, און איך וועל אייך מער־ נישט שרעקען. וואוהין גייט איהר?

— מיר גייען אין דער ריכטונג צום זאַקסי־שען גאָרטען! — האָט האַררי געענטפערט.

— וועלען מיר אַלע צוזאַמען גיין! ס׳וועט זיין פרייליכער! און ס׳וועט זיין זיכערער צו אויס־מיידען אַ מכשול...

— מיר׳ן גיין! — האָט מינע געענטפערט.

דער סאַטיר האָט זיך איידעל פערנויגט, און איז אַוועק צו זיין גרופּע.

אינ׳ם גאָרטען, צווישען די הויכע שניי־בע־שאָטענע בוימער, האָבען די מאַסקעס אויסגע־זעהן, ווי געהיימנישפולע שאָטענס.

די פּיכ האָבען געסקריפּעט אין טרוקענעם שניי; און די אָנגעפּו־ערטע פּנים׳ער האָבען אויס־געזעהן, ווי קליינע לבנות אין דער אָפּשטאַרבענדער נאַכט.

— פאַרוואָס זענט איהר פלוצים שטיל גע־בליבען? — האָט פאָרמאַן אַ פרעג געטוהן.

— איך טראַכט וועגען דעם, וואָס דער לץ, דער סאַטיר האָט געזאָגט.

— וואָס? וועגען באַכוס׳ן און פאַנ׳ען? — האָט זיך דער בחור פונאַנדערגעלאַכט — ס׳איז גאָלע נאַרישקייטען, און מעהר גאָרנישט!

— זעלבסטפערשטענדליך! — האָט מוטלאָ מסכים געווען דאָס מיידעל.

3

— דער ראָזינער לץ איז צו די צרות נאָך אַ ביסעל שיכּורלעך, — האָט האַררי רוהיג פאָרט־געזעצט — מיר האָבען אָבער פערבראַכט אַ הערליכע נאַכט. מיר בעדאַרפען אָפט געהן אויף אַזעלכע בעלער. זיי וועלען זיין און זיין דעם ווינ־טער, און בילעטן קען איך בעקומען אומזיסטע אינ׳ם קאָנסולאַט.

— אַך, דאָס וואָלט טאַקי זעהר גוט געווען!

— האָט מינע אַ זיפץ געטוהן — מיר דוכט זיך אויס, אַז קיינמאָל אין לעבען האָב איך זיך נאָך נישט אַזוי געוויילט, ווי היינט! גאָט מיינער, ווי גוט עס דאַרף צו זיין, אַז מ׳איז רייך! רייך, זעהר רייך! ווי גוט איז צו לעבען צווישען פער־גניגענס און פּראַכט! האָבען איינענע ציהרונג, טייערען פוטערוואַרג, אויטאָ׳ס!!!

האַררי האָט אַ פערוואונדערטער צאַרט גע־דריקט איהר האַנד;

— טייער, אָרעם מיידעלע מיינס! סוועט נאָך קומען אַ צייט, אַז אויך ביי אונז וועט אַלץ זיין!

— אָ, יאָ! ס׳וועט קומען אַ צייט! — האָט זי פערצווייפעלט אויסגערופען — איהר מיינט אוודאי דאָס געלד פון מיין מוהמען? יאָ, מעגליך, איך וועל אַמאָל דאָס געלד בעקומען! אָבער ווען? בעת איך וועל אַלט זיין פערציג יאָהר?.. אָ, פאַר־וואָס זענען אַלע עלטערע מענשען אַזעלכע עגאָ־איסטען? פאַרוואָס היטען זיי אַזוי אָפּ זייער עשירות?! אַ צוואַנציגסט־חלק פון מיין מוהמעס פערמעגען וואָלט פאַר מיר איצט געווען הונדערט מאָל ווייכ־טיגער, ווי איהר גאַנץ געלד אין צוואַנציג יאָהר אַרום!

דאַררי איז געווען איבעראַשט פון מינע׳ס רייד און געפיהלען, און ער האָט נישט געוואוסט, וואָס אויף זיי צו ענטפערען.

זיי האָבען זיך ווידער דערנעהנטערט צו דער גרופּע מאַסקעס, און מינע האָט שטילערהייד ווייטער געערערט:

— ס׳איז זעהר נישט גוט, וואָס איך רעד אַזוי. וואָרום פערלאַנגען דאָס עשירות פון מיין מוהמען, בעדייט דאָך דאָסעלבע, ווי פערלאַנגען דעם טויט אויף איהר! איך ווייס אַליין נישט, ווי־אַזוי האָבען מיר געקאָנט איינפאַלען אַזעלכע געדאַנקען! ניין, ניין! איך וויל נישט, אַז די מוהמע מיינע זאָל שטאַרבען!.. אַז איך הויב אַזוי אָן געגען מיין ווילען צו טראַכטען וועגען רייכטום, וועגען איהר רייכטום, הייסט עס, שטעל איך זיך גלייך אָפּ...

פאָרמאַן, ווי געזאָגט, האָט זיך געפיהלט נישט יום־טוב׳דיג צוליב דעם דאָזיגען שמועס.

ער האָט געוואָלט טרייסטען דאָס מיידעל, נאָר ער האָט נישט געוואוסט אויף וואָס פאַר אַן׳אופן ער זאָל דאָס טוּן.

קיינמאָל נאָך לעת־עתה האָט ער איהר נישט געהערט אַזוי רעדען!

ער האָט בלויז געפיהלט קלאָר, אַז ער טאָר צו איהר איצט נישט רעדען וועגען זיינע גע־פיהלען: „זי קאָן דאָך נאָך, חלילה, אַ טראַכט טוּן, אַז איך בין אויך אויסען דאָס עשירות פון איהר מוהמען"...

דער וועג איז געוואָרען שמעלער, און די מאַסקעס האָבען אַרומגערינגעלט דאָס פּאָרעל פון אַלע זייטען.

מאָרגנע פערשוינען זענען עס געווען: פער־קליידעטע פאַר הויפלייט, קלאָונען, וואונדער־שיינע יונגע פרויען אין אויסטערלישע מלבושים.

נישט בלויז די גרופּע פון דעם סאַטיר איז געוואָנען מיט׳ן גאָרטען.

אין וועג האָבען זיך אין זיי אָנגעשלאָסען אַנדערע מאַסקעס, און איצט זענען שוין דאָ גע־גאַנגען אַן׳ערך אַ דרייסיג פערזאָן האָפערדיגע, צושטיפּטע יונגעלייט.

מ׳האָט הויך געלאַכט און אפילו אונטער־געזונגען.

מינע׳ן האָבען זיך אָט די פּנימ׳ער אין דעם פאַר־פריה־מאָרגען־נעפּעל, די קלינגענדיגע שטי־מען אין דער פרישער לופט, די זעננענדיגע טריט אין טרוקענעם שניי — אויסגעוויזען ווי אַ מין חלום.

זי האָט אַ זיפץ געטוהן, פערמאַכט די אוי־גען, און אויפגעהויבען דעם פּנים צום הימעל.

— אָ, רייכטום, רייכטום! — האָט זי אויס־געפליסטערט — צוליב דיר וואָלט איך, דאַכט זיך, אויף אַלץ גרייט און פעהיג געווען. פאַר אַ פינף טויזענד דאָלאַר וואָלט איך אפילו מיין נשמה פערקויפט צום טייוועל!

עטליכע שאָטענס האָבען פערביינעשלייכט אין דער נאָהענט.

ווייזענע אַרבעל האָבען בעריהרט איהר האַנד.

פלוצים האָט איהר עמיצער איינגערוימט אין אויער:

— געמאַכט!

מינע איז געווען אַ נערוועזע און זעהר עמפּ־פינדליך מיידעל. זי האָט זיך אָבער זעלטען גע־לאָזט נובר זיין פון בלויזען געפיהל.

איהר גאַנץ לעבען האָט זי געקעמפט מיט אַזאַ ביטערען שונא, ווי די נויט, און אין דער ווירקליכקייט האָט זי זיך איבערצייגט, ווי ווייט עס איז אמת פון חלום...

צו פופצעהן יאָהר איז זי געבליבען אַ יתומה, אויף איינענעם בעראָט, און מיט גרויס מיה און אָנשטרענגונג האָט זי פערדינט איהר ברויט.

דריי יאָהר האָט זי געאַרבייט אַלס מאַשין־שרייבערין אין אַ האַנדעלס־ביוראָ, און דערנאָך — אַלס קאָמפּאַניאָנקע ביי איהר רייכער מוהמע.

זי איז געווען בטבע זעהר אַ עמפּינדליכע, אָבער גלייכצייטיג אַ שטאַרק איבערגעלייגטע.

די איינגעבוירענע בעשיידענהייט, און דאָס קאָנען זיך בעהערשען, וואָס זי האָט זיך נאָך אויסגעלערנט אין די קינדער־יאָהרען, האָט איהר איצט דערלויבט נישט אַרויסצוווייזען אינגאַנצען די פערלאַנגען און לייד־ענשאַפטען, וואָס האָבען אין איהר געשטורעמט.

פון דעם פּלוצלינגען געשעהעניש איז אַ צי־טער פון אָבערגלויבען אַדורכגעלאָפען איבער איהר קערפּער.

זי האָט עס אָבער מיט גאָרנישט פערראַטען פאַר פאָרמאַנ׳ען.

מיט אַ לפּנים׳דיגער, אויסערליכער רוהיגקייט איז זי געגאַנגען ווייטער פאָראויס.

(פאָרטזעצונג קומט).

געפונען אַמונדסען!

און די אַלע קאָקאָס-פוטער
וואָס איז דאָ גאָר אַלערליי,
איז דאָך „חעמא" די געשמאַקסטע
און די מ־ערסטע פון זיי.

אַלע לאָדוער גוטע ווירטינס
געהמען זאָלט א הר עס אין זינען
אַז די „העמא" און „קאַקאַאָ"
מוז זיך שטענדיג ביי אייך געפינען

„חעמא" איז דאָך גוט צו פּרעגלען
און אויך קאָכען קען מען אַלץ
„חעמא" בעסער איז ווי פוטער
בעסער ווי געזונטען-שמאַלץ.

„חעמא" און „קאָקאָמא" זענען
זעלטען כשר און אַנטיק
אונטער פּאַביאַניצער רב׳ס אויפזיכט
שטעהט זי שטענדיג די פאַבריק.

ר׳ מענדעל אַלמער אַט דער גאון
דאַרף נאָך גיט קיין רעקלאַמע
ער איז דאָך נערער רבינ׳ס ברוך ער
ווייסען אַ׳ע דאָך מ־תמא.

ס׳איז די פיימע אַ בריהמטע
הערן איינחאָר און פיין
דער קאַנטאָר פון זיי געפינט זיך
לאָדז, ה׳סקאַ נומער 9.

595

הומאר ■ דער קונדס ■ סאטירע

צוזאמענגעשטעלט דורך א. שארפצינגעל

פאליטיק פון דער וואך.

נאך גוט, וואס עס איז בעזייטיגט געווארען דער קריזיס אויף דער פליגנאר-זיצונג פון אקציאנס-קאמיטעט.

ווער ווייס, צו וואסערע געשעהעניש, פון וועלט-בעדייטונג, עס וואלט געקומען, ווען דער עקזעקוטיוו עקשנ'ט זיך איין און וויל נישט בלייבען.

די אויגען פון דער גאנצער פאליטישער וועלט איז דאך געווען געווענדעט קיין בערלין און מיט התחנונים-בליקען האט זיך די מענשהייט געבעטען ביים עקזעקוטיוו: בלייבט, האט רחמנות, ברענגט נישט קיין צרה אויף דער וועלט!

האט טאקע דער עקזעקוטיוו איינגעזעהן, אז עס רוקען זיך אן שווארצע כמארעס אויפ'ן פאליטישען וועלט-הימעל און נישט ווילענדיג טראגען קיין אחריות פאר א וועלט-קאטאסטראפע, האט דער עקזעקוטיוו צוליב געטון דער מענשהייט און — געבליבען.

אין דער פאליטישער וועלט האט מען פריי-ער אפגעאטעמט.

א רב'ס איינפאל.

א רב, א גרויסער געלערנטער, נארא זא-איקע, האט איינמאל געדונגען א דראזשקע, איהם אפצופיהרען אין זיין שטעטעל.

ווען דער רב איז אראפ פון וואגען, האט ער ארויסגענומען פון זיין קעשענע א קליינע מטבע און דאס געגעבען דעם בעל-עגלה.

ווערט דער בעל-עגלה מלא-כעס און שרייט אויס:

— דאס איז אלץ, וואס דו גיסט מיר פאר אזא ווייטען וועג? דו געמיינער, גראבער יונג, דו!

— ד-ד-דו-ב-ביסט א היקעקע... וואטער — שרייט צוריק דער רב:

צולאכט זיך שוין דער טרייבער:

— ווער? איך בין א היקעוואטער?

— אז ד-ד-דו — מאכט דער רב — ד-זאגסט מ-מיר, וואס ד-דו ביסט, ז-זאג איך ד-ד-דיר, וואס אי-אי-איך בין.

א געטרייער זוהן.

ווען ביי איינעם איז געשטארבען זיין פא-טער, האט ער א גאנץ יאהר זעהר שטארק אפ-געהיט דאס קריש-זאגען. שפעטער, ווען זיין מוטער איז אויך געשטארבען, האט ער דעם קריש נאך איהר זעהר פערנאכלעסיגט.

פרעגט מען איהם: היתכן?

ענטפערט ער: איך האב א גאנץ יאהר גע-ארבייט צו פערזארגען מיין פאטער מיט גן-עדן, אבער איצט, אז איך וועל דורך מיין קריש-זאגען נאך מיין מוטער אויך ברענגען אין גן-עדן, וועט מיין טאטע, נעבעך, ווידער האבען דאס גיהנום!..

פון אויסלענדישען מארק.

אימפארטירטער הומאר מיט וואלוטירטען צאל

זי האט פערשטאנען...

א הויז-ווירטין האט געמאכט א שמחה פאר איהרע געסט, און זי האט איהר נייער דינסט געגעבען צו פער-שטעהן ווי אזוי זי זאל סערווירען די געסט.

— מיר זאלסטו געבען די געסט נאך אלע זאכען, האסטו מיך פערשטאנען וואס איך האב דיר געזאגט?

— יא, מאדאם! איך פערשטעה, האט די נייע דינסט געזאגט, און זי האט געגעבען: מיר נאך די פיש, נאך דער זופ, נאכ'ן פלייש — און אזוי אויך נאך דעם קאמפאט!

דאס „קונסט-בילד".

אנ'עלטערע דאמע האט אנגעזעלט בעזוכט א קונסט-אויסשטעלונג. זי האט אנגעקוקט עטליכע מאדערנע בילדער און האט אויסגעדריקט איהר בעגייסטערונג צום סארט מאלעריי. זי שטעלט זיך אפ אין א ווינקעל און פארזענדיג מיט איהר פינגער צו איין פונקט, רופט זי זיך אן צום מערהאלטער פון דער אויסשטעלונג:

— עס האט איהר שוין ווידער א מיאוסע פערזעהע-ניש, וואס זיי רופען אן קונסט!

— ענטשולדיגט, מאדאם, — רופט זיך אן דער מער-האלטער, — דאס איז דאך נישט קיין בילד, דאס איז נאר א שפיגעל.

ביליג.

זי: איך האב היינט געקויפט זעהר ביליג א פיאנא.

ער: וויפיל?

זי: פאר 5 דאלאר א מאנאט צו צאהלען.

ער: וויפיל מאנאט דארפסטו צאהלען?

זי: אוי, איך האב פערגעסען וועגען דעם צו פרעגען.

זיין צווייטער איך.

— נו, לייט מיר א פופציגער.

— דאס טו איך נישט.

— האט, הייסט עס, אונזער פריינדשאפט גאר קיין ווערט נישט. דו האסט דאך מיך אימער גערופען: דיין צווייטער איך!

— פונקט דערפאר. איך קען מיך גוט און איך וואלט מיר אויך נישט געליהען.

עס פלאקערט און עס ברענט.

(געקלימפער פון דער וואך).

האבען מיר געהאט א שרפה!
איי, א שרפה איז געווען!
ס'פייער — עין לא ראתה —
מ'האט אזוינס נאך נישט געזעהן!

ווייניג נאך געווען די היצען
פון ד ר גליהענדיגער זון,
האבען נאך די כעמיקאליען
זייער מעשה צוגעטון..

אלע איבעריגע מעשיות
מיט דער גאנצער פאליטיק
האבען זיך צודיכגעצויגען,
און געמאכט א פלינקען „מיק"...

וואלדעמאראס און נאבילע,
חיים וויצמאן, די אגענץ —
האט זיך ממש איינגעצויגען
פאר דעם לאדזשער טערעבענק...

ס'האט א כנאל געטון אין לופטען,
און דעם הימעל רויט בעפארבט;
מ'האט געמיינט - די ערד עס ציטערט:
ס'נעהמט אנ'ענדע—אט מען שטארבט!

אבער סקוטש נישט גיך די ענדע,
ס'מאכט זיך, אסור, אזוי שנעל!
וויפיל מאל האט לאדז געפלאקערט!
ממש שוין געווען א תל!

נאר זיך אויסגעראצט מיט גארנישט
האט זיך יעדע פייער-בראנד,
און מען האט אויפסניי געארבייט
וואל און באוועל — יוקס-געוואנט..

ווייטער האבען די מאשינען
זיך אין ארבייטען נעיאגט ..
און דער מידער בידנער לאדזער
האט אהן אויפהער זיך געפלאגט.

אין א חידוש דען, וואס שרפות
קומען פאר ביי אונז גאר אפט,
אז מיר האלטען אין איין שרפ'ען,
אז מיט בראנד מען איז געשטראפט...

ס'ברענט ביי אונז אין הענט דאך אלעס:
רייכטום, דלות ווערט פערשוואונדט ..
ווייבלעך, מיידלעך - אלץ עס פלאקערט
איז א חידוש, וואס מען ברענט?

יאקעל בן פלעקעל.

רעטנישקעס.

ערשטע פרוי: וואלסט זיך אפשר געוואלט מוטשען מיט די מענער?
צווייטע פרוי: נו-ש! דו מוזט מיר אבער נאך צוגעבען דיין הויז-פריינד אויך...

צווישען האנדעלס-רייזענדע.

(געוויצעלט אין א לאדזער כוחרישע צוקערניע).

צוויי יודען פון א קליין שטעטעל זענען גע-פאהרען אויפ'ן יאהר-יאריד אין דער גרויסער שטאט, צו פרובירען זייער מזל. זיי האבען זיך א-רומגעדרעהט א טאג און צוויי און דריי און האבען נישט געקענט פערדינען א גראשען.

דעם פירטען טאג האט איינער פון זיי דער-זעהן, ווי דער אנדערער זיצט אויף א בריטשקע און האלט אין איין שרייען צום קוטשער, ער זאל טרייבען די פערד וואס גיכער!

— אט איז א בר מזל! — האט דער יוד ביי זיך געטראכט. פול מיט קנאה — ער האט פארט זיך צו עפעס דערשלאגען!

ווען דער פערצווייפעלטער יוד איז געקומען אין אוועגנר צו זיין סטאנציע, האט ער זיין חבר געטראפען א פערזארגטען.

— וואס זאגסטו אזוי? — גיט ער יענעם א פרעג.

— וואס'ושע? זאל איך זיך פרעהען? — מאכט דער אנדערער — אז כ'האב שוין ברוך השם געפטר'ט נאך א טאג מיט גארנישט.

— אויב אזוי, — וואונדערט זיך דער ער-שטער — טא, וואוהין ביזטו עס אזוי געפלויגען מיט דער בריטשקע?

— נישט פאר תענוג — גיט דער צווייטער א זיפץ — עס האט מיר, נישט פאר דיר גע-דאכט, אין מיטען מארק אנגעכאפט דער כאגען... נו, האב איך דאך נישט געקענט לויפען צו דער אכסניא צופוס...

* *

א יוד געהט אריין אין א געוועלב פון פרויען-קליידער, צו קויפען א מתנה פאר זיין ווייב, א קלייד.

ער קלייבט זיך אויס איינעם און גיט א פרעג דעם קרעמער, וויפיל עס קאסט.

פינף און צוואנציג זל. — האט דער קרע-מער געענטפערט.

טראכט זיך דער קונה: אז ער זאגט 25 מיינט ער דאך 20 און אין דער אמת'ן איז דער פרייז אודאי 15, פון וואס איך בין דאך בערעכטיגט אראפצורייסען 5, טא וועל איך איהם אנבאטען פינף...

* *

א שענקער רופט זיך איינמאל אן צו זיין ווייב:

— איך פערשטעה באמת נישט פון וואנען עס נעמט זיך אונזער דלות. איך טו דאך אלעס, ווי מען דארף: אז א גוי קומט נאך בראנפען, גיב איך דאך א העלפט וואסער און א חוץ דעם שרייב איך אן אויף זיין חשבון צוויי קווארט, אנשטאט איינע...

— אבער — שלאגט איהם איבער דאס ווייב — אט די קווארט, וואס דו שרייבסט איהם צו איז דאך אמת'ער נישט געפעלשטער בראנ-פען, און אט דערפון נעהמט זיך אונזער דלות!

* *

אנ'אגענט פון פערזיכערונג געגען אומגליק-ליכע צופאלען האט געגומען איינרעדען א יודען צו נעהמען ביי איהם א פאליסע און האט צו איהם אזוי געזאגט:

— פארעכענט נאר! איהר צובראכט זיך הלילה, א פוס — קריגט איהר צוויי טויזענד ראלאר: איהר צובראכט זיך א האנד — קריגט איהר דריי טויזענד, און ווען, נישט די שעה זאל עס זיין, איהר צובראכט זיך ביידע, דאס הייסט אי א פוס, אי א האנד — אהא, ווערט איהר דאך ממש א גליקליכער!

אין פענסיאנאט.

(א טיפ אזא)

א בחור, א הויכער, א דארער,
און סגרצינקע הויזען און ברילען,
טוט אן יעדען מאנטאג א סוועטער
און טרויסט וועגען הויכע געפיהלען.

נישט שעהן און נישט מיאוס—אזוי זיך,—
רעדט ווייניג און שטיל'עלט גוטהארציג;
זיין עלטער איז שווער צו בעשטימען —
פון פיר-פינף-און-צוואנציג ביז פערציג.

נאכ'ן עסען געהט ער אום מיט א ביכעל,
ער ליינט, זאגט ער, יודישע שרייבער.
ער רויכערט נישט, טרינקט נישט און שפילט נישט,
און האט גרויס ערפאלג ביי די ווייבער.

בענעלע.

א פראגע.

א בעל-הבית'טע איז געזעסען שבת ביים טיש, ביי וועלכען עס זענען געזעסען 16 געסט. האט מען דערלאנגט א גרויסען קוגעל, האט זי גענומען א מעסער, געמאכט נישט מעהר ווי פיער שנית אינ'ם קוגעל און עס זענען ארויסגעקומען 16 חלקים.

פרעגט זיך: ווי אזוי און וועלכע שנית האט זי געמאכט?

געענדערט זיין טבע

דער אמטער רב, האט זיינט געהאט געלט. דאס ער-שטע יאהר פון זיין אנקומען קיין יאסי, האבען איהם די בעלי-בתים און תמאמ געשיקט פורים שלח-מנות גאלדענע רענדליך. האט דער רבי גענומען די רענדליך אין זיין האנט און זיך געשפילט מיט זיי.

און דאס געזעהען א וואנדערער צו זיין זוהן יצחק מאיר'ן און ער האט איהם געפרעגט:

— „טאטע, האסטו דען געענדערט דיין נאטור פון צו פיינט האבען געלט.

— „ניין, איך האב מיין נאטור נישט געענדערט—האט דער פאטער איהם געענטפערט. אמת, טאקע א גאנץ יאהר האב איך פיינט געלט בתכלית השנאה: אבער היינט אז ס'איז א מצוה צו געבען ארימע לייט מתנות, אויב געלט וועט קיין ווערט נישט האבען אין ביידע אויגען ווי תמיד וועט מיין מתנה אויך ק ן ווערט נישט האבען. דערפאר שפיל איך זיך מיט די רענדליך, ביז דאס ליבשאפט פון געלט וועט זיך פערשפרייטען אין מיין הארצען, ערשט דאן וועל איך זיי צעטיילען פאר ארימע לייט"...

למך זעהט זיך אין שלאף.

א: למך, האט געוואלט וויסען ווי ער זעהט אויס ווען ער שלאפט. האט ער זיך געזעצט פאר'ן שפיגעל און צוגעמאכט די אויגען...

שפאס פון פאמיליען-ווינקעל

ער בענשט גומל.

פרוי (צו איהר מאן) — ווען כיוזוי דאס אהיימגעקו-מען אזוי שפעט ביינאכט?

מאן — פונקט אזוי אומגער.

פרוי (אין כעס, דערלאנגט איהם מיט'ן בעזים א קלאפ איבער'ן קאפ) — אט האסטו דיר — איינס!

מאן (הויבט אויף די הענט צום הימעל) — א דאנק דיר, כאטעניו, וואס עס איז נישט געהען צוועלף אזייגער...

צווישען מענער.

— עס איז קיינמאל נישט שפעט צו לערנען.

— אמת. וואס שפעטער איך קום אהיים ביינאכט, אלץ מעהר לערנט מיך מיר מיין ווייב.

ס'וועט נישט העלפען.

— פארוואס עפים רופסטו דיין ווייב פיגעלע?

— כ'מיין, מאמער וועט זי אוועקפליהען.

זיין פערגעניגען.

מאמע: צום ערשטען מאל אין מיין לעבען האב איך נעלטען געהאט דעם פערגעניגען צו פאהרען אין אנ'אויטאמאביל.

טאטע: וואוהין זענט איהר דאס געפאהרען?

מאמע: אויף מיין שוויגערס לויה.

געהאלטען ווארט.

זי: — און פאר דער חתונה האסטו געזאגט, אז דו האלסט געשטארבען פאר מיר.

ער: — נו האב איך דאך געהאלטען ווארט. עס איז דען א לעבען מיט דיר?

דער אמת'ער בעל-הבית

פריינד (אריינקומענדיג): ענדליך טרעף איך דעם בעל הבית פון הויז.

יונג עדהיראטער מאן: — איהר האט א טעות דער אמת'ער בעל הבית דא שלאפט אין ווינקעלע. לאמיר משקי רעדען שטיל. ער האט נישט ליב אז מען רעדט הויך.

פערפלייצונג אין סיביר.

ס'האבען אויך געליטען די קאלאניעס פון בירא-בידזשאן

מאָסקווא, 2 (י.ט.א. טעלעגראַפיש) אַהער קומען אָן באַאונרוהיגענדע ידיעות וועגען דער פערפלייצונג אין סיביר, וועלכע האָט אויך אָנגערירט דעם יודישען קאָלאָניזאַציע-ראַיאָן אין בירא בידזשאַן. טיכאָנקאָיע איז טיילווייז פערפלייצט, דער מאָסקווער „קאמזעט" האָט טעלעגראַפיש איבערגעזען 80,000 רובל. די סאָוויעטישע רעגירונג האָט איבערגעגעבען אַ מיליאָן רובל פאַר די געליטענע. איבער 50 ישובים זענען פון בלאַגאָוועשטשענסק ביז כאַבאַראָווסק פערפלייצט.

מאָסקווע, 2 (י.ט.א. טעלעגראַפיש) דער „געזערד" האָט דערהאַלטען אַ טעלעגראַפישע נאַכריכט פון טיכאָנקאָיע, אַז 12 הייזער פון די יודישע איבערוואַנדערער זענען פערנאָסען. איין בריק איז דורכ'ן וואַסער אַראָפּגעריסען געוואָרען. דער באַראַק, אין וועלכען ס'האָבען געוואוינט די יודישע איבערוואַנדערער אין ראַזדאָלנאָיע איז פערנאָסען. ס'זענען פערנאָסען געוואָרען אַלע היי-פעלדער, פון וועלכע די יודישע קאָלאָניסטען האָבען שוין בעצייטען אַראָפּגענומען דאָס היי.

מאָסקווע, 2 (י.ט.א. טעלעגראַפיש) דער בעפולמעכטיגטער פון „געזערד", ראָבינזאָן האָט טעלעגראַפירט, אַז ער פאָהרט אַרום אויף שיפלעך, ווייל דער גאַנצער געביט איז פערפלייצט. די ערד-חלקים, וואו ס'דאַרפען בעזעצט ווערען די יודען, זענען אויסער דער קאַטאַסטראָפע, ווייל זיי געפינען זיך פון דאָרט אַנ'ערך 60 וויאָרסט ווייט, אָבער די קאָמוניקאַציע איז פערשווערט ווייל דאָס טייכעל ביירער האָט זיך פאַנאַנדערגעגאָסען.

סאָוויעטישע ארכיוען בעווייזען

אז הרב הגאון שלמה פאלאטשאק איז געווען פערשיקט אין נארים.

מאָסקווע. (יט"א) לויט די דאָקומענטען פון די סאָוויעטישע אַרכיוען ווייזט זיך אַרויס דאָס הרב הגאון שלמה פאָלאַטשאָק, וואָס איז געשטאָרבען דעם פאָריגען חודש אין ניו-יאָרק, איז אין יאָהר 1905 געווען פערשיקט דורך דער צאַרישער מאַכט קיין נאַרים.

דער יונגער יודישער פאָרשער ש. ניעפאָמניאַשטשי, וואָס אַרבייט איצט אין די סאָוויעטישע אַרכיוען אין מאָסקווע, האָט מיטגעטיילט דעם מאָסקווער קאָרעספאָנדענט פון דער יודישער טעלעגראַפען-אַגענטור וועגען די דאָקומענטען, וואָס ליגען אין מאָסקווער צענטראַלען אַרכיוו בנוגע דער פערשיקונג פון הרב פאָלאַטשאָק, אין דער צייט פון צאַרישען רעושים. די צאַרישע מאַכט האָט דעם גאון ערקלערט אַלס „דייטשען שפּיאָן" אין דער צייט, ווען ער איז געווען דער ראש פון דער ישיבה פון דער בעריהמטער „לידער ישיבה".

די ידיעה וועגען דעם פריהצייטיגען טויט פון הגאון פאָלאַטשאָק האָט געמאַכט אַ שטאַרקען איינדרוק אין די מאָסקווער יודישע קרייזען, צווישן די פיהרער פון דער יודישער קאָמוניסטישער בעוועגונג זענען פערהאַן פיל געוועזענע תלמידים פון פערשטאָרבענעם, וואָס האָבען זיך געלערנט אין דער לידער-ישיבה אונטער זיין אויפזיכט.

שוידערליך פערברעכען פון א געקינדיגטען דירעקטאר.

פראַנקפורט אם מיין, 2. (ספ. טעל.) אין דער היגער גרויסער האַנדעלס פירמע „האַמעלאַ" האָט מען געקינדיגט איינעם פון די דירעקטאָרען אַ געוויסען שמיט. ביים פערלאָזען דעם לאָקאַל האָט שמיט שיסענדיג פון אַ רעוואָלווער, דער-הרג'עט דעם אייגענטימער, זיין ברודער און פער-וואונדעט אַ סעקרעטאַר. שמיט האָט דאַן געשאָסען צו זיך און געפאַלען אַ טויטער אויפ'ן אָרט.

מ'גרייט זיך צו דער הערבסט-סעסיע פון סיים

וואַרשאַ, 2 (טעלעפאָניש). קיין אויפלעבונג אין פּאָליטישען לעבען בעמערקט זיך נישט הגם ס'דערנעהנטערט זיך שוין די הערבסט סעסיע. די סיים-געביידע די סיים-געביידע האָט זיך אַ ביסעל אויפגעלעבט ווען דעם ערשטען זענען געקומען די דעפוטאַטען אָבצונעהמען זייערע שכירות. מען רע-כענט, אַז ענדע אָקטאָבער וועט צוזאַמענגערופען ווערען די בודזשעט-סעקציע. די פאָרבערייטונגס-אַרבייטען צום בודזשעט ווערען געפיהרט אין אַ גאַנץ לעבעדיגען טעמפּאָ. מ'רעכנט זיך, אַז די גע-מיהטער וועלען צושפּילען ביי די פּרובען צו ענ-דערען די קאָנסטיטוציע. די רעגירונג וועט קיין אייגענעם פּראָיעקט נישט אַריינטראָגען. זי וועט שטיצען די פאָרשלאַגען פון דעם „איינסעל". דער-ווייל קומען שוין טאַקי פאָר בערייטונגען פון פאַר-לאַמענטאַרישען קלוב פונ'ם „איינסעל", וואו די פּראָיעקטען זאָלען בעאַרבייט ווערען.

—:o:—

סענסאציאנעלער פראצעס

צווישען דער זינגערין דאווידאָווא און א קאבארעט-דירעקטאר.

די בעקאַנטע רוסישע זינגערין פריילין דאַ-ווידאָווא איז געווען גאַנץ גוט בעקאַנט אין רוס-לאַנד, וואו זי פלעגט אַרויסטרעטען צוזאַמען מיט שאַליאַפּינען. די רעוואָלוציע אין רוסלאַנד האָט אָבער די זינגערין דאַווידאָווא פּערטריבען אין אַ פּאַריזער קאַבאַרעט אויף מאָנמאַרטר. דאָרט האָט זי בעקומען 48 טויזענד פראַנק אַ יאָהר לויט אַנ'-אָבגעשלאָסענעם קאָנטראַקט.

זי פלעגט זינגען דריי מאָל יעדען אָוועטנד די רוסישע לידער „וואָלגא" און קאַטינקא", וועל-כע האָבען אויסגענומען ביים עולם. די לידער זע-נען אָבער אַרויס פון דער מאָדע און דער קאַבאַ-רעט-דירעקטאָר האָט פעראָרדענט דעם רוסישען „קאַנאַריק" מעהר נישט צו זינגען די דאָזיגע לידער. דאַווידאָווא האָט זיך נישט געקלעמט און פלעגט יעדע וואָך קומען און אָבנעהמען איהר שכירות. דער דירעקטאָר איז געווען פערפליכטעט דורך דעם אָבגעשלאָסענעם קאָנטראַקט. צאָהלען האָט ער געמוזט. ער האָט זיך מישב געווען און חרטה געהאַט. דאָס הייסט, דער דירעקטאָר האָט ווייטער געפאָדערט פון דער זינגערין, אַז זי זאָל ווייטער זיך לאָזען הערען מיט איהר „וואָלגאַ" און „קאַטינקא". דאַווידאָווא האָט זיך ענטזאַגט: „איינ-מאָל נישט געלאָזען זינגען, געהט עס אויך ווי-טער נישט. חרטה איז נישט סוחריש. איך זינג נישט מעהר".

דער דירעקטאָר האָט זיך אָבער פונאַנדער-געזינגען און געהייסען, מען זאָל די דאַווידאָווא מעהר קיין געהאַלט נישט צאָהלען.

די רוסישע זינגערין האָט אָנגעקלאָגט איהר דירעקטאָר אין געריכט. זי האָט ביי איהם גע-מאָהנט 60 טויזענט פראַנק שאָדען ערזאַץ. אַדוואָ-קאַט קאַמפינסקי האָט אָנגעפיהרט מיט דעם פּראָ-צעס און דאַווידאָווא האָט איהר פּראָצעס געוואו-נען.

דער מאסקווער דראמאטישער טעאטער

קומט ווידער אויף גאסטראלען קיין בערלין.

בערלין. (י.ט.א.) דער מאָסקווער יודישער אַקאַדעמישער טעאַטער אונטער דער אָנפיהרונג פון גראַנאָווסקי קומט אין חודש אָקטאָבער אויף אַ קורצע צייט קיין בערליין וואו ער וועט שפּילען אין בנין פון „טעאַטער דעם וועסטענס".

דער שטרייט ארום דער „כסא-הרבנות" אין סלאָבאָדקע.

קאָוונע, (י.ט.א.) מיט אַ קורצער צייט צו-ריק האָט דער „רבנים-קאָמיטעט" אין סלאָבאָדקע פונאַנדערגעשיקט אַ מעלדונג, אין וועלכער עס ווערט מיטגעטיילט, אַז אַלס סלאָבאָדקער רב און ראש-ישיבה איז געוועהלט געוואָרען הרב זיסמאַנאָוויטש, אַנ'איידעם פון געוועזענעם סלאָבאָדקער ראש-ישיבה הרב עפּשטיין, וועלכער האָט זיך בע-זעצט איצט שטענדיג אין ארץ ישראל.

ווי עס ווייזט זיך אָבער אַרויס, שטימט נישט די דאָזיגע מעלדונג מיט דער ווירקליכקייט, און איז פערשפּרייט געוואָרען דורך אַ גרופּע אָנהענגער פון הרב זיסמאַנאָוויטש.

אַלס ראש-ישיבה און סלאָבאָדקער רב איז אויסגעוועהלט געוואָרען דורך דעם אָפיציעלען רבנים-קאָמיטעט הרב יוסף באַקשט.

פרעזידענט מאסאריק

אויף א בעזוך ביי שטרעזעמאנען.

פּראָג, 2 (אַטע) אָפיציעל ווערט מיטגעטיילט, אַז דער פּרעזידענט פון דער טשעכאָסלאָוואַקישער רעפּובליק מאַסאַריק האָט געמאַכט אַ בעזוך דעם דייטשען אויסערן-מיניסטער שטרעזעמאַן, וועלכער געפינט זיך אויף קוראַציע אין קאַרלסבאַד.

די טראנסילוואנער יודען ווארטען נאך אלץ אויף ענטשעדיגונג

קלויזענבורג, (י.ט.א.) דאָ איז פאַר-געקומען די יעהרליכע פערזאַמלונג פון די נעלאָ-גישע יודישע קהלות פון טראַנסילוואַניען. בעת די וכוחים איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז די יודי-שע סוחרים האָבען נאָך נישט בעקומען קיין ענט-שעדיגונג פאַר די שאָדענס פון די דעמאָנסטירונגען אין קלויזענבורג און אָראַדיא. הגם די רעגירונג האָט געמאָלדען דאָס זי האָט די ענטשעדיגונגען שוין אויסגעצאָהלט, ווייזט זיך אָבער אַרויס, אַז די געליטענע יודען וואַרטען נאָך אַלץ אויף ענט-שעדיגונג.

די קאָנפערענץ האָט אויך בעהאַנדעלט די דעקלאַראַציע פון מיניסטער דוקא צום וויצע-פאָר-זיצער פון דער אַמעריקאַנער אוניאָן פון רומענישע יודען, לעאָ פישער, און האָט אַרויסגעזאָגט זיין פערוואונדערונג, וואָס מיניסטער דוקא פאָדערט גע-דולד נאָר פון יודען און בעמיהט זיך ווינציג דאָס די רעגירונג זאָל בעפרידיגען די בעדערפעגישען פון דער יודישער בעפעלקערונג.

יודען אויפ'ן עספעראנטא קאנגרעס.

בריסעל, 2 (סם, טעל.) אויף דעם אינ-טערנאַציאָנאַלען עספּעראַנטיסטען קאָנגרעס, וועל-כער קומט פאָר אין בריסעל דעם 3-טען אויגוסט וועט זיך בעטייליגען אַ גרויסע צאָהל יודישע דע-לעגאַטען. לכבוד די געסט וועט דעם קומענדען פרייטאָג-צו-נאַכטס און שבת פאָרקומען אַ ספּעציע-לע גאָטעס-דינסט אין דער הויפּט-סינאַגאָגע בוימע-עסטער שטר.

CYRK MEDRANO
Al. Kościuszki 73
טעגליך גרויסע פאָרשטע-לונג! אָנהויב 8.30 אָוועטנד
גענצליך נייער פאַר לאָדז פּראָגראַם! 15 דרע-סירטע לייבען. מיטוואָך, שבת און זונטאָג טעג-ליך 2 פאָרשטעלונגען 4 נאָכמ. 8.30 אָוועטנד. אויף די נאָכמיטאָג-פאָרשטעלונגען צאָהלען קינדער האַל-בע פּרייזען. גאַלעריע נאָר 50 גר.
706

דער אורלויב איז שוין פערביי
זייט איהר צופיל געזעסען
אויף דער זון און בעקומען
זומער = שפּרענקעלעך ?
זיים אונבעזאָרגט!
LESCHNITZER
קרעם און זייף
די אויסגעצייכענטע אמת'דיגע ספּעציאַל-פּרעפּאַראַטען פון דער מאָהרען - אַפּטייק, ברעסלוי וועלען אייך דערפון בעפרייען
צו בעקומען אין אַפּטיקען און סקלאַד-אַפּטעקס.
קרעם 3.15, זייף 2.30.

דייטשלאנד פרובט פערמיטלען אין פויליש-ליטווישען קאנפליקט

נענף, 2 (א.וו.) ס'איז פאָרגעקומען אַ לאַנגע געשפּרעך צווישען דעם לייטער פון דער מזרח-אָפּ-טיילונג ביים דייטשען אויסערן-מיניסטעריום, קעפּקע מיט'ן פּוילישען געזאַנדטען אין בערלין קנאָל.

דייטשלאַנד האָט זיך פאָרגעלענט אַלס פער-מיטלערין אין פויליש-ליטווישען קאָנפליקט, דאָס דערמאָהנטע געשפּרעך האָט אַרויסגערופען פער-וואונדערונג אין די פּאָליטישע קרייזען, ווייל זיי בעוואוסט איז ביז איצט די פעלקער-ליגע די פער-מיטלערין אין פויליש-ליטווישען סכסוך.

ווייטערדיגע רכילות פון דער ליטווישער פרעסע

וועגען די פוילישע מאנעווערס.

קאָוונא, 2 (אַטע) די ליטווישע פּרעסע הערט נישט אויף צו פערשפּרייטען קיין ידיעות וועגען כלומרשטע פוילישע מאַנעווערס אויף דער ליטווישער גרעניץ. די צייטונגען שרייבען, אַז ליטע האָט אַ נענוגענדען גרונד צו בעטען די פעלקער-ליגע אַז זי זאָל פעראָרדנען אַנ'אויספאָרשונג וועגען דער אַקציע פון פוילישען מיליטער אויף דער ליטווישער גרעניץ. די סיטואַציע איז נאָך ערנער ווי מ'קען זיך פאָרשטעלען.

מעשות

פערשפרייט די דייטשע פרעסע.

בערלין, 2 (ספּ. טעל.) „דייטשע טאַגעס-צייטונג" ברענגט אַלאַרמירענדע ידיעות וועגען דער כלומרשטער קראַנקהייט פון מאַרשאַל פּילסודסקי. אין צוזאַמענהאַנג דערמיט שטעלט די צייטונג פעסט, פון כלומרשט מאַסגעבענדע קוועלען, אַז אין פּוילען איז געשאַפען געוואָרען אַ פּאָליטיש ביוראָ פון 7 מאַן, אַלס שעף פון ביוראָ זאָל האָבען בעשטימט געוואָרען פּולקאָווניק סלאַוועק, ווייטער געהערען צום ביוראָ: בילדונגס-מיניסטער שווי-טאַלסקי, פּולקאָווניק בעק, רעפ. קאַשטשאַלקאָווסקי, גענ. דרעשער, גענ. רידז-שמיגל און גענ. סאָס-נקאָווסקי.

קרוינפרינץ קארל האט זיך נאך נישט בערוהיגט.

בוקאַרעשט, 2 (אַטע) אַ גרויסע סענ-סאַציע האָט אַרויסגערופען אין אַלע קרייזען דער אַרעסט פון אַ געוויסען יאַנעסקו, אַ פריינד פון דעם נעוו. קרוינפּרינץ קאַראָל. קאַראָלס פריינד איז געקומען קיין רומעניען אונטער אַ פאַלשען נאָמען, און די פּאָליטישע קרייזען האַלטען, אַז יאַנעסקו האָט בעקומען אַ געהיימע מיסיע פון קרוינפּרינץ קאַראָל.

קאנפערענץ פון אויסערן-מיניסטעריום.

וועגען בעגרעניצען די בעוואפנונג אויפ'ן ים.

פּאַריז, 2 (אַטע) „טשיקאַגאָ טריבון" מעל-דעט, אַז אויף דער קאָנפערענץ פון די אויסערן-מיניסטאָרען, וועלכע וועלען זיך פערזאַמלען ביי דער געלעגענהייט פון אונטערשרייבען דעם אַמע-ריקאַנישען שלום-אָפּמאַך — וועט בריאַן צוזאַמען מיט די פאָרשטעהער פון איטאַליען און יאַפּאַן פאָר-לענען צונויפצורופען אַ נייע קאָנפערענץ, כדי צו בעגרעניצען די באַוואָפנונג אויפ'ן ים.

נאר אויף א קורצע צייט!
פערפומען
פודערן, טואַלעטען-זייף, קעלניש- און בלומען-וואַסער
ווי אויך אַלע אַרט קאָסמעטיק האָב איך פערקלענערט די פּרייזען מיט 15%
פערפומעריע
י. דרוקער, זאוואדזקא 11
בעמ.: פאַר ענגראָסיסטען גרעסערער ראַבאַט.

פּויליש־ליטווישע קאָנפערענץ

זאָל פאַרקומען אין גענף דעם 30־טען אויגוסט, ערב דער זיצונג פון דער פעלקער־ליגע.

וואַרשא, 2. (ספּ. טעל.) פון מאַסגעבענדע קרייזן טיילט מען מיט, אַז אַלס תּשובה אויף וואַלדעמאַראַס פאָרשלאַג צונויפצורופן די פּויליש־ליטווישע קאָנפערענץ אין קעניגסבערג צווישן 15 און 20 אויגוסט וועט די פּוילישע דעלעגאַציע פאָרשלאָגן, אַז די קאָנפערענץ זאָל זיך צונויפקומען דעם 30 אויגוסט אין גענף דירעקט פאַר דער עפענונג פון דער סעסיע פון פעלקער־ליגע־ראַט און פון׳ם פּלענום פון דער פעלקער־ליגע.

די סבה זאָל זיין די, וואָס דער אויסערן־מיניסטער זאַלעסקי, וועלכער פיהרט אָן מיט די פּויליש־ליטווישע אונטערהאַנדלונגען וועט אין אויגוסט נישט קענען אָפּפאָהרען קיין קעניגסבערג. די ראָזינע נאָטע וועט אין די נאָהענטסטע טעג איבערגעשיקט ווערען דעם ליטווישען געזאַנדטען אין ריגא, כדי ער זאָל זי איבערשיקען דעם ליטווישען פּרעמיער וואַלדעמאַראַס.

ווילנא, 1. (ספּ. טעל.) מאָנטאָג האָט מען געגענאיבער ניעמענטשיק, אויף דער ליטווישער זייט, בעמערקט מאַסען־בעוועגונגען פון ליטווישען מיליטער ווי ס׳איז שפּעטער פעסטגעשטעלט געוואָרען זענען אַהין אָנגעקומען אָפּטיילונגען פון 1. אולאַנער פּולק. 2 פּלוטאָנגען פון׳ם פּולק האָבען זיך בעזעצט אין דאָרף רובינקי ביי דער פּוילישער גרעניץ, צום אָפּשניט דרוסקעניקי איז אָנגעקומען אַן אָפּטיילונג פון ליטווישע פּיאָנערען, וואָס האָבען אָנגעהויבען פאַרלעגען לענגס דער פּוילישער גרעניץ שטעכעל־דראָט און בויען שוצען, דעם וועלבען אָווענד איז קיין באָטאָס — אַ פּאָר קילאָמעטער פון דער גרעניץ — געקומען די שווערע ליטווישע אַרטילעריע און אָנגעבען די פּרוב־שאָסען איבער׳ן יעזיאָרע באַלטאַסי.

ווילנא, 2. (ספּ. טעל.) אין דער נאַכט אויף דינסטאָג האָבען די ליטווינער אין דער געגענט פון ניעמענטשיק אויף אַ בערייטענער שטרעקע איבערגערוקט די פּוילישע גרעניץ סלופּעס, כדי אַזוי אַרום זי קענען בעזעצען מיט׳ן וועג וואָס ליגט אויף דער פּוילישער זייט.

די אויספאָרשונג האָט פעסטגעשטעלט, אַז די גרעניץ וואַך האָט דאָס געטון לויט אַ בעפעהל פון זייער אָנפיהרער לייטענאַנט איגנאַטאָוויטש.

דער קאָמענדאַנט פון פּוילישען באַאָן האָט אינטערווענירט ביי דער ליטווישער מאַכט.

וואַרשא, 2. (טעלעפאָניש) פון קאָוונא טיילט מען מיט, אַז די ליטווישע רעגירונג קלויבט זיך צו קויפען עטליכע קריגס־שיפען. ביז איצט האָט ליטע פאַרמאָגט נאָר איין פּאָליציי שיף „פּרעזידענט סמעטאָנא״ וואָס האָט געפיהרט די קאָנטראָלע אין מעמעל.

די ראַסענשיצלערישע פּאַרטיי אין אונגאַרן פאַראייניגט זיך מיט דער רעגירונגס־פּאַרטיי.

בודאַפּעסט. (יט״א) דאָ איז פאָרגעקומען אַ פאַרטרויליכע קאָנפערענץ פון דער ראַסע נשיצלערישער פּאַרטיי אין אונגאַרן. דער פיהרער פון דער פּאַרטיי געמבעס האָט פאָרגעלעגט זיינע פּאַרטיי אָנהענגער אויפצולעזען בעזונדערע ראַסענשיצלערישע פּאַרטייען און פאַראייניגען זיך מיט דער רעגירונגס־פּאַרטייען. געמבעס האָט זיין פאָרשלאַג מאָטיווירט דערמיט, דאָס די איצטיגע אונגאַרישע רעגירונג פיהרט איינענטליך אַדורך אין לעבען די ראַסענשיצלערישע פּאָליטיק, הגם אין אַ געמעסיגטער פאָרם. די גרעסטע טייל פון דער ראַסענשיצלערישער פּאַרטיי האָט דעם פאָרשלאַג אָנגענומען. נאָר דער עקסטרעמער פליגעל האָט בעשלאָסען צו גרינדען אַן אייגענע פּאַרטיי.

יודישער יוגענד־צוזאַמענפאָהר אין שטראַסבורג.

פּאַריז. (ט״א) פון דעם 6. ביז דעם 9. אויגוסט וועט אין שטראַסבורג פאָרקומען דער צווייטער קאָנגרעס פון דעם „אוניאָן פון דער יודישער יוגענד״, אין וועלכען עס וועלען זיך בעטייליגען דעלעגאַטען פון פערשידענע לענדער, וואָס זענען אָנגעשלאָסען אין דעם אוניאָן״. די ערשטע גרינדונגס־קאָנפערענץ פון פערבאַנד איז פאָרגעקומען אין פּאַריז מיט 2 יאָהר צוריק. אַ חוץ די פאָרשטעהער פון פערשידענע פראַנצויזישע פּראָווינצען ווערען ערוואַרט דעלעגאַציעס פון אַלושיר, מאַראָקאָ, טוניס, בראַזיליע, טשילי, פון די באַלקאַן־לענדער און אייניגע דרום־אַמעריקאַנישע רעפּובליקען.

אויף דער טאָג־אָרדנונג פון צוזאַמענפאָהר שטעהען, צווישען אַנדערען, די פראַגע וועגען בעציהונג צום ציוניזם און ארץ־ישראל־אויפבוי. אין דער קאָנפערענץ וועט זיך אויך בעטייליגען דער פיהרער פון די ציוניסטען אין טוניס, אַרו. באַלענסי.

דער יודישער מיטגליד פון דער נאָבילע־עקספּעדיציע איז אומגעקומען

אָבער זיינע וויסענשאַפטליכע אַרבייטען זענען גאַנץ געבליבען.

רוים, 2. (ספּ.) פּראָפעסאָר אַלדאָ פּאָנטרעמאָלי, וואָס איז געווען איינער פון דריי מיטגלידער פון גענעראַל נאָבילעס עקספּעדיציע, און געפינט זיך צווישען דער גרופּע, וועלכע מען האַלט פאַר פאַרלוירען, איז אַן אייניקעל פון פאַרשטאָרבענעם לוֹאיִדזשי לוּצאַטי, דעם געוועזענעם יודישען פּרעמיער פון איטאַליען. זיין מוטער איז לוצאַטיס אַ טאָכטער פּראָפעסאָר פּאָנטרעמאָלי איז געווען שטאַרק צוגעבונדען צו זיין בעריהמטען זיידען, וואָס איז געווען שטאָלץ אויף זיין אייניקעלס וויסענשאַפטליכער קאַריערע. שוין אין עלטער פון 24 יאָהר האָט פּאָנטרעמאָלי איבערגענומען די קאַטעדרע פאַר עקספּערימענטאַלער פיזיק אין דער אוניווערזיטעט פון מיילאַנד. באַלד דערנאָך איז ער אויסגעוועהלט געוואָרען אין דער איטאַליענישער אַקאַדעמיע פון וויסענשאַפטען.

ווען פּאָנטרעמאָלי האָט געענדיגט זיין שטודיום אין דער אוניווערזיטעט אין רוים, האָט איהם די איטאַליענישע רעגירונג געשיקט קיין קעמבּרידזש, וואו ער האָט פאָרטגעזעצט זיין שטודיום.

פּראָפעסאָר אַלבערט איינשטיין האָט געקענט פּאָנטרעמאָליס וויסענשאַפטליכע אַרבייט און האָט אין בריף צו איה סאויסגעדריקט זיין אַנערקענונג און אינטערעס. זיי האָבען זיך געזעהן אין בערלין קורץ פאַר דעם, איידער פּאָנטרעמאָלי איז אָבגעפלויגען צום נאָרד־פּאָל, אין דער צייט, ווען נאָבילעס עקספּעדיציע האָט איינגעקויפט אין בערלין די נויטיגע אינסטרומענטען פאַר דער עקספּעדיציע.

ווי דער גענעראַל נאָבילע האָט ערקלערט, איז די וויסענשאַפטליכע פאָרשונגען פון פּראָפעסאָר פּאָנטרעמאָלי געלונגען צו ראַטעווען. הגם עס איז פערהאַן אַ מורא, האָט געזאָגט גענעראַל נאָבילע אַז פּראָפעסאָר פּאָנטרעמאָלי גופא איז אומגעקומען צוזאַמען מיט די אַנדערע מיטגלידער פון זיין עקספּעדיציע, וועלען זיינע בעאָבאַכטונגען וועגען פּאָלאַר מאַגנעטיזם, וועלכע האָבען אַ גרויסען וויסענשאַפטליכען ווערט, ברענגען פיל נוצען דער וויסענשאַפט, און דער וויסענשאַפטליכער ווערט פון דער עקספּעדיציע וועט דעריבער, נישט קוקענדיג אויף דער קאַטאַסטראָפע נאָך זיין אַ זעהר גרויסער.

אַ נייער איסור פון מונקאַטשער רבי.

בראַטיסלאַוואַ, (י.ט.א.) דער בעקאַנטער מונקאַטשער רבי שפּירא, וועלכער האָט זיך בעקאַנט געמאַכט מיט זיין קאַמף געגען בעלזער רבי, און האָט געוואָרפען חרמים אויף פיל ציוניסטישע פיהרער און אינסטיטוציעס, האָט לעצטענס אַרויסגעלאָזט אַן איסור געגען געמיינזאַמע באָד־אַנשטאַלטען פאַר מענער און פרויען.

די מינסקער שוחטים שטרייקען

ווייל די שטאַט־פערוואַלטונג האָט רעדוצירט זייערע לוינען.

מינסק. (יט״א) די שוחטים פון די מינסקער שאַכט־הייזער האָבען ערקלערט אַ שטרייק געגען דער שטאָטישער פערוואַלטונג צוליב דעם, וואָס מען האָט רעדוצירט זייער שכירות אויף 40 פּראָצענט.

די ידיעה וועגען שוחטים־שטרייק האָט זיך פערשפּרייט איבער דער גאַנצער שטאָדט און יודען האָבען אויפגעהערט צו קויפען כשר־פלייש, מורא האָבענדיג אַז דאָס פלייש איז נישט געקוילעט געוואָרען „לויט׳ן יודישען דין. דאָס האָט געצוואונגען די שטאָטישע פערוואַלטונג צו מאַכען אַן עפענטליכע מעלדונג, אַז זי האָט אָנגעשטעלט אַנדערע שוחטים אויפ׳ן אָרט פון די שטרייקענדע און אַז קיין מאַנגעל אין כשר פלייש וועט דערפאַר אין מינסק נישט זיין. די בעפעלקערונג האָט זיך אָבער אַלץ נישט בערוהיגט און עס האָבען זיך איבער׳ן שטאָדט אָנגעהויבען פערשפּרייטען קלאַנגען, אַז אין מינסק האָט מען איינגאַנצען פערבאָטען די יודישע שחיטה.

וועהענדיג, דאָס אויף זייער אָרט זענען אָנגעשטעלט געוואָרען אַנדערע, האָבען די שטרייקענדע שוחטים נישט געהאַט קיין אַנדערע ברירה און זיך אונטערגעוואָרפען דעם בעשלוס פון מינסקער סאָוויעט וועגען דער לוין־רעדוקציע. דער סאָוויעט האָט פערעפענטליכט אַן ערקלערונג, דאָס די שכירות פון מינסקער שוחטים זענען נאָך אויסנעמליכען געוואָרען מיט די געהאַלטען פון שוחטים אין וויטעבסק, האָמעל און אַנדערע שטעדט פון ווייס־רוסלאַנד.

יודען פון אַמעריקאַ ווילען אויסוואַנדערן קיין בירא־בידזשאַן.

מאָסקווע. (יט״א) אַ געוויסער צאָהל יודען פון פערשידענע שטעט פון אַמעריקאַ האָבען זיך געווענדעט צו דער צענטראַלער פערוואַלטונג פון „געזערד״ אין מאָסקווע מיט ביטעס, אַז מען זאָל זיי געבען ערד אין בירא־בידזשאַן. אין זייערע ביטעס ווייזען די אַמעריקאַנער יודען אָן, אַז זיי זענען גרייט צו פערלאָזען אַמעריקע און זיך קאָלאָניזירען אין בירא־בידזשאַן אויב מען וועט זיי דאָרט געבען ערד.

דער אַמעריקאַנער הילפס־קאָמיטעט „איכּר״ האָט אויך אָנגעפרעגט דעם „געזערד״ אין מאָסקווע ווי אַזוי צו ענטפערען יענע יודען פון אַמעריקאַ, וואָס ווענדען זיך צום „איכּר״ מיט ביטעס מען זאָל זיי שיקען קיין בירא־בידזשאַן, דער איכּר ווייזט אָן אין זיין אָנפראַגע, דאָס אַזעלכע יודען זענען אין אַמעריקא איצט פערהאַן אין אַ היבשער צאָהל.

דער מאַן האָט זי געטראָפען מיט אַ פרעמדען

האָט זי אויף איהם אויסגעשאָסען 2 קוילען.

טאָכטער פון אַ רייכען אַפּטייקער אויף דער בעשולדיגונגס־באַנק פאַר מערדער איהר מאַן. — אינטערעסאַנטער פּראָצעס אין קאָסאָוו. די בעשולדיגטע איז בעפרייט געוואָרען.

(קאָרעספּאָנדענץ פון קאָסאָוו).

אין קאָסאָווער געריכט איז געזעסען אויף דער בעשולדיגונגס־באַנק פרוי ל.ק. 25 יאָהר אַלט, אַ טאָכטער פון אַ רייכען אַפּטייקער, אַ געוועזענער בירגערמייסטער, און איינער פון די אָנגעזעהענסטע בירגער אין דער שטאָט.

ביים פּראָצעס איז די בעשולדיגטע געווען אַביסעל בלאַס אָבער זי האָט נישט אַרויסגעוויזען קיין שום אומרוהיגקייט.

ביי נאַכט, דעם 25 אויפ׳ן 26 מערץ 1928 11 אַ זייגער, ווען ה׳ ב.ק. איז אַהיימגעקומען פון אַ רייזע, האָט ער געטראָפען אַ יונגען מאַנספּערזאָן (זיינעם אַ גוט בעקאַנטען) אין שלאָפצימער ביי זיין פרוי. דעם 2־טען טאָג נאָך דעם ראָזינען געשעהעניש איז געקומען צו אַ קריגעריי צווישען דעם פּאָר פּאָלק אַזוי, אַז ה׳ ב. ק. האָט געכאַפּט אַ בענקעל צו זיין פרוי. זי האָט דערויף געכאַפּט אַ רעוואָלווער, וועלכער איז געלעגען אויף איהר נאַכט־טישעל, געגעבען צוויי שאָס אויף איהר מאַן, וועלכער איז דורך אַ גליקליכען צופאַל נאָר לייכט פערוואונדערט געוואָרען.

די בעשולדיגטע פערטיידיגט זיך: „איך האָב איהם קיינמאָל נישט ליב געהאַט, מיינע עלטערן האָבען מיך געצוואונגען מיט איהם חתונה צו האָבען״.

— האָט איהר אויף אייער מאַן געשאָסען כדי איהם צו טויטען? — האָט דער פּאָרזיצער ווייטער געפרעגט.

— ער האָט מיך געעקעלט מיט זיין שטענדיגען מאַטערן און טיראַניזירען דורך אייפערזוכט — האָט פרוי ק. געענטפערט. דער פּאָרזיצער האָט זיך ווייטער בעמיהט מיט פערשידענע פראַגען כדי פון איהר צו בעקומען אַ דירעקטע תּשובה, אָבער די בעשולדיגטע האָט אַלץ געגעבען אויסמיידענדע תּשובות. עס זענען דאַן אויסגעהערט געוואָרען פערשידענע עדות, פון וועלכע דער גרעסטער טייל האָט בעלאַסטעט די בעשולדיגטע. דער עדות ה׳ מ.ר., אַ פריינד פון איהר מאַן, האָט ערקלערט, אַז נעהענטער מיט דער בעשולדיגטער איינמאָל פון טעאַטער, האָט זי איהם געשטעלט אַ פּראָפּאָזיציע ער זאָל געהען נעכטיגען צו איהר. מחמת דער מאַן איז נישטאָ אין דער היים... ה׳ מ.ר. האָט זיך דערפון קאַטעגאָריש אָפּגעזאָגט, און ער בעהויפּטעט אַז ער איז אַ צו גוטער פריינד פון איהר מאַן ער זאָל איהם פעראַטען. ער האָט איהר נאָך געזאָגט אַ פּאָר ווערטער מוסר, און איז תּיכף אַהיים געגאַנגען. פון דעמאָלט אָן איז ער מעהר נישט געקומען צו איהר.

דער עדות ז.ב. אַ זייגערמאַכער, האָט דערצעהלט, אַז זיין זוהן האָט געהאַט אַ גוטען פּאָסטען אַלס בוכהאַלטער אין אַ ליקיער־פאַבריק און געשפּייזט די גאַנצע פאַמיליע „נאָר זי — ווייזענדיג מיט דעם פינגער אויף דער בעשולדיגטער — האָט מיין זוהן דערהרג׳עט און מיך געבראַכט צו רואין״.

זייט ער האָט אָנגעהויבען צו האָבען מיט איהם מחוקות, האָט זי איהם אָנגעהויבען פערדרעהען אַ קאָפּ, אַז זי וועט מיט איהם חתונה האָבען, נאָר כדי ער זאָל נישט געשטערט ווערען פון די עלטערן, זאָל ער אַרויספאָהרען קיין אַרגענטינע און דערנאָך זי אַרויפנעהמען. — אין יאָהר 1924 איז ער נעגען דעם פאָטערס ווילען אַוועקגעפאָהרען און ס׳האָט נישט לאַנג געדויערט און ער איז פון שווערער אַרבייט אָדער פון דעם דאָרטיגען קלימאַט געשטאָרבען.

אויפ׳ן פערלאַנג פון פּראָקוראָר האָט דער פאָרזיצער דאַן פאָרגעלעזען פּאָליציייאישע אינפאָרמאַציע־מאַטעריאַל איבער אויפפיהרען זיך פון דער בעשולדיגטער: די בעשולדיגטע פרוי ל.ק. האָט נאָך אין איהר קינדהייט געהענדיג אין גימנאַזיום, געפיהרט פערשידענע ראָמאַנסען און דעריבער איז זי אין יאָהר 1918 אַרויסגעוואָרפען געוואָרען פון דער גימנאַזיע; זי האָט פאָרטגעזעצט איהרע שטודיען אין אַ אַנדערע גימנאַזיע אין ביעלסקאָ. נאָכדעם, ווי זי האָט געענדיגט די גימנאַזיע, האָט זי געלערנט אויפ׳ן קראָקאָווער אוניווערסיטעט. אָבער אויך פון דאָרט האָט מען זי אַרויסגעוואָרפען צוליב נישט מאָראַלישע מעשים, וועלכע זענען פאָרגעקומען צווישען איהר און אַ פּראָפעסאָר פון דעם אוניווערסיטעט. זי הויבט דאַן אָן פריי און אומגעשטערט צו ראָמאַנסירען מיט פערשידענע יונגע לייט. אָבער קיין איינציגער איז נישט אַדורך גלאַט. מען פלעגט זי טרעפען אַרומגעהען ביינ: פערשידענע מענער ביי דער נאַכט, און די עלטערן האָבען נישט רעאַגירט דערויף, אָדער זיי האָבען ביי זייער טאָכטער קיין רעה נישט געהאַט.

אין יאָהר 1925 האָט זי חתונה געהאַט מיט איהר מאַן ה׳ ב. ק., מ׳האָט געמיינט אַז דערמיט וועט זיך ענדיגען איהר „דאָן זשואַניזם״, אָבער די יונגע פרוי האָט זיך אויך איצט נישט געלאָזט שטערען, און האָט שטענדיג צו זיך איינגעלאַדען פערשידענע יונגעלייט. דער מאַן האָט אַ דאַנק זיין ליבע צו זיין פרוי און אַ דאַנק זיין לאָיאַליטעט לגבי די אורחים. דאָס האָט אַלץ טאָלערירט, ביז עס איז ענדליך געקומען דער אינצידענט פון׳ם 25. אויפ׳ן 26. מערץ ווען דער מאַן האָט זי געטראָפען מיט אַ פרעמדען מאַנספּערזאָן. די בעשולדיגטע איז נישט געווען איבעריג איבעראַשט בעת דער מעשה, און זי האָט נאָך געהאַט דעם מוט, זיך איהר מאַן אַקעגענצושטעלען דעם 26. מערץ 9 אַ זייגער אין דער פריה, ווען נאָך אַ שטאַרקען סכסוך האָט זיך דער מאַן געוואָלט וואַרפען מיט אַ בענקעל אויף זיין פרוי, האָט זי איהם דורך צוויי רעוואָלווער שאָסען פערוואונדעט. ווען די פּאָליציי איז אָנגעלאָפען, איז זי געשטאַנען ביי איהר קרבן, מיט דעם רעוואָלווער אין דער האַנד, זי איז געווען גאַנץ קאַלט בלוטיג און בעוואוסט פון איהר טאַט.

נאָך אַ קורצער בעראַטונג האָט דאָס געריכט אַרויסגעטראָגען אַ בעפרייאונגס־אורטייל.

טל.

שנעל טרוקענדע
גלאַנץ-
פאָדלאָגע-
פאַר בען

„ALBALIN"

אייל=פאַרבען פון דער בעסטער קוואַליטעט
אין אַלע נייאַנסען.
מינעראל=פארב „SILEX"
פאַר פאַסאַדען-שטרייכען.
„PRECLIT" — רויטשוין=פארב
האָלענדישער פירנים
עמפפעהלט צו נידריגע פרייזן די פאַרבן האַנדלונג
KOSEL & Co., Przejazd 8,
פיליע פיעטריקאָווער 98.

איבעראשענד נייעס פאַר דאמען און הערען!

נאָר פאַר 2,50 זלאָטים ווערט איבערגעמאַכט און איבער געפאַסאָנירט דאמען און מענער=הוטען ווי אויך קינדער=הוטען פון גאָר אַלט ווערט געמאַכט גענצליך ניי, לויט די נייע מאָדעלען און פאַסאָנען פינקטליכע אויספיהרונג און רעעלע בעהאַנדלונג. גלייכצייטיג קאָנט איהר בעקומען אין אַ גרויסען אויסוואהל אַלע אַרט דאַמען און מענער-היטען צו ביליגע פרייזען. געדענקט די אַדרעס לוטאָמירסקא 2 (האָטעל גאַס) אָדער זגערסקא 20.

אַלע יודען דאַרפען וויסען!

אַז אין דער
Biuro Próśb „UNIVERSUM"
26 PIOTRKOWSKA 26
ערלעדיגט מען שנעל און פאַכמעניש:
קלאַוזולעס און זאַבעזפּיעטשעניעס אויף גאַנץ פּוילען, רעקורסען וועגען שטייערן, קאַרנע ספּראַוועס און אַפּעלאַציעס, ביטעס אין אַלע רעגירונגס-אַוושערען, בוכפיהרונג און בילאַנסען, איבערזעצונגען און אַזוי ווייטער.
ספּעציעלע אַפּטיילונג פאַר פּראָטעסטען=אינקאַסאָ

לעטשניצע פון דאקטוירים ספּעציאַליסטען

און דענטיסטישער קאַבינעט.
בזשעזשינער 11, טעלעפאָן 37-63
אָפען פון 9 פריה ביז 7 אָוונט.

ד"ר וואָלינסקי נאָז, האַלז, אויערן קר.	4—3
ד"ר קערשנער קינדער קראַנקהייטען	11-9 4½-3
ד"ר שיפּמאַן אינערליכע קראַנקהייטען	1—11
ד"ר לוביטש הויט און געשלעכט-קר.	12½ 1½
ד"ר שמירגעלד נערווען און גייסטיגע קר.	1—2
ד"ר גאָלדבלאַט אויגען-קראַנקהייטען	12½—½
ד"ר עלטסבערג כירורגישע קראַנקה.	1—2
ד"ר בערגמאַן פרויען און געבורטס-הילף	3—4

פּאָקען-אימפּפונג, שפּראַך-שטערונגען ווי שטאַמלען א. א. ווי פּאַקען-שטעכען, קינסטליכע בערג-זון, בעשטראַהלונג אינ-שפּריצונגען, מאַסאַזשען, עלעקטריזאַציע, אָפּעראַציעס, אויף פּערלאַנג — וויזיטען אין שטאָט. — אין לאַבאָראַטאָריום ווערען אָנגענומען אַלע אַרט אַנאַליזען, ווי אויך פּרענט און בלוט

אימפּפונגען געגען שקאַרלאַטין.

ד"ר לאַזשינסקי סטאָמאַטאָלאָגיע
צאָהן-אַרצט 10—1 3 6
קינסטליכע ציין, קראָנען, מאָסטען א. א. וו.

די לעטשניצע איז אויך מיטוואָך זונטאָג.

קירזשנער-מייסטער

עווענטועל זעלבסטשטענדיגער געזעלען
ווערט זאָפאָרט געזוכט
מעלדען זיך ביי
ברידער פּיעטרושקאַ, זיעלאָנאַ 2.

צו סוויטערס

ווערען געזוכט 2 גוטע מאַשין=נייערינס
און 1 שפּולערין, ביי
האַמערמעש, פּאַלודניאָווא 16.

צו בעקומען איבעראַל!

וואָרנונג!

אַזוי ווי עס האָבען זיך בעוויזען אין שטאָט פערשידענע נאָכגעמאַכטע פעלד=בעטען, מאַך איך בעקאַנט דאָס געעהרטע פּובליקום, אַז די עכט=פּאַטענטירטע **בעטען** עכט=פּאַטענטירטע
זענען פּערזעהען נאָר מיט דער שוץ-מאַרקע

PALMA-PATENT

פאַר וועלכע מיר זענען פאַראַנטוואָרטליך ביז 3 יאָהר.
— צו בעקומען אין אַלע געשעפטען. —
אויסערדעם, בעזיצען מיר שטענדיג אויף לאַגער אין אַ גרויסען אויסוואַהל
ניקעל-בעטען, אַמעריקאַנקעס,
ניקעל-קינדער-בעטען, קינדער=וועגעלעך,
טיש=בעטען, קינדער=בענקעלעך
מעטער=מאַס, אויף רעדלעך.
מאַטראַצען געבעטען, שאַטקאַווע און קאַנאַדיסקע.
קאָזעטקעס און טאַפּטשאַנעס.
בעמ.: בעטלעך מיט ווענטלעך ווייס אָדער ברוין 17 זל., פּאַלאָווע בעטלעך 14 זל.
רעעלע בעהאַנדלונג. :: פאַבריקס-פרייזען. :: זעמטליבע רעפּעראַטורן.
הורט! לאָדז, פּאָלנאָצנאַ 24, טעל. 31-85. דעטייל!

נור 1 רעקלאַמע=חודש!

איך מאַך דערמיט בעקאַנט דאָס געעהרטע פּובליקום, אַז נאָך אַ גרינד-ליכען רעמאָנט, האָב איך ביי מיין קינסטלעריש-פאָטאָגראַפישען אַטעליער ערעפענט

אַ ספּעציעלען פּאָרטרעטען-אַנשטאַלט,

וואו עס ווערען אויסגעפערטיגט די שענסטע פּאָרטרעטען לויט דער נייעסטער פאָטאָ-טעכניק צו שווינדעל ביליגע פרייזען:

אַ פּאָרטרעט 40 X 30	מיט פּאַספּאַרטו און ראַהם	נור 13.50 זל.
„ „ 40 X 50	„ „ „	„ 20.—

די אויפנאַהמען צו פּאָרטרעטען ווערען געמאַכט גענצליך אומזיסט.
נוצט אויס די געלעגענהייט! מיט אַכטונג
ונס פאָטאָגראַפישער און פאַר טרעטען-אַטעליער
„PARISIEN" wł. H. Sroka
Łódź, Brzezińska 69. צופאָהר מיט'ן טראַמוואַי נומ' 1.

די לייה=ביבליאָטעק

א. ג. פון **א. אייזענשלאָס,**
וועלכע געפינט זיך אויף פּאָלודניאָווא 11, לינקע אָפ.
איז טעטיג: מאָנטאָג און מיטוואָך פון 6—10 אָוונד
און שבת פון 10—1 און פון 4—10 אָוונד.
איינשרייבען קען מען זיך יעדען טאָג פון 6—10 אָוו.

אַ געהילף=פאָטאָגראַף

צו אַלע אַרבייטען, ווי אויך אַ פריילין, אָדער אַ יונגערמאַן אויף פּראַקטיק, קענען זיך מעלדען
אין קונסט=פאָטאָגראַפישען אַנשטאַלט
„PARISIEN", Brzezinska 69.

אַ קוואַליפיצירטע
וועש-נייערין
ווערט געזוכט ביי
ת. ראַדאָמסקי,
דרעוונאָווסקא 4. 772

קוואַליפיצירטע
אויבערהעמדער-
נייערינס, ווי אויך געהילפען און אַ לערן-מעדעל ווערען זאָפאָרט געברויכט.
ביי יעקב ווידאַווסקי,
פּולנאָצנאַ 23, פראָנט 3-טען שטאָק. 778

וויכטיג פאַר מחותנים

דער ערשטקלאַסיגער חתונה-זאַל אין לאָדז א. ג.
„קאָלאָסעאום", זאַכאָדניאַ 53
ווערט פערדינגען אויף חתונות צו זעהר ביליגע פרייזען מיט די בעסטע געשירען און פּלאַטין.
שטרענג כשר.
אינפאָרמאַציעס ערטיילען די אינהאַבער אַ גאַנצען טאָג אין זאַל זאַכאָדניאַ 53. 767

וויכטיג פאַר שטריקערס!

צום איצטיגען סעזאָן עמפּפעהל איך די ג' קונד-שאַפט אַ גרויסען אויסוואַהל פון פערשידענע
בוימוואָל-גאַרנען און וויגאָניע
אַלע פאַרבען ווי אויך זעמטליכע גלאַנץ און אַנדערע גאַרנען. מעסיגע פרייזען! רעעלע בעהאַנדלונג!
מיט אַכטונג
TORNER & FINKIEL
Nowomiejska 6
אין הויף רעכטס דאָס 3-טע געוועלב.

שפּאָרט-געלד!

קויפט
שירמס,
שטעקענס
נור אין דער ווערקשטעל פון
ס. פייגענבוים, נאַרוטאָוויטשאַ 19
ווייל איהר קענט דאָרט קויפען מיט 25% ביליגער ווי איבעראַל.
אַכטונג! עס ווערען אָנגענומען אַלערליי רעפּעראַטורען און דעקונג.

אַ הויז מיט אַ פּלאַץ

אין אַלעקסאַנדער אין צענטרום שטאָדט אויף גינסטיגע בעדינגונגען, איז פון זאָפאָרט צו פער=קויפען. צו ערפאַהרען ביי משה כעלמער אין אַלעקסאַנדער, לוטאָמירסקא 32.

אַ טיכטיגער יונגערמאַן

אַלס שטאָדט-אַגענט און אַ **לערן=יונגעל** ווערען געזוכט.
מ. בראַדאַטי, פראַנציסקאַנער 31.

א טיכטיגער פערקויפער

וועלכער איז אין די מאַנופאַקטור = בראַנזשע גוט בעקאַנט מיט לאַנג-יעהריגע פּראַקטיק ווערט פון זאָפאָרט געזוכט. אָפּערטען אין די אַדמינ. אונטער ליטערע Sz. K. 772

עס ווערען געזוכט
נייערינס צו קריטא - אַרבייט
געפּוצטע און געוועהנליכע
ווי אויך טאַלעדאַ=שטיקערינס. צו מעלדען זיך צו פירמע גלאַזער, פּולנאָצנאַ 12 לינקס 2 איינג. 2. שט.

Dr. med. H. HAMMER

אַקושער און פרויען=קראַנקהייטען
צוריקגעקעהרט
וואָסכאָדניאַ 38, טעל. 28-39 עמפּפאַנגט פון 3—5 נאָכמ.

די „גאונים ישראל"

איז אַ גאַנץ נייער אויפלאַגע

איז צו בעקומען אין אַדמינ. „נייער פאָלקסבלאַט" צום פּרייז פון 60 גראָשען.

CASINO

היינט פּרעמיערע!

„די פרוי אהן א נאמען"

(די וועלט רעדט וועגן דעם...)

גרויסער פילם-כופּערשלאַגער, פול מיט אָריגינעלע איינפאַלען און פּאַסירונגען אין גרויסע 12 אַקטען א.ג.

אין די הויפּטראָלען ELGA BRINK רייצענדע עקראַן-קעניגין JACK TREVOR פּרעכטיגער טיפּ פון אַ־אַמעריקאַנער

דאס געיעג נאָך א שעהנער פרוי אויף אַ פּריז פון 100.000 דאָלאַר. | האַמבורג, ניו-יאָרק, האַוואַנא, אַמעריקא, פּאַנאַמאַ, סאַן-פראַנציסקאָ, האָנאָלולו, יאָקאָהאַמאַ, נאַגאַסאַקי, שאַנכאַי, טאָקיאָ, פּעקין, קאָרעאַ. | אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ל. כאַמאַר. אָנהויב 6 אַ זייגער נאָכמ. — דער זאַל איז מכאַניש ווענטילירט.

SPLENDID

היינט פּראַכטפולע פּרעמיערע! גר. דאָפּעלטער פּראָגראַם!

1) דער מאַן אהן א הויפּה

פּרעכטיגסטע קאָמעדיע פון אלע צייטען, 10 אַקטען פערוויקעלטע און פּיקאַנטע סיטואַציעס.

אין די הויפּט ראָלען: REGINALD DENNY – קעניג פון הומאָר, GERTRUDA OLMSTED – די רייצענדסטע פרוי פון אַמעריקא, GERTRUDA ASTOR – די גרעסטע עקראַן-קאָקעטקע.

2) „די פרוי מיט מיליאָנען"

ריהרענדע דראַסטישע לעבענס-דראַמע, וואָס אילוסטרירט דעם קאַמף פון צווי פרויען וועגן איין מאַנספּערשוין. אין די הויפּט-ראָלן: PAT O'MALLEY דער אינפּערגעטליכער גרויסער פירסט סערגיוש פון „ווייסע נעכט" ווי אויך MAE BUSCH – גרויסע אַמעריקאַנער טראַגיקערין.

מוזיקאַלישע אילוסטראַציע אונטער דער לייטונג פון ה' א. טשודנאָווסקי. אָנהויב פון די סעאַנסען: 6 אין אָוונט.

CZARY

היינט און פאָלג. טעג

דער לאַנג-ערוואַרטעטער שלאַגער!

די „ווערכעם" קעניגשטקריפּעץ

גרויסע דראַסטישע טראַגעדיע פון הינטער-קוליסען-לעבען. — אין די הויפּט-ראָלן: די וואונדער-שעהנע ANNI ONDRA, די וואונדער-שעהנע HANNI WEISSE, דער 100-פּראָצ. מאַנספּערשוין — KAROL LAMACZ

אויסער'ן פּראָגראַם: אַמעריקאַנער קאָמעדיע אין 2 אַקטען. לעצטע 2 סעאַנסען - קינא אין גאָרטען.

APOLLO

היינט און פאָלגענדע טעג!

גרויסער דאָפּעלטער פּראָגראַם אין 18 אַקטען!

1) SANDY (Miss Charleston)

דראַמע וואָס אילוסטרירט דאָס לעבען פון אַ מאָדערן פרייל'ן פון XX. יאָהר-הונדערט, וועלכע זוכט גייסטיגע און עראָטישע איינדריקען.

אין דער הויפּטראָלע: די וואונדערשעהנע MAGDE BELLAMY

2) דער בלומען-קרוינפּרינץ

גרויס אויסשטאַטונגס-בילד, פול מיט פרעהליכע סיטואַציעס

אין די הויפּטראָלען:

LIL DAGOVER i HARRY LIEDTKE.

CORSO

די לעצטע 2 טעג 2

יזכור (לעבעדיג בעגראַבען)

גרויסע טראַגעדיע פון יודישען לעבען.

אויסערן פּראָגראַם פּאַ"ס.

ODEON

היינט און פאָלגענדע טעג

צום ערשטען מאָל אין לאָדז!

„נאַכט פון וואַהנזין"

פּרעכטיגער פילם אין 10 אַקטען

אין די הויפּטראָלען: די ליבלינגען פון לאָדזער פּובליקום

Harry Liedtke i Ossi Oswalda

אויסערן פּראָגראַם אַ פּאַרס.

קינא „ERA"

פּרי-זאַוויסזאַ 22 (בּאַלוט) „פּלאַרא" השר

אָנהויב פון די פאָרשטעלונגען אין געוו. טעג 5.30 נאָכמ. שבת און זונטאָג 2 אַ זייגער נאָכמ.

פערשטאַרקטער אָרקעסטער

דער זאַל איז מעכ. ניש ווענטילירט

היינט און פאָלגענדע טעג! דער לאַנג ערוואַרטעטער וועלט-שלאַגער!

קעניגסמארק

אין דער הויפּטראָלע HUGUETTE DUFLOS

מעכטיגע דראַמע אין 2 סעריעס 12 אַקטען. אינסצעניזאַציע PIOTR BENOIT

קינא „סירענא"

KINO TEATR „SYRENA" ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL. 49-48

אַלעקסאַנדראָווסקאַ 37, טעל. 49-48.

דער זאַל ווערט געקיהלט מיט די נייעסטע ווענטילאַטאָרען. פערשטאַרקטער אָרקעסטער.

נור ביז מאָנטאָג, דעם 6-טען אויגוסט 1928. 7-טער גרויסער דאָפּעלטע שלאַגער-פּרעמיערע! 23 אַקטען — 2 ערשטקלאַסיגע בילדער אין איין פּראָגראַם — 23 אַקטען

1) די האָט זיך פערקויפט

מעכטיגע זיטען-דראַמע אין 12 אַקטען. אין די הויפּט-ראָלן: Anna Nilson i Conway Tearle.

2) „ווענוס פון ווענעדיג"

פּרעכטיגע פרעהליכע קאָמעדיע אין 11 אַקטען מיט CONST. TALMADGE i A. MORENO

נעכסטער פּראָגראַם: דאָפּעלטער שלאַגער-פּראָגראַם אין 23 אַקטען 1) „די ליבהאָבער" מיט Ramon Novarro i Alice Terry 2) „די מאַמע דערלויבט נישט". קירצליך „די פרעהליכע אַלמנה" מיט Mae Murray i John Gilbert אין די הויפּט-ראָלן

Hallo! Hallo ! Dzwoń telefon 63-30

Wystrzegaj się nieudolnych naśladownictw.

Nie oddawaj garderoby Twej do firm niefachowych.

„Pogotowie Krawieckie KIERSZA", 91 Żeromskiego 91.

Odświeżamy

garnitur za zł 3. (z odebraniem i odesłaniem) Pranie chemiczne, farbowanie

Suknie za zł. 2.80 (z odebraniem i odesłaniem) nicowanie, przeróbki, reperacje i sztuczne cerowanie

Zakład czynny od 5 rano do 1 w nocy.

אַכטונג! אַכטונג!

בלעכער-מייסטער

פון שטאָט לאָדז און לאָדזער וואָיעוואָדזטווע.

מיר מאַכען בעקאַנט, אַז דעם 31-טען יולי איז לעגאַליזירט געוואָרען אונזער צעך אונטער דעם נומער 9.

מיר מעלדען אַלע פּעראַינטערעסירטע זיך איינצושרייבען אין צעך אין צייט-ווייליגען לאָקאַל, פּריהייטס-פּלאַץ נומער 11, ביי ע. סעגאַל. איינשרייבונגען קומען פאַר יעדען טאָג אַ חוץ שבת פון 5 ביז 9 אָוונט.

פּראָווינצער קענען זיך מעלדען שריפטליך.

די פערוואַלטונג.

בעמערקונג: וועגען טאָג פון דער ערעפנונג און פון די וואַהלען ווערט בעזונדערט מיטגעטיילט ווערען.

געדענקט איינמאָל פאַר אַלעמאָל!

נאָר טעל. 36-69

Szybka Pomoc Krawiecka

ul. PIOTRKOWSKA 110 (אין הויף)

אויספּרישען אַ'אַנצוג זל. 2.80 אַ קלייד 2,60 מיט'ן אָפּנעהמען און אָפּשיקען. פאַרבען, כעמיש-וואַשען, רעפּעראַטורען, איבעראַר-בייטונגען און קינסטליך-צערצווען. אַלץ ווערט אויסגעפערטיגט אין אַ קורצער צייט. אויף יעדען טעלעפ. פערלאַנג שיק איך אַרויס שיק-יונגע

דער אַנשטאַלט איז טעטיג פון 5 פריה ביז 1 ביינאַכט

אַנאָנסען-פּרייז: פאַר'ן טעקסט — 15 גר. פרייטאָג און ערב יו"ט — 20 גר. אין דער דיט 7 שפּאַלטען ... אין טעקסט — 40 ... 60 ... 4 ... נאָכ'ן טעקסט — 1 ... 15 ... 7 ... פאַר אַ מיליגעטער-שורה: ... פאַר שטאָט 50 פּראָצ. טייערער. אויסל. 100 פּראָצ. טייערער. געלדזוכען — 10 גר. אַ וואָרט

אַבאָנאַמענטס-פּרייז: אין לאָדז — 5 זל. אַ חודש מיט צושטעלען אַ היים; אויף דער פּראָווינץ — 6 זל. אַ חודש; אין אויסלאַנד מיט 30 פּראָצ. טייערער. פאַר'ן אינהאַלט פון אַנאָנסען איז די רעדאַקציע ניט פעראַנטוואָרטליך. די אַדמיניסטראַציע איז אָפען ביי טאָג און ביינאַכט.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółka z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Brzustowski

Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21